

XVI. évfolyam, 174. szám

2016. április

Irodalmi Jelen

Böszörményi Zoltán:
Arad csillagvárában
Damjanich hallgat

Marton-Ady Edina:
Úgyis elfogyott

Csobánka Zsuzsa Emese:
Női minta

Mohai V. Lajos:
Anyám prémes kabátja

Szócs Géza:
Dal, Kurtág-dallamra

Lanczkor Gábor:
„Züllik szét
az irodalmi generáció”

Boldogh Dezső:
Újjgyakorlat

Szappanos Gábor:
A második eljövétel

Lőnhárt Melinda:
Sziszifuszi kő

Debüt –
Udvardi Attila,
Szabó Dárió
és Kálomista Bence versei

Szerkesztőség és kiadó:

1081 Budapest, Rákóczi út 59. 3/5

310085 Arad, Eminescu utca 55–57.,

tel.: 0040/257/280-751, 0040/257/280-596 (fax),

<http://www.irodalmijelen.hu>, ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja az Occident Média Kft.

Főszerkesztő: Böszörményi Zoltán

Főszerkesztő-helyettes: Bege Magdolna

Főmunkatársak: Szócs Géza, Makkai Ádám (Budapest)

Munkatársak: Laik Eszter (próza), Varga Melinda (vers, interjú),

Boldog Zoltán (kritika),

Szócs Tekla (fotó)

Olvasószerkesztő: Hudy Árpád

Lektor: Jámbor Gyula

Rendszergazda: Csipkár Nándor

Igazgató: Kurjatkó Péter

A borítón John Constable (1776–1837) festménye/wikiart.org

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN

Arad csillagvárában Damjanich hallgat

Merész álom, metafora a szabadság,
színével, illatával magához láncol.
Ülök egymagam, és arra várok, bennem
ismét feleszméljen a múlt és a mámor.
Felragyog a világ, engem is ragyogtat,
míg tekintetem vérszínű eget bájol,
új március, büszke emlékek romjain
szunnyad a köd, és kéken ásít a távol.
Ma kérdez a nemzet, felel rá a költő,
forró derűt ír az idő homlokára.
Imát és hazát hord fellázadt szívében,
Petőfi, Arany lírai bizománya.
Arad csillagvárában Damjanich hallgat.
Fű nő a csend alatt. Megtépázott, csonka
ország él, emlékszik, nevel új virágot,
akaratát az ég fényeibe fonja.
Hajnalodik a tavasz, s arra vágyom,
bárcsak az öröm bennem is fellobogna.

Arad, 2016 márciusa

MARTON-ADY EDINA

Úgyis elfogyott

Bírs a kanapén ült. A tegnapi fogászati kezeléstől még vastagon égett az ínye. Borotválkozni vágyott, viszkettett a bőr a borosta alatt. A lüktető érzés néha felerősödött. Tíz perce szemezett az asztalra tett fájdalomcsillapítóval. Olyan könnyű. Egy tableta, semmi diszkomfort. Nem. Felkelt, az íróasztalhoz sétált. A szék hangosan csikorgott. A parkettán karcok. Hosszú, apró, hullámos, egyenes, mélyebb és felszíni hasadás. Az anyja most kiabálna vele. Térdre esne, ujjával simítaná a sérülést, mintha az ujjbegy érzékeny matériája meggyógyíthatná a fán hasított sebeket. A másik lehetőség, hogy csak nézne. Nézne azokkal az átható, kék szemekkel, azzal a mély, gyomorforgató szomorúsággal a szemében, amivel a megfakult, sárga szélű képeket nézte az albumban, vagy az ő apját, mielőtt az örökre kifordult az ajtón, mely azóta darabjaira hullott.

Ma is emlékszik hosszúra nyújtott lépteire, mintha saját magát akarta volna leelőzni. A lóversenyen látott illet, egy nyári hétvégén, amikor az apja magával vitte. A cigaretta a szája sarkába tolva, a szeme szinte kiugrott a gödréből, miközben előre dőlve figyelte a pályát. A lovak elhagyták a rajtvonalat. Minden sejtükötegben, mozdulatban ott volt a győzelem ígérete. Ha elég gyors, elég erős. Ha megvan az összhang a nyeregben álló, halovány zsokéval, aki olyan feszes, mint az íjon a húr. Félt. Elpattan az a test egy óvatlan pillanatban, talán ott, abban az utolsó kanyarban, ahol összetorlódnak a lábak, már nem is látszik, kihez tartoznak, mintha nyolclábú lovak szaladnának a porban, az emberek kiabálnak körülötte, de ő csak a lábakat nézi, a zsokét, akinek vékony vonal csak a szája, óvodában rajzolt illet, soha nem mosolygósat, csak egy vonalat, az óvónők kérdezgették, miért nem görbül. Így élünk. Felelte. Akkor hátat fordítottak és suttoztak, de ő kihallotta a hangjukat a gyerekzsivajból. Koravén, problémás, deviáns. Nem értette a szavakat, de érezte, hogy itt most egy pecsétet nyomtak rá, ahogyan Misire, a disznóra is rásütötte a bélyeget a nagyapja a hátsó udvarban, azon a tavaszon, amikor megkapták. Még ma is emlékszik rá, soha el nem felelhető egy síró disznó

hangja, mintha beleégne a dobhártya szövetébe. Kihányta a vasárnapi ebédet, a porhanyós disznósültet és a vajban sült krumpelit. Az anyja dühös volt, sírva fakadt, de az apja csak a fejére tette a kezét, és a szobájába küldte. Aznap már nem kapott enni.

Csöngetnek. Feláll az íróasztaltól, újra lüktet a foga, hamarosan beveszi azt a fájdalomcsillapítót. Az ajtóhoz sétál, tíz óra van, biztosan a postás lesz, mindig ilyenkor jön, órát lehetne igazítani hozzá. Idősebb férfi, minden zegzugát ismeri a városnak, minden alkalommal elszórakoztatja egy új történettel. Miközben nyitja az ajtót, már a nyelvén tartogatja a kifogást, sajnos ma nem megy. Tegnap a fogorvosnál volt, igen, ne is mondja, rengeteg pénz, de muszáj, az sztk-ban a múltkor elszúrták a tömést, gyökérkezelés lett a vége, persze magánorvosnál. Az egész beszélgetést megírta. Előre. Mosolyog, kicsit feszesnek érzi bal oldalon a bőrét. Talán bedagadt. Hideg levegő csap az arcába. Az ajtónyílásban Juli. Nagyon csinos. Új, bordó kabátban van, jól kiemeli a mellét, elrejtí az asszonyosan gömbölyű csípőt, ami kihordta a közös gyermeket. Mély lett a csend közöttük utána, áthatolhatatlan. Láta a szemében az irtózatot, amikor megérintette, az arcára kiülő ürességet, amikor az üres hátsó szoba felé indult. Ő tüntette el a bútorokat, a névre hímzett textiltáskákat, rugdalózókat, az asszony kötötte apró takarót. Azt gondolta, érzéketlen, hogy igazuk volt az óvónőknek, nem klappol nála valami, mert sírnia kellene, dühöngenie. Nem érzett semmit. Élre hajtogatta a dolgokat, elrendezte a dobozban, aztán elvitte egy barátjukhoz. Ők egy hónappal későbbre várták a sajátjukat, Szilvit, aki kopaszon és ráncokban gazdagon ordította bele a világba, hogy itt van, ő nem halállal kitömve született, kéken, magát megfojtva még odabent, ahol senki sem segíthet. Nézi a nőt, ez most fáj. A piros arca, a csillogás a szemében, a mosoly a halovány színű rúzsja alatt.

– Mit akarsz?

Az asszony nem válaszol, egy nagyméretű borítékot nyújt, enyhén remeg a kezében.

– Mi ez?

A régi, kék szempárba néz. Semmi nem változott. Nem beszél hozzá. Nincsenek szavak közöttük. Minden el nem mondott

mondat, ölelés, csók belegömbölyödött abba az apró testbe. Eltemették. Feltépi a borítékot. Nem kell elolvasnia, már a fejlecen ott a lényeg. Válás. Közös húsz év. Eltemetett szülők, eladott házak vidéken, újrakezdés, beleöregedés, éjszaka megszámlolt ősz hajszálak a halántékon, új szeplők az asszony melle alatt. Vége. Becsapja az ajtót. Látja az üvegen át az alakját, hallja a kiszakadó sóhajt. Erősen koppannak a cipősarkak, távolodnak. Becsoszog a szobába, a dohányzóasztalra dobja a papírokat. Surrognak, egy-kettő a földre hullik. A pohárban már meglangyosodott a víz, elillant az erős klórszag. Kivesz egy tablettát. Könnyen csúszik a gömbölyű szem, víz sem kell hozzá. Hamarosan jobb lesz. Elmúlik. Kezébe veszi a papírdobozt, lassan, komótosan gyúri galacsinná. Úgyis elfogyott.

John Constable (1776–1837) festménye/wikiart.org

CSOBÁNKA ZSUZSA EMESE versei

Női minta

Látod a nőt. Mint az ostya,
szádban olvadna szét.
Hártyás tegnapok szakadoznak,
mikor a torkodra lép.

Mindenhol ő van. Nincs tárgy,
miben ne bújt volna meg.
Sarok lesz mindenből, motozva vár,
az íveket sóval szórja be.

Keringsz, a páncélos csönd roppan,
benned egy lámpa teste.
Szentjánosbogár koppan,
míg álmában üvegfalat festesz.

Az égen tartályok,
bennük lemezeket billegtet a lég.
Tudod a rendet, s tudod, a szabályok
átlátszóak, bárha ki is színezték.

Vaknak vesz meg, ne lásd,
hegymagas a só, süllyed bele.
Nézed, tenyereden hó a palást,
nem fázol, magad vagy isten hidege.

Sziklazátony

Aztán veled álmodtam, hogy visszafeküdtem.
Repültem, hosszú kerékpárutak és sztrádák fölött.
Már mezítláb tekertem, de mintha úsztam volna,
egybecsúszott a hegy és a tenger,
a horizont belém költözött.

Visszanézve láttam mindent.
Mint egy filmet, mi rólam szól,
vagy egy frissen vasalt, testmeleg inget,
tudtam, benne vagyok, de kívül is,
engem is a világ ezüstkanala keringet.

Akkor emelkedtem fel először,
és került alá az autótűt és a sárga.
Míg a régi férfiak egy szoba felé tartottak,
én kiléptem a Pest felé vezető oldalsávra.

Rákos, állt a táblán, a cipőmet ott hagyhattam el,
éreztem, ahogy harisnyás talpam szálazódni kezd.
Ott már nem volt sem forgalom, sem járda,
hagytam, a karjaim, mint vízben
merítkezzenek meg e másvilágban.

Végül a hegy maradt és benne a tenger.
Oldalra sügnék, míg nézlek tengerszemekkel,
hogy álmodj magadnak reggelre több fényt,
simogasson a Nap, benned ébredjen magára holdként,

tárt karom befogad, mint egy ház tizenkét ablaka.
A falak között lassan elegyedik a lég.
A kint és a bent nem különbség,
csak egy kitartott légzés a szirteken.

Nézd a fákat, ahogy előtted állnak,
mind mozdulatlan, vigyázó strázsa.
Téged néznek, téged várnak.
Duzzadó rügyeikben te vagy a mag
sötétben bujkáló lámpaként.

Betlehem

Ez lett végül a leghosszabb, legfényesebb éjszaka.
Egyre távoluló csönd, a hora lépek.
Odakint a bőröm, mint ablakra zúzmara,
a bőrödre rajzol repkényes vidéket.

Felettem billegő egek, ragadozók a kertben.
Keresem, nem találom.

Elképzelem, hogy a szád az,
rálehel, belesuttog a számba.
Minden ropog ebben a tátongó
sötétben, némaságban.
Ingerült leszek.
A hó, a csontok és a szavak
zúgva állnak meg, mint az égitestek.
És a kövek, a testedből kiforduló
zajtalan tejút, simára csiszol,
míg hazaérek rajta.
Gyalog megyek, mint a királyok.
Három nap, három éjjel.

Kerestem, nem találtam.

Ez még az az éjszaka. A jászol,
az asszony és az elcsigázott
új élet nem megváltó.
E terhet ki aggatná egy gyerekre?
Hagyom, hegedűhúr az ujjam, ringassa.
Dúdoljanak életet köré a térítők és a sarki fények.

Nem tudom, hol lakik az isten.
Lassan hajnalodik.
Lassan olvad a hó.
Vízen járunk, mintha hólében.

Az ács fia rólunk álmodik,
szépnek látja az embert.
Rakpartra rakpartot hord ki,
szájában kerek kövekkel.

Odabenn dereng a fény,
hallgatom, ahogy nézel.
Mély a csönd, mint a kövek belsejében.

Vakhit

Mondják, hagyjak rá időt, ez neki is jár.
Téged is gyászol a halottad.
*Legyen az álmod, kicsi,
mit kimasszíroz majd az éjszaka,
de ne aludj, ha velem álmodsz,
hagyd a siratást másokra.*

Sose kérte, csak hagyta,
s én hagytam, hogy hagyja.
Mint a teremtő.
A hitetlenek melyik sorban állnak?
Célt tévesztettek a kerengők.

A vágyakat szitálni tanulom,
feldolgozni, mint az állatok testét.
Hadd játsszanak vele gyerekek a gangon,
a rothadó húsnak később lesz szaga.
*Meg ne fázz, kicsi,
hűvösek még a februári esték.*

Ez itt a lába, az a hasa, amott a lelke,
aztán úgyis lesz, aki összegyúrja eggyé.
A kerítésen éles hangon szól át az alkony,
látom, tele hóvirággal a kert.
Reggel nyílik bennük fény.

*Kicsi, ott nincsenek világok.
Szemedben őrzött világom
szememben őrzött világodé.
Nincs kit meglopni,
civakodni istent önmagával,
ugyan... Ki mer még?*

Elvállik, mint a házfaltól
a délutáni fény.
Mintha sosem lett volna benne otthon.
Elvállik, mintha lenne különbség
bolyongó és bolyongás
negyven napja között.
Lehetne bármelyikünk a hóvirág erős feje.

*Kicsi, madarak ébresszenek.
Hajnalban dúdolj másik dallamot.
Érkezz meg magadba úgy,
mint aki hazaköltözött,
akaszd fel, mint kabátot, téli szögre,
a feslő kárpitot húzd magadon össze,
jönnek még fagyok.*

*Nincs más, kire jobban illene nálad,
foszlik, reped, keringenek a szálak,
s a csendben újrászövődik az éjszaka.*

MOHAI V. LAJOS

Anyám prémes kabátja

*Anyja neve? Kérdezik.
Mindig jelen időben.
Amíg élek, jelen időben.
(Villányi László)*

Gondolataim a szép, ápolt erdő részletein forognak, ahol a kórház fekszik. Elmerülök magamban. A kórházi időszámítás mértékegysége: várakozás.

Negyedórával ezelőtt jöttem át ide, ebbe az épületbe, lassú járással az autóknak épített szerpentinén. A rövidebb út lépcsőkön kapaszkodik föl a hegyoldalba; nem azt választottam. Már néhol avar borítja a fák alját; az aszfaltcsíkra is fölsöpört belőlük a szél. De a fenyvesek örökzöldek, csak az alsó ágak kopaszodtak meg. Mint Kanizsán. Átsüt rajtuk a késő délutáni fény. Macskák ülnek az üres parkolóban, fürkészve néznek a levegőbe. Megérkezem. Egyedül vagyok az orvosváróban; edzem magam, hogy elég önfegyelemmel rendelkezzem. A főépület monarchikus előcsarnokában még elégnek bizonyult, itt azonban már megbicsaklottam. Rövid szünetet tartok, próbálok ellazulni, keresni valami biztosat, vagy legalább biztatót, amitől a szívverésem ritmusa lelassul és helyreáll. A folyosók csendesek, idehallatszik némaságuk az üres falak közé. Mielőbb rá kell találnom a saját hangulatomra ebben a fehér csöndben, fegyelmezem magam. A bekövetkező eseményeket rendezgetem, befelé figyelek, de megint az út jut az eszembe, a kacskaringós szerpentin az erdőben, a rézsút átsütő fények utolsó szépsége. A saját járásom. Ahogy jövök fölfelé, törekenyen. Ahogy mások jöttek fölfelé ezen az úton, törekenyen. Meggyötörtén. Ahogy majd ez út vezet lefelé velünk.

Magasan állnak az ablakok, mint régen a falusi istállókon. Ez az épület alagsora, toldozott-foldozott labirintus, később alakították ki a vizsgálokat benne. Itt van a radiológiai osztály. Az eredeti fajanszlapokat a lábamnál másik fajanszlapokkal pótolták ki, a mintázatról látni. A régi konyhában Anyám nézegette a lábánál a fajanszlapokat, a mintákat akkor is látta, ha nem akarta észrevenni. Körömcipője élével összekötötte őket; csak ő

ismerte a megfejtésüket. Ezekre a láthatatlan ábrákra, összekötött vonalakra bízta rá magát. A karcok az évek alatt kicsinyke vájatokká mélyedtek. Útvonalakká a semmibe. Amikor lebontották a házat, a munkásokat megkértem, tegyenek egyet félre nekem. De a múltnak ez a hajszálere elkallódott az időben. Most én is a fajanszlapok mintáit követem a tekintetemmel. A cipőm vasalásával odakarcolok; elhanyagolt ez a kópádó.

Kint fölkapott valamit a szél, kartondobozok zuhantak a földre; csörgedező hang szítál, majd elhal.

A neon egyhangúan serceg a mennyezeten.
Kórházi időszámítás. Várazok. Anyám emlékképével.
Neszez bennem a múlt.

Anyám a retiküljéből egy barna staneclit húz elő. Olyat, amilyenbe Borhidáné boltjában mérik ki az édességet. A Dunakavics volt a kedvencem. A stanecliket, ha kiürültek, szépen össze szoktuk hajtogatni, hogy legyen a háznál csomagolópapír. Semmi se mehet kárba; a szegénység még átjárta az emberek életét, mi sem voltunk kivételek. Anyámon a prémes kabátja.

Ha Anyám ősszel és télidőn ünnepi alkalmakkor, ide tartoztak a vasárnap délutáni rokonlátogatások is, a prémes kabátját öltötte magára, az utca legelőkelőbb hölgyévé változott. Öltözködés közben halkán dudorászott, az előszobai tükör előtt pedig többször is megperdült, ide-oda forgott, hogy minden irányból lássa, hogyan áll rajta ez a szívéhez nőtt ruhadarab. Szinte szíkrát hányt a csizmája sarka. Ezzel a darabbal, amely ruhatárának ékessége volt, Anyám gyöngéden bánt; vastag szövetanyagának tömör, mélykék színe és szabásának erőteljes, mégis elegáns vonala szinte sugárzott az alakja körül. Alig kicsikét ereszkedett a nehéz anyag a térd alá, szorosan a testéhez simulva csak deréktól lefelé bővült ki harangszerűen, így tartva távol viselőjétől a hideget és a fagyos szeleket. A divatban járatos hozzáértők ujjukkal csettintve az ilyen ruházat láttán fölkiáltanak: „szép az anyag esése”. Nagy, színejátszó gombokon, mint valami kitűzőkön, csillámlott a délután utolsó sugara, amikor hazaérkezett, és én az ablaknál vártam rá a hótól görnyedező fenyőágak rejtekében.

„Ma könnyeznek a kabát szeméi”, mondtam Anyámnak, amikor odalépett hozzám a szobában; amíg nem győződött meg róla, hogy a távollétében semmi baj nem ért, a világért le nem vetette volna a kabátját.

„Mosolyognak – javított ki. – Rosszul látod, kisfiam.”

„Anyja neve?” Egy vékony hang szólalt meg valahonnan a helyiség sarkából. Nem személyes megszólítás volt, a kérdést nem nekem tették föl, a hangsúlyból éreztem, hogy nem rám vonatkozik. Akkor már feszülő testtel a vizsgálókészülék asztallapján feküdtem kinyújtott és a fejem fölött összekulcsolt karokkal.

A mennyezet halványsárgája.

A megült levegő.

Napfogyatkozás.

A kontrasztanyagtól hirtelen cserepessé vált a szám, kiszáradt a szájpaddlásom; a testben szétfutó száraz meleget gyöngéd figyelemmel követem. Ennek soha nem lehet a végére érni, nyilallt belém. Behunyt szemmel mégis könnyebb; az ember így elviselhetőbbé retusálja a komor pillanatot a képzeletében.

Ha jó lábbal kelt föl reggel.

„Anyja neve? Kérdezik. Mindig jelen időben. Amíg élek, jelen időben.”

Ha jó lábbal kel föl az ember reggel, mint a hörgőtükrözés napján, július derekán.

Gézzel letakarták a szemem. Könnyeztem a fájdalomtól, de egy percig sem féltem. A félelem elszivárgott belőlem, amikor a garatot és a hangszálakat érzéstelenítőblokádn alá vonták. Bátorítottak, hogy ez volt a legkellemetlenebb része a beavatkozásnak. Tévedtek; de nem engedheted át magad a kétségeknek, egyedül vagy a műtőasztalon, semmire se gondolsz, nem jársz gondolatban sehol, akik dolgoznak rajtad, föltételezed, jót akarnak. Nem áll módodban más. Méltányolod az egészségügyi személyzet erőfeszítését. Az észleleted ennyi, most nem is akarsz többet tudni a világról, nem tudnál mit kezdeni vele.

A vizsgáló magas ablaka közben bepárasodott. Lekászálódok a gépről. Eltávolították a vénából a kanült, elkészültünk.

A hegyoldalra egyenletes sötétség borult. A kórházépületek között kivilágított utak. A neonburák ezüstsötét jelzőfényei alatt bukdácsolok. Nincsenek jól látható arányok. Mire megyek magammal? *„Anyja neve? Kérdezik. Mindig jelen időben. Amíg élek, jelen időben.”*

SZÓCS GÉZA

Dal, Kurtág-dallamra

*Hát az anyád él-e még?
Hát a fia ép-e még?
Meghótt apád a fogát
rád vicsoritja-e még?
(Mondóka)*

Az úton éppen közeledik valaki.
A tárt ajtóból egész tisztán látható.
Déltre már közel ér.

Délre törött, kék ebéddel várható.

A küszöb mögött őszirózsa nődögél.
Vaskondérben búzavirág földögél.
Sárga zsurló-tűzön öblös
nagy bográcsban búzavirág földögél.
A szirmok közt vékony,
kifőtt poszáta-csontváz.
Szemben egy ágon
élő poszáta hintáz.

Az úton kendős, öreg apó jódögél.
A házajtó nyitva, kiles valaki.
Áll az ajtónál egy lisztestekenő.
Hanyat fekszik benne, sír egy csecsemő.

(Békefi Dóra fotója)

Egy író élete mindig izgalmas, sőt az utóbbi időben igen kelendő termék. Ritkán fordul elő, hogy élő alkotó naplórészleteinek közreadásával olyan közel enged magához az olvasót, mint Lanczkor Gábor. Az ő mindennapjaiba nyújt betekintést a 2015 őszén írt szöveg.

LANCZKOR GÁBOR naplórészlete „Züllik szét az irodalmi generáció”

2015. ősz

Sértettség, irigység, harag; züllik szét az irodalmi generáció, amelyhez a születési évem okán tartoztam.

A Szaturnuszi költemények új kiadását (ford. Térey János), illetve a kötethez Paul Verlaine által írott kései utószót olvasom, és megejt az a magától értetődően szabad és finoman gunyoros, magas hang, amihez foghatót nemhogy a kor magyar irodalmában, de úgy általában a magyar irodalomban hiába keresnénk. Ami ehhez a maga rétegzettségében kellett, az Magyarországon nyilvánvalóan soha nem volt meg. Egy világváros nem csupán nagyszabású (vagy épp csodálatosan intim), eleven urbanisztikai szövet, de a város-szerkezetben is leképzett, folytatólagos szellemi vagy legalábbis anyagi szövetség – úgy, amint Párizs működhetett turista-Disneylanddé válása előtt. Budapesten vannak szép világörökségi helyszínek, ott van a világszínvonal fölött teljesítő vigalmi negyed, a batár parlament, aztán ilyen-olyan egzotikumok a külvárosokban, de élő, koherens szellemiségnek nem igazán van nyoma az utcaszínen. Évszázadok berögződései nem múlnak el nyomtalanul. Irodalmunk legkiugróbb teljesítményeiben Balassitól Nádasig sokkalta hangsúlyosabb a földről való tudás, mint a szellem virtuóz áramol-

tatása; vagy, hogy fordítsunk egyet a dolgon, számomra ez a rurális vonulat a magyar kultúra legvonzóbb és legérvényesebb része.

Lujzi elkezdett óvodába járni (Köveskálra).

Gomba alig van idén. Tavasszal semmi, most egy kevés szegfűgomba.

És persze maguk a Verlaine-versek. Olyan precizitású mikroformai kultúra, mint a németalföldi miniatúráké.

Szeptember második felében metszően hűvös hajnalok. Aztán erős napsütés. A Balaton tiszta, hideg, foltokban itt-ott langyos. Párhuzamos dinamika az agyam két féltekéjében: józanító, bódító úszás.

Most, hogy nagy lendülettel írom *A Lutherek* című ragtime-opera, avagy musical librettóját, rá kellett döbbernem, hogy nem vagyok keresztény. Katolikus vagyok, ami tovább szálaható, és a végén komoly ellentmondásokhoz jutunk, de ez is belefér; sőt, ezen van a hangsúly. A Rómán kívüli krisztianus tradícióhoz semmi közöm.

Október 23-i ünnepség a szobornál. Az első '56-os megemlékezés a faluban, mióta itt lakunk. Fáklyák és mécsek, párálló lehetetek, szavalat, majd a polgármester beszéde, mely a helyi születésű Balogh Erzsébetről emlékezik meg, akit karhatalmisták lőttek le a forrongó Pesten. Nem halt meg rögtön. A vőlegénye az utolsó pillanatig vele volt.

Szeged. Február óta nem jártunk a lakásban.

Sűrű ködtakaró a városon, napokig. Doktori védés.

Azt gondolom, hogy a harmadik magyar köztársaság feloldhatatlan válsága nem is annyira a politikai elit, mint a szélsőségesen szabálykövető középvezetők sara. Áll, amit a francia bíboros állított: az intelligencia egyetlen valódi ismérve, hogy el tudjuk-e választani a lényegest a lényegtelenről.

Haza Henyére. A kenesei partról a palackzöld Balaton. Zánka után a rozsdálló Hegyestű.

BOLDOGH DEZSŐ versei

Ujjgyakorlat

I.

Várok egy sorra egy értelmes napra
a sárkány Napunkat megint elragadta
de még zsibong az isteni tenyészet
hálói csüngve mennyről leszakadva
csámcsogom az üres estebédet

Fény és sötét hülyén egymásba olvad
egy villamos múltamba zörög
az élők lassan úgyis meglakolnak
(addig kerevetünkre fekszem –
pénzt számolnak megint fenn az ördögök
egész éjjel e kába égitesten)

II.

Fény és sötét hülyén kerengett
a Napok fénysebesen hulltak
nélküled csak a végtelen szebb
hol az ember magára butulhat
tarkaeszű indulj furmányos cselekkel
mélylapályodon észak-fok dereng fel
és az eszmék sorban kihunynak
ahogy szállsz az alkonyi szelekkel
hívására a tágöblű túl-nak
(zsibbadt vázban ficáncol a nyúltagy)
az élők álmát többé nem vered fel

III.

Nincs bűnhődés nincs ezüst karácsony
se rokon se körédködült társak
melegítsd életed téli parázson
iparkodj légy hasznos ember végre
hangsúlyozd hogy életed varázslat
vagy valami ilyesmi vagy mégse
Csak ujjgyakorlat megint ez a kis vers
és magadtól kérdezed mit nyersz
vele hogy elalvás előtt újra
úgy teszel mint egy életművész
kit körülvesz a káosz és a hű ész
és nemsoká az álom katapultja

Retró

Szövetkeznek az angyalok az emberi fensőbbiség ellen
mint tömkeleg népek a hajdani vaskor előtt
szürke manók botorognak a puha pázsitokon hol az ünnepeken
számos akasztást élvezhettünk de tudtuk a mi időnk is lejár
öreges mozgással araszolunk majd az ülőhelyek felé
az unalmas lélek lesz csak a nyersanyagunk
új katonák bankárok programozók igazzzák le a világot

Egy kutyafejű portás őrzi csak az emlékudvart
és kékre fészül a teleholdat szertárban gubbasztó ölyveink
üreges bérpalotáinkban karmos denevéreket üldöz a képtelen rokon
az utca túlpartján foltos sakálok legelik a járókelőket
(akik alszanak legalábbis nem beszélnek)

Szerettél volna te is csósz vagy öreg szertáros lenni
aki csak kiadja a gumilövedékeket
álmában megkoszorúzza a szobrokat is ha kell
ha sugárzást észlel azonnal hívja a számot
varjúhangokat fülel a hajnali pláza felől

Emeljük fel szívünket mint a dawn-kóros gyermekek és mozgassuk sután
(a káosz lassú bárkán érkező könnyű szívverés)
hajnal felé a teremtés kezdetén
mikor megint berúgják az ajtókat a fejvesztett idegenek
és halotti ruháinkat a szekrények mélyéről kipakolják

2036. április 13-án, húsvétvasárnap elkerülhetetlenül becsapódik a Földbe az Apophis nevű kisbolygó. Az Atya és a Megváltó úgy látják jónak, hogy ezt az égi jelenséget használják ki a régóta esedékes végítélet lebonyolítására. A regény egyik főszereplője az elbeszélő én, aki szemtanúja az eseményeknek a szent városban, Jeruzsálemben, s aki az égbe emeltetik, hogy az utolsó ítélet krónikása legyen az Úr asztalánál. Ezt az asztalt a mennyben Jézus Krisztus és kedvenc szentjei: Ferenc, Aquinói Tamás és a magyar király, Szent László ülik körül. Így négyesben, majd az „írnok-krónikás” megjelenésével öten vitatják meg a végítélet menetét, okait, azt, mi miért történik. Egy teljesen antidogmatikus apokalipszist tár elénk a könyv, amely a középkorban alighanem a Tiltott Könyvek Listájára került volna, szerzője pedig máglyára. A nagy esemény nem megy zökkenőmentesen, részben mert János jelenései meglehetősen logikátlan írás, részben mert az utolsó ítéletet a XXI. században létező állapotoknak megfelelően kell lebonyolítani. A könyv az olvasónak számos meglepő, emlékezetes és felemelő élményt tartogat. (A következő részlet az első fejezet elejéről való.)

SZAPPANOS GÁBOR

A második eljövétel

Regényrészlet

1. JERUZSÁLEM

Vér volt, csakugyan vér: megkóstoltam, és éreztem a vas jellegzetes ízét. A jobb mutatóujjammal hozzártertem, ahogy olajos lassúsággal folyt le a fa törzsén, lenyaltam az ujjam. De már akkor éreztem, sőt tudtam, hogy vér, amikor észrevettem a bordófekete csíkot az olajfa göcsörtös kérgén. Nagyon egyenetlen volt, ezért a vércsíknak sok akadályt kellett kikerülnie, hogy folytathassa útját lefelé. Egyetlen csík volt csak, és kíváncsiságból följebb emelve a tekintetemet észrevettem, hogy a fa törzséből folyik, mintha egy helyen megcsapolták volna. Igen, olajos lassúsággal folyt, mint az erős mediterrán borok a pohár oldalán, ha meglötyögtetjük őket. Vajon fogok-e még bort inni életemben, vagy már csak vért ízlelek mindörökké?

(...)

Nekem a hitélmény ezen a kellemesen átlagosnak ígérkező tavaszi estén érkezett el a Gecsemáni-kertben. A nap még nem bukott le a kertet övező kőfal alá. Arany mázzal borította a kert ősrög olajfáinak lombját. Valahol olvastam, hogy ezek a fák azoknak az egyenes ági leszármazottai, amelyek már Jézus idejében is itt állottak. Volt egy közülük, amelynek rendkívül vastag törzse volt, és felmerült bennem a gondolat, hogy hátha Jézus annak a tövében imádkozott az elfogatása előtt. És – hogy, hogy nem – hirtelen vágyam támadt nekem is imádkozni az alatt a fa alatt. Igen ám, de ez elvileg lehetetlen volt, mert magába a kertbe nem lehetett belépni: cakkos vaskerítés zárta el a látogatók elől. Csupán körbejárni lehetett, mint ahogy az ember egy kolostor kerengőjében járja körül az udvart. A fák varázslatosak voltak, felső ágaik békésen hajladoztak a langy alkonyati szellőben, de az egész kert mégis csalódás volt, mert turistalátványossággá silányították: nem volt már meg a régi, mitikus hangulata, aurája, amire számítottam. Több turistacsoport is nyüzsgött, hangoskodott, csíricsaré göncökbe öltözött feketék, spanyolul beszélő dél-amerikai katolikusok, meg főleg európai küllemű látogatók. Zsidók, ahogy láttam, csak az örök lehettek. Fényképezgetett és videózott mindenki, ki hagyományos géppel, ki a szemüvegébe épített kamerával, akár egy átlagos napon, az idegenvezetők pedig monoton hangon mondták a betanult szövegüket.

Nos, valaki bizonyára meghallotta titkos óhajomat, mert váratlan dolog történt. Ahogy lemondóan néztem, hogyan lehetne bejutni a kertbe, azt vettem észre, hogy körülöttem minden mozgás lelassul, majd teljesen abba is marad. A turisták mozdulatlanná merevedtek, az éppen szóló nyitott ajkak nem zárultak össze, a kimondott szavak hanghullámai megálltak a levegőben, a lépésre emelt lábak nem koppantak a kövezeten. Egy szőke, hájas, baseballsapkás – valószínűleg amerikai – nő kezéből valami az előbb véletlenül kiverte a szájához emelt vizespalackot, és a víz fölfelé fröccsent, és a folyadék sok-sok kisebb-nagyobb, szabályos gömb alakban állt meg a levegőben – mindig csodáltam a szétfreccsenő víz gömbökké rendeződését: mint meganynyi kis üveggolyó, amelybe belenézve kifordítva látjuk a világot, de csak a pillanat töredékéig, hogy el ne szédüljünk. A fekete ruhás biztonsági őrök sem figyeltek többé – illetve, ha figyelték

is a turistákat, szemük valószínűleg nem látott semmit, amint erről hamarosan meg is bizonyosodtam. Azt nem is említtem, hogy most egyetlen tankágyú sem dörrent a messzeségben, és a hangja nem visszhangzott a Kidron völgyében, pedig naphosszat hallottuk a szórványos robajlásokat. Olyan volt, mintha egyfolytában vihar készülődne. Felnéztem a magasba, és néhány keselyűt meg sok kisebb madarat láttam kiterjesztett szárnnal, de azok is megálltak röptükben. A Kidron völgye fölött átnéztem a Templomhegyre, és a masszív keleti falakon ott egyensúlyozott a lebukni készülő nap, mint valami ragyogó aranypénz. Az Olajfák hegyén olyan süket volt a csönd, hogy szinte csöngött tőle az ember füle. Vagy mint talán azon az estén, amikor Jézus letérdelt imádkozni az olajfa tövébe.

Szóval, fogtam magam, bemásztam a kertbe, odamentem a kavicsos úton a legvastagabb törzsű fa alá, és letérdepeltem imádkozni. Nem nyugtalankodtam, hogy rajtakapnak. Valaki megállította nekem az időt, csakis az én kedvemért. A világ-mindenség óraművét megakasztották egy időre – hogy meddig, nem tudom, mert elveszítettem az időérzékemet. De lehet, hogy nem is állt meg az idő, csak én gyorsultam föl annyira, mint egy részecskegyorsítóban ütköztetésre keringetett pozitron. Egyes-egyedül a vastag fa törzséből csordogáló vér őrizte meg a normális sebességét. Ezt nyaltam meg... Aztán a fának voltak göcsörtjei is, mint holmi szemek, amelyek évszázadokon át hol vaksin, hol közönyösen nézték a körülöttük zajló életet. Nem tudom, milyen nedv folyhat az olajfából, de miután megnyaltam a véres ujjam, észrevettem, hogy az egyik szem könnyezik – vagyis olybá tűnt, mintha könnyezne. Hirtelen eszembe jutott, hogy Dél-Itáliában van egy száraz fehérbor, Lacrima Christi a neve, azaz Krisztus könnye. A Vezúv lejtőin terem, és a helybéliek úgy tartják, csodatevő hatású, mert minden nyavalyát meggyógyít. Oda-nyúltam, és ugyanazzal az ujjammal, amelyről a vért lenyaltam, felfogtam az épp leperdülni készülő könnyet, és megnyaltam azt is. Nem bor volt, hanem sós nedv – nem tudtam eldönteni, hogy könny-e vagy verejték. Nem is csodálkoztam már rajta. Sokat gondolkodtam, mi történt Jézussal a Gecsemáni-kertben, amikor elvonult imádkozni. Sok időt töltött a fa alatt, de vajon pontosan mit csinált? Imádkozott, mint az evangéliumokban olvashatjuk, hogy „múljk el tőle a pohár”, vagy pránajámázott, és a túlzásba vitt légzőgyakorlatoktól ütött ki vér az arcán, mint

ahogy a jógából ismerhetjük ezt a jelenséget? Sokan vélik úgy, hogy Jézus az alatt a tizenennyolc év alatt, amiről nem szól az írás, nem az ácsmasterséget gyakorolta, hanem keletre ment, és megismerkedett a buddhista tanokkal. Ott tanulhatott meg jógázni, és ekkor, élete utolsó napján, a rá váró kinszenvedés miatt, a nyugalma visszaszerzése érdekében meditálhatott a fa tövében, hogy lassítsa a rettegés miatt ziháló légzését. Úgy is lehet vért izzadni, ha az ember fia túlzásba viszi a gyakorlatot, és úgy is, ha csak egyszerűen rémisztő félelem keríti hatalmába – miképp az orvostudomány nemrégiben felfedezte.

– Uram, kérlek, gyógyítsd meg Líviát – fohászkodtam, s közben ízlelgettem a fa könnyét, mint valami ritka orvosságot –, olyan áldott jó lélek, ne hagyd elveszni, Uram! Csak a jót cselekszi, mindenkinek segít, akinek csak tud, soha nem ártott senkinek. Tudod, Uram, Te is, hogy a mai világban már ez is nagy dolog. – Aztán, mivel tisztában voltam vele, hogy az Úr nem szereti a bő lére eresztett imákat, így fejeztem be: – Könyörülj rajtunk, és az egész világon! A jóknak, a gyöngéknek, az ártatlanoknak és az igazságot szomjazóknak segíts, a gonoszokat pedig ítélj el érdemeik szerint!

Aztán még megtoldottam magamban: „Ó, kedvesem, miért nem jöhettél velem?! E szent helyen talán meggyógyulhattál volna; most én, az egészséges ittam helyett a gyógyulás csodacsöppjét! Ha visszatérek hozzád, amikor először megcsókollak, erre az elixírré fogok gondolni nagyon erősen, hátha neked is segít majd...” És elmorzsoltam egy könnyet a kezem fejével, de az már a sajátom volt, és nem csodatéví.

Utána megtört a varázs, a moccanatlan áhítat, a földöntúli csönd és béke varázsa. Tankágyúdőrej térített vissza a valós időbe. Hirtelen minden újra mozogni kezdett, a turistánő vízgömbjei a kőre fröccsentek, lépések koppantak, az örök szemébe visszatért az éberség, és azonnal észrevették, hogy valaki ott van az egyik fa mellett. Most viszont én váltam mozdulatlanná, miután szorosan átöleltem a fa göcsörtös törzsét, mintegy búcsúzásul. Eggyé szerettem volna olvadni a fával, beférközni a kérge alá, és örökre ott maradni. Örökre, vagy legalábbis addig, amíg gyökeresen meg nem változik a világ. Vagy amíg haza nem térhetek Líviához.

Az öröknek kissé megnehezítette a dolgát, hogy a napkorong egy szempillantás alatt lebukott a Templomhegy masszív fala alá, mintha a világ fősvénye megtalálta volna elgurult pénzét, és behajította volna hatalmas kincsesládájába. Egyszeriben sűrű félhomály lett. Ott öleltem a fát, és vártam, hogy az örök értem jöjjenek. Így is lett, hiszen volt némi világítás a kertben. Két ór is elindult felém, üvöltözve, kezükben elemlámpa, de ekkor újabb csodálatos esemény történt. Mintha a kert jelezni akarta volna, hogy nem halott mítosz, ami kétezer esztendeje benne történt, a fák ágai mozogni, tekergőzni kezdtek, mint a kígyók, és mindkét őrt elkapták, és magukhoz szorították, hogy ne ráncigálhassanak ki engem onnan szégyenszemre. Úgysem akartam perpatvart, méltatlan lett volna az alkalomhoz. A kavicsos ösvényen ballagtam a kert bejárata felé, el a foglyul ejtett örök mellett, és most az ő szemükben láttam valami földöntúli rettegést. Kiléptem a rácsos ajtón, és még visszamentem a Templomhegyre néző kőfalhoz, de közben a szembejövő, távozni készülő turistacsoportok egyik tagján sem láttam, hogy bármit is észleltek volna a történetekből. Lenéztem a Kidron-völgybe, és olyan volt a látvány, mint valami régi festmény vagy tusrajz: a völgy telis-tele sátrakkal, amelyekben a Jeruzsálembe kívülről érkezett menekültek éltek. De olyanok voltak, mint egy hódító sereg, amely másnap ostromra készül. Emberek jöttek-mentek, tüsténkedtek a sátrak között, itt-ott füst bodorodott az ég felé, fáklyák lobogtak. Zsongott a völgy, mint egy kaptár; ahol volt egy kis szabad tér, gyerekek játszottak. A gyerekek mindenhol, a legnehezebb körülmények között is feltalálják magukat, és nem esnek kétségbe. Anélkül, hogy tudnának róla, az aggodalmaskodást ösztönösen meghagyják a felnőtteknek. Amíg szeretik őket, addig jöhet bármi, nekik nem számít: a szeretet védőburkot von köréjük.

SZOKOLAY ZOLTÁN versei

El

Hová szökhethnénk innen? – kérdezed,
de jössz mellettem engedelmesen.
Meddig jutunk el, nem tudod te sem,
mindig egy messzi pontot néz szemed.

Csak értelmezhetetlen füstjelek,
a látóhatárt összefércelő
anyagszálak, egy elnyűtt téridő.
Bolygónyi szétbombázott roncstelep.

Batyuk, motyók, kitépett végtagok,
pár ócska lábos, labda, ágyrugó,
s a jól ismert édeskés illatok,

megannyi báb, melyik lett áruló,
már mind egyforma, nem találgatod,
kihűlve, szétszakadva fekszenek.

Szökjünk el innen együtt, míg lehet.
Ameddig engedik az istenek.

Ugróiskola

Novemberben csalogó tavasz jött,
egy aggastyán szökdécselni kezdett
úgy, mint kölyökkorában.

Aztán lezuhant.
Arccal a kőre.
Sötétpiros vonalakat
szárított feketévé a Nap.

Sokan gyászolták:
füvek, fák, madarak,
macskák, kutyák, lovak,
Isten megannyi büntelen teremtménye.
Maga a kő is,
amely befogadta testét.
Embertársai hamar elfeledték.

Tetem

Az út mellett a kihűlt testből
két nagy madár lakmározott.
Múlt és jövő találkozása,
egymás elől kapkodják el.

Csendben megálltunk, fölrebbentek.
A gyanakvás csak konteó.
Üveges szem. Íme az ember.
A gázoló már messze járt.

Kortárs

Kapott tőlem egy verseskötetet.
Rákiáltottak, dobja el.
Lobogott a tűz a vaskályhában.
Felizzottak a verssorok.

Ráfagy

ráfagy a képernyőre a szó
odahal menthetetlenül
elektronikus óceán
szétkapcsolt négy dimenzió
eltitkolhatja hol vagyok
a test a sárban elmerül
de mennybe tér mi abból származott

Nyárvég

Nem lesz már szám, hogy szólítsalak,
szemem se lesz, amellyel intsek,

aki voltam, azt őrli a káosz,
aki lehettem volna, hallgat.

Légkisebb részeimre hullva
csak az egyetlen rendre vágyom:

szívembe kapaszkodó fűzfagyökér,
engedd ide hozzám a párom.

MIKLÓSSI SZABÓ ISTVÁN

Gyászharang

Öccsével messzi földön végzett a rák, hamvait díszes urnában hozták haza. Ifrim kábultan állt a koporsó mellett, amelybe az urnát helyezték.

Néhány évvel öccse halála előtt a felesége ment el. Tisztaság-mániás asszony volt, egyre a Bibliát bújta, ortodox ikonok előtt imádkozott. Reggel hatkor kelt, teát főzött, közben misét hallgatott. Tollseprűvel takarított az apró lakrészben, vallásos műsороkat nézett a tévében, szidta a macskát, hogy hullatja a szőrét.

Ifrim közel negyven éven át ezekre a szöszmötölésekre ébredt. Olykor az volt az érzése, hogy neje vallásos életének fölös része. Amíg dolgozott, igyekezett minél később hazakerülni. Nyugdíjazása után félve húzta meg magát a hálófülkében, régi könyveket böngészett. Olykor segített feleségének a bevásárlásban, szőnyegeket porolt, ecetes vízzel súrolta le róluk a macskaszórt.

A vallásos ünnepektől kifejezetten undorodott. Felesége napokig készült; ilyenkor a házból is kinézte. Ezért hosszú sétákra indult, legszívesebben a parkban csoszogott, ahol kisgyerekekkel játszottak a szüleik. Nekik nem lehetett gyerekük. Sokévi próbálkozás után feladták a harcot. Végül már nem is szeretkeztek.

Az ünnepi gyertyák fényében csetlett-botlott a lakásban. Gyengén látott, bal szemének látóidegét érszűkület támadta meg. Karácsonykor feszengve köszönte meg az asszony apró ajándékait, rózsával viszonzta a figyelmességet, hogy ezzel is első találkozásukra emlékeztesse. Az is eszébe jutott, hogy amikor a csokrot átadta leendő feleségének, az végighúzta kezét a tövises száron, a kiserkenő vért nevetve a Megváltóéhoz hasonlította, majd szenzuálisan lenyalta.

Egy reggel néma csendre ébredt. Felesége nem kelt fel.

– Eszter – lökte meg. Összerezcent, amikor az asszony arcára nézett: félig nyitott szemek meredtek a semmibe. Riadtan ugrott ki az ágyból. Mentőt hívott, de a kikerkező orvos csak a halál beálltát tudta megállapítani.

A temetés után tanácstalanul ténfergett a kietlen lakásban, a macskával játszott, a teraszon üldögélt, sétálni ment. Egyik délután betért a könyvesboltba, találmra néhány kötetet vásárolt. Az egyik zeneszerzők életével foglalkozott. Azon kapta magát, valósággal falja a sorokat, némelyik sorsa megrendítette. Lemezjátszót, lemezeket szerzett be. Különösen Beethoven, Chopin és Csajkovszkij zenéje ragadta magával. Évtizedek óta először ragyogta be öröm az életét. Napokig a zene bűvöletében élt, tisztálkodni is elfelejtett, még a macskának sem adott enni. A könyvek, a zene hatására írással is megpróbálkozott. Céltalan mondatokat rótt üres cédulákra, pléhdobozokba rakta őket úgy, mint a bakelitlemezeket.

*

Öccse halálhíre a tulajdon elmúlására döbbsentette rá. A halálfélelemtől szíve összevissza kalapált, csak a hazafelé vezető autóúton jött kissé helyre. Nézte, mint foszforeszkál az út menti erdő a lenyugvó nap fényében.

Mikor belépett a lakásba, percekig kereste a macskát. Az egyik sarokban talált a kinyúlt állatra.

– Na, te is, Muki?!

Zihálva ült le az ágyra. Erőtlenül tapogatta a szívét, kék foltok úsztak a szeme előtt, harangzúgást hallott.

– Megtébolyodtam! – gondolta.

Gyötrődve, órákig hevert az éjszakában.

– Nem maradhatok egyedül! – állt fel elszántan.

Fejében a harangzúgás elcsendesedett. Feszítővasat vett magához, majd autóba ült, s a temetőhöz hajtott. Lopakodva haladt a sírok között. A kriptá ajtaja nem volt bezárva. Felfeszítette a gránitlapot, lihegve húzta ki az apró koporsót, kivette belőle az urnát.

– Senkinek sem fog hiányozni – gondolta, majd gondosan eltüntette a feszítővas nyomait.

Amikor hazaért, az előszobában levette a cipőjét, a nappaliba ment, és a lemezek mellé tette az urnát.

– Jobb itt neked – mondta. – És nekem is – tette hozzá, ahogy ujjait végighúzta a díszes bronzedényen.

– Milyen szépen kivésték – gondolta.

Másnap reggelre a szívritmusa helyreállt, határozottan jobban érezte magát. Órákig a teraszon üldögélt, az utcán elhaladó emberek nézte. A terasz előtti fa takarásában kedvére leselkedhetett.

A második emeleten lakó, munkából hazajövő fiatalembert figyelte. Éjszakánként hallotta, ahogy a párja sikoltozik szeretkezés közben. A fiatalember mellett kisgyerekes család lakik, ritkán vannak otthon, külföldön dolgoznak. A másik tömbház földszintjén élő család a zöldségpiacon árul. A férj cukorbeteg, a gyerekek is. A negyedik emeleten tetováló művész bérel lakást, felesége állandóan ordít az kicsijükkel. Amott agyalágyult férfi, aki buszra ült, szülőfalujába utazott, ahol azon csodálkozott, miért laknak idegenek a szülői házban. Felesége, akinek fehér a haja és a tövét kékesre festi, napokig zokogva kereste.

Jólesett a teraszon üldögélni. Ott pucolta meg az ebédhez való krumplit, hagymát. Néhány krumpli megmaradt, tanácstalanul nézte.

– Jó lesz ez még valakinek – gondolta, s nejlontasakba csomagolta. A lépcsőházba sietett vele, letette a postaládák alá.

Amíg főtt a krumplileves, az urnát fixírozta. Végül úgy vélte, rossz helyen van. Az éjjeliszekrényre tette, felesége hagyatékából egy ikont helyezett melléje. Eszébe jutott, amikor gyerekkorukban Öcsivel rókát fogtak, és hazavitték. Anyjuk napokig szidta őket a bolhák miatt. Az erdészekkel is meggyűlt a bajuk. Apjuk, miután kifizette a büntetést, alaposan elverte mindkettőjüket.

– De megérte! – mosolygott, s azt gondolta, ezek voltak élete legszebb pillanatai.

Másnap reggelire puliszkát főzött. A maradékot túróval keverte, levitte a postaládákhoz. Megörvendett, amikor látta, hogy a krumpli eltűnt. Vacsorára túrót morzsolgatott kenyerére, hagymát evett hozzá. A maradékot ismét a postaládákhoz vitte. A reggeli puliszkának hűlt helye volt.

Este úgy aludt el, hogy az urnát szorosan magához ölelte.

*

gatott, a könyveket bújta. A maradék ételt nap mint nap a postáládákhoz vitte. Egyik délben feliratot talált ott: Ez nem szemétnak való hely!

– Te érted-e ezt, Öcsi? – nézett az urnára, amikor visszatért a lakásba.

Másnap a lépcsőre helyezte a maradék ételt.

*

Közeledett a tél, recsegő hideg tört a városkára. A könyvek, a zene egyre kevésbé kötötték le a figyelmét. Naphosszat az urnát bámulta, gyermekkori élményeket elevenített fel. Órákig állt az ablakban, nézte a szürke kertet. Hó alig esett, közöny és mozdulatlanság dermedt csöndje ülte meg a várost. Fázósan dörzsölgette kezét.

– Öcsi, megérjük-e a havat? – nézett az urnára.

Egyik reggel döbbenten állapította meg, hogy ruhái lötyögnek rajta. Szeme beesett, vizenyőssé vált.

Karácsony környékén a hó eltemette a várost.

– Milyen jó, hogy itt vagy, Öcsi! Mit is keresnél abban a fagyos lyukban a temetőben? Legalább együtt ünnepelünk – gondolta.

A városban néhány szál rózsát vásárolt. Otthon porcelánvázába tette, és az urna mellé helyezte felesége emlékére. Később a péknél két foszlós kalácsot vett, egyet megtartott, a másikat kitette a lépcsőre.

– Hallod-e, Öcsi? – állt estefelé Ifrim az ablaknál. – Harangoznak. Ezek most karácsonyi harangok. Különlegesek, ünnepélyesek. Igaz, nekem nem sok közöm van Istenhez. És neked van-e, Öcsi? Neked már harangoztak. Lehet, most értem... – kacagott.

– Butaság a halál – mondta. – Az életben kötődések vannak. Én összekötlek Istennel, Beethovennel, Csajkovszkijjal, Chopinnel, magammal, a szomszédokkal, az emlékekkel. Furcsa ez, Öcsi! Mintha én vigyáználak titeket. Ha meghalok, ti sem lesztek. Bolond vagyok, látod? Neked a temetőben a helyed, nem itt. Én még az ágyamba is befogadlak, mert mi lennénk nélküled?

Egészen eltűnt a nagy fotelben. Feje oldalra billent, lábát idegesen lógatta.

– Már nincs mit tenni – gondolta.

Dudorászott. Csak úgy jöttek a hangok, mint sáskaraj a zöld mezőkre.

*

A takarítónő dél körül ért a lépcsőházba, ahol Ifrim is lakott, a lépcsőn hagyott maradék ételt hazavitte. A kalácsnak különösen örült. Bekopogott volna az öreghez, de félt tőle. – Az már nem jár ezen a világon, jobb nem zavarni – gondolta.

Otthon nehézkes írással vetette egy darabka papírra: Köszönöm az ételt. Az Isten fizese.

Nem írta alá.

Másnap bevásárlás után felsietett az öreghez, és az ajtó részébe préselte az üzenetet.

A cédula ott volt a két ünnep között is. Harmadnap a takarítónő kétszer is megnézte, ott van-e még. Egyre idegesebb lett. Egész délután az öregre gondolt. Estefelé visszament. A cédulát ott találta. Először halkán kopogtatott, majd erősebben kezdte verni az ajtót. Válasz nem jött.

A szomszédba rohant.

– Jöjjön! – ragadta meg a fiatalember kezét. – Valami baj lehet a szomszédal.

Betörték az ajtót.

Ifrim a nagy fotelben ült, szájából véres hab csordogált. Mikor meglátta őket, vizenyős szeme felragyogott. A takarítónő egészen közel hajolt hozzá.

– Mint mond? – kérdezte idegesen a szomszéd.

– Ketten is. Azt mondja, ketten is – könnyezett az asszony.

– Hívom a mentőket – rohant el a férfi.

Az asszony megölelte a haldokló öreget.

HORVÁTH VERONIKA versei

első csók

az első csókon túl kell esni.
idegen nyelv matatott a számban,
kezei a mellemen pihentek,
undorral küszködve vártam,
véget érjen az egész.
aznap este hánytam.
a legjobb barátom meg ököllel verte a falat.
fogmosás után is megmaradt a kesernyész íz.

metamorfózis

minden torlasz ellenére megnyílnak a rejtekajtók
tárt szirmú virágból antilop bújik elő
csavaros szarvú gazella lép a horizontra

izzó színeken táncol

nyomába szegődik a formátlanság

kavarog tobzódik hunyt szemed mögött a táj
és hajnallá hasad

tulajdon

idegen erdőben
felejtetted magad
átfúj
derekad megtöri
földig dönt
a szél

lehajolsz
a porból felemeled
és mérlegre teszed

túlcsordul ömlik ám
egyetlen cseppje sem tiéd

csókjaidban csak felejtés néma gyász
egyetlen cseppem sem tiéd

ne lásson senki

a metróra a kismegállónál
mindennap felszállt ugyanaz a férfi
az utolsó stációtól hazáig követett

szája megvonaglott amikor kattant a zár
azt hitte
szeretkezni akarok

nem vallottam be
hogy a nyitott ajtóktól jobban félek
mint befogadni egy idegen testet

Horváth Veronika

Szerepminták

Esténként kutyák csaholnak a kapuk alatt, csattognak marhalábszárakon csiszolt fogaik. Te már nem emlékszel erre a nyelvre. A macskák nyávogásából is csak azt érted, ha párzani akarnak.

A tavat nem ismered. Hallgatod, ahogy békák kurrognak a vízben. Érzed a hajnalt ott beljebb, a rekeszek között. Összeszorul a tüdő. Hiányzik, ami továbblendítene.

Negyed négy van. Lassan kelni kell. Más már etet. Nemso-kára elindulnak a koraira a férfiak. Az anyák vajas kenyeret kennek. A gyerekek otthon felejtik a tornazsákokat.

A férfiak csak férfiak. Nem apák. Keringnek a faluban este. Mindig csak hazafelé tartanak. Otthon sosincsenek.

Az ablakok mögött fel-le kapcsolódik a villany. Fel-le-fel-le. Állandóság. Monotonía. Görcsölsz tőle. Az ismétlések mágikus ritmusa meg is ölhet.

Víz kéne. Inni. Mosdani.
Megtisztítani a felületet,
a bőrt, a zsírt, az izomszövetet,
az éhséget, a vágyat, az álmatlanságot.
Langyos víz kellene,
hogy angyallá tisztulhass.

HIDAS JUDIT Óriáskerék

(Részlet a Seb című, készülő regényből)

Múlt hétfőn szerencsés napja volt. Egy új ötlettel próbálkozott, kétoldalt öntapadós lapot ragasztott fel három kisvárosi bankautomata pénzkidó nyílására. Jött az ügyfél felvenni a pénzt, az első bankjegy felragadt a lapra, és hiába kereste, csak a többi bankó esett ki. Éjjel Flóri végigjárta a gépeket, egyetlen gyors mozdulattal benyúlt a résen, és mint a kozmetikus a gyantapapírt, letépte a pénzzel együtt a csíkot. Harmincezer néhány mozdulatért, fogdosta, szaglászta a bankókat, amikor visszaült az autóba. Eszébe jutott Szandra, pedig már nem gondolt rá napok óta. Elképzelte a friss, barna bőrt, amely selymes volt, mint a vizes homok, hallani vélte a lány halk nyöszörgését, ahogy hátrahajtotta a fejét, amíg Flóri fel-le mozgott rajta. Világított Szandra kávébarna nyaka, amelytől a test olyan látványt nyújtott, mint egy leterített gazella. Flóri a pénzt ismét az orrához emelte, az illatát jó mélyen leszívta, egye fene, mi bajom lehet belőle, gondolta, legfeljebb elküld a rákba, és már hívta is Szandrárt.

A szám kicsöngött, de senki sem vette fel. Fél óra múlva ismét megpróbálta, hosszan, kitartóan várta, míg végül egy kattánást hallott. Valaki ott volt a vonal túlsó végén, de hallgatott. „Te vagy?”, kérdezte a férfit, de nem jött rá felelet. „Figyelj, csak arra gondoltam, lenne-e kedved...”, ám a némaság beléfojtotta a szót. „Nehéz hetek voltak, ne haragudj”, kezdte újra, de továbbra sem jött válasz. „Szandi, ott vagy?”, kérdezte. „Mit akarsz?”, érkezett kurtán a felelet. Flóri elmosolyodott, és olyan diadalként élte meg ezt a két szót, mintha pusztá kézzel elvontatott volna egy teherautót. „Hiányoztál, tudod, de nem lehetett, sajnálom”, tette hozzá, hogy a hatást tovább fokozza. „Három hét”, csuklott el a lány hangja. Flóri igyekezett szomorú képet vágni a vonal túlsó végén. „Ne haragudj”, mondta fátyolos hangon. „Még egy üzenetet sem küldtél”, folytatta a lány rekedten. „Ildit kirúgták, folyton otthon ül”, magyarázott a férfi, ám hirtelen olyan dolog

történt, amire nem számított. „Sajnálom, na, szia”, búcsúzott Szandi, de Flóri könnyörögni kezdett neki. „Kérlek, ne tedd le, tudod, hol vagyok?”, kérdezte, de a lány hallgatott. „Itt állok a helyünkön”. A másik oldalon egy sóhajt vélt hallani, „hiányzol, tényleg”, folytatta, „azért jöttem ide, hogy emlékezzek”, lovallta bele magát egyre jobban a szerepébe. „Nem lehetne, hogy lássalak?”, kérdezte Flóri remegő hangon. A lány még hallgatott, de már csorogtak az arcán a könnyek, tudta, nem szabad azonnal, hogy csak annyit kéne mondania, fussanak össze a jövő héten, de félt, hogy addigra Flóri meggondolja magát, talán már el is felejtí az egészet, és akkor soha többé nem látja, nem tudja megérinteni a vastag kék erekkel felszántott kezét, a durva borostát az arcán, nem hallja már a cigarettától megfakult hangját. „Fél óráam van, több egy perccel sem”, közölte a lehető legridegebben. A férfi bólintott. „Rendben, akkor holnap reggel a szokásos helyen”, mondta, és letette a telefont.

A lány forgolódott az ágyban. Újra a készülékért nyúlt, tárcsázni akarta Flóri számát, hogy lemondja az egészet, mégis mit képzel ez az ember, hogy csak így rángathat, dohogott, de képtelen volt megnyomni a gombot, csak nézte a telefonja kijelzőjét. Őszi levelek úszkáltak a víz tetején, néha megremegett a felület, mintha újabb halott levél esett volna rá, vagy talán egy esőcsepp hullott bele, gondolta Szandi, a levelek arrébb úsztak, vagy lassan lesüllyedtek a mélybe. Szandi leejtette a készüléket maga mellé, behunyta a szemét, és Mária mama egyenletes szuszogását hallgatta a másik sarokból.

Másnap lefékezett mellette a tizenöt éves, kopott, fehér Suzuki, és úgy ült be az autóba, hogy rá sem mert a férfit pillantani. Amikor végül lopva odanézett, öregnek látta Flórit, mély barázdák szántottak végig az arcán, észrevette a füléből kikandikáló szőröcsomót, amelyen megült egy kis piszok is. Savanyú szag terjengett az autóban, ahol most valahogy nagyobbnak tűnt a mocskok, mint amire emlékezett. Papírzacskók, műanyag üvegek, nejlonok heverték mindenütt.

Szandi két kezét a combja közé szorítva bámult ki az ablakon, nem vett fel harisnyát a miniszoknya alá, borzongott a reggeli hidegtől. Flóri néha rápillantott, de nem szólt egy szót sem, hagyta, hogy a lány elhelyezkedjen, és csak akkor tette rá a kezét

a szoknyából kilógó, meztelen lábra, amikor a másik már hátra-dőlt, leeresztette a vállát, kezét kivette a combja közül. Szandi az érintéstől mégis összeresztette, de nem tolta el a forró markot, amely kellemesen átmelegítette. Talán tényleg csak rosszul jött ki a lépés, félreértés volt az elmúlt három hét, amikor Flóri nem jelentkezett, győzködte magát, biztos a felesége keményen fogja szegényt, minden mozdulatát ellenőrzi.

Az autó lefékezett a kiserdei tisztáson. Flóri leállította a motort, némán ültek egymás mellett. „Kiszállunk?”, kérdezte végül a férfi, a lány megvonta a vállát, de nem mozdult. Ültek még így pár percig. „Meleg van, legalább az ablakot letekerem”, mondta Flóri, áthajolt a lány elé a másik ajtóhoz, a testük egymáshoz súrlódott. A férfit megcsapta a Szandra melléből és hajából áradó illat, amely olyan volt, mint a frissen vágott széna, nem bírta tovább, odafordult hozzá, csókolni kezdte az üde száját, a puha nyakat, beletúrt a dús, fekete hajba, beleharapott az aranyozott karikával díszített fülcimpába. Szandra csak ült, mint egy bábu, ő, aki az iskolában minden fiút szívesen kiosztott, válogatott, visszautasított, és ha kellett, pénzért is sok mindenre hajlandó volt, most mégis úgy érezte magát, mint egy tehetetlen gyerek, aki még járni sem tanult meg.

Flóri kiszállt a kocsiból, kinyitotta a lány oldalán az ajtót, Szandi a nyakába csimpaszkodott, a lábát a dereka köré fonta, a fejét ráfektette a lyukas pólóra, ekkor megcsapta az orrát a férfi keserű testszaga, igen, ez nem változott, mosolyodott el, miközben érezte, hogy Flóri a fenekét markolja, erősen magához szorítja, nekinyomja az öv kemény csatjának, égette a hideg fém a forró testet. Szandi a két kezébe fogta a férfi fejét, csókolni kezdte a száját, először gyengéden, majd egyre hevesebben, leszállt az üléből, benyúlt pólója alá, simogatta a bőrét, ahol csak érte. Flóri levette a felsőt a lányról, kávébarna bőre világított, friss, fiatal melle hegyesen meredt előre, megmarkolta, a szájába vette, szívta, mint egy kisgyerek. A lány hangosan felsóhajtott, és a férfi öve után tapogatózott, majd egy gyors mozdulattal kinyitotta a csatot.

Flóri zihálva heveredett a lány mellé, amikor végeztek. Szandra ráfeküdt a férfi karjára, nézte a lapos orrot, odadörgölte magát a borostás archoz, beleharapott a fülcimpába, „gyakrabban

is moshatnád”, jegyezte meg nevetve. „Miért, mi van ott”, kapott oda a másik, és tisztogatni kezdte. A lány mosolyogva figyelte, megsimogatta Flóri karját, hosszan a szemébe nézett, megcsókolta, az orrával bökdöste. „Szeretlek”, súgta hirtelen a fülébe. A férfi rápillantott a lányra, megérintette az arcát, de nem válaszolt semmit. Szandra várt egy darabig, majd sóhajtott egyet. „Baj van?”, kérdezte Flóri, de Szandi csak megrántotta a vállát, majd hirtelen felpattant, rohanni kezdett. „Hová mész?”, könnyökölt fel a fűben a férfi. A lány futott át a tisztáson, „van ott valami”, kiabált vissza, az élénkzöld fű a combját csiklandozta, a föld még nedves volt az előző napi esőtől, a tornacipőjét eláztatta, de ő csak ment előre, eltűnt a sűrűben, „állj már meg”, kiabált Flóri utána.

Szandi megpillantott az erdőben egy hatalmas, indákkal be-
nőtt szerkezetet, egészen megszedült, ahogy felnézett, borostyán
futotta be az óriáskereket. A lány közelebb lépett, a tenyerével
megérintette, majd gondolt egyet, és mászni kezdett fölfelé.
Egyre feljebb kúszott, jobb kéz, jobb láb, bal kéz, bal láb, elért az
óriáskerék közepéig, onnan kimászott oldalra. „Megőrültél?!”,
üvöltött letről a férfi, aki addigra szintén odaért. „Betojtál,
mi?”, nevetett a lány, és még kijebb csúszott a vason. Flóri nem
mozdult, csak köpött egyet. „Gyere le, míg szépen mondom”,
szólt keményen, de a lány tovább mászott, már majdnem elérte
a vas végén lógó kabint, amikor a kerék hirtelen megmozdult.
„Szűzanyám!”, sikoltott fel Szandi, „hogya a rák ennél szét a be-
led!”, őrzöngött a férfi. A kerék először elindult lefelé, aztán nyi-
korogva lendült az ellenkező irányba. Szandi elfehéredő ujjak-
kal markolta az acélrudat, a kerék most ismét lefelé mozgott, de
már sokkal lassabban. A lány nevetni kezdett, rázkódott az egész
teste, zengett tőle a környék. „Hagyd már abba!”, kiabált letről
Flóri. Szandra elhallgatott, rájuk szakadt a néma csend, lóbálta
a lábát a magasban, majd megszólalt. „És akkor most mi lesz?”,
kérdezte, „mi lenne”, értetlenkedett a másik. „Eltűnsz megint
hetekre?”, folytatta Szandi. „Dehogya, majd megbeszéljük, csak
gyere már le”, kérlelte Flóri. „Itt ellehetnének, építenének egy há-
zat, vagy lakhatnánk sátorban is”, nézett körül a lány. „Beszél-
sz már hülyeségeket”, legyintett Flóri, „miért ne?”, kérdezte Szan-
di. A férfi a homlokát dörzsölte. „Te nem akarod, ugye?”, tette
hozzá Szandi, „nem az, csak...”, kezdte Flóri, de a lány nem hall-
gatta végig, „úgyis tudom, nem kell magyarázni”, mondta, „nem

erről van szó, csak...”, válaszolta a férfi. „Csak, csak, csak”, üvöltötte a lány, és felállt a vasrúdon. „Ne csináld, kérlek”, remegett Flóri hangja, „neked úgyis mindegy”, zokogott fel a lány, „te is csak egy rohadt szemét vagy!”, kiáltotta. Fekete csíkot húzott az arcán a könny, hosszú haja kócosan hullott a vállára, „nagyon kérlek, üljél le”, könnyörgött Flóri. Szandra felnevetett, „na, mi az, összeszartad magad?”, kérdezte, és az egyik lábát a magasba emelte, karjával két oldalt egyensúlyozott, olyan volt, mint egy madár, amely el akar rugaszkodni a magasba. Szandra billegett egy kicsit fél lábon odafenn, várta, hogy a férfi mondjon valamit, de az többet nem szólalt meg. A lány visszahúzta a lábát, leengedte a kezét, majd leült a vásra, karjával megtörölte az arcát, de csak még jobban szétkente a festéket. „Tudni szeretném az igazat”, szólalt meg. Flóri nem felelt, rágyújtott egy cigarettára. „Kérdeztelek, nem hallod?”, emelte fel a hangját a másik, de nem kapott választ. „Miért nem felelsz?”, remegett Szandra hangja, „most mit akarsz, mit mondjak?”, morogta Flóri halkán. A lánynak csorogni kezdtek az arcán a könnyek, „az igazat, hogy csak dugni akartál egy jót, mert a feleséged ronda és öreg, nyugodtan mondd a szemembe, hogy csak a pinám kellett neked”, kiabálta.

A férfi elindult vissza az autóhoz. Fújta a szél, zörgött a fű a lába alatt, de még így is hallotta a lány sírását a távolból. Állt még pár percig az autó mellett, visszanézett a tisztás másik végébe, de semmi mozgást nem látott. Magának kereste a bajt, vontta meg a vállát, miközben beszállt az autóba, de nem tudott szabadulni a képtől, ahogy a lány kócosan, taknyosan, gyűrött ruhával le-mászik az óriáskerékről, és botladozva indul vissza az út szélén a városba.

LŐNHÁRT MELINDA versei

Rózsaujjú hajnal

Tudod, a rózsaujjú Hajnal
is egy szajha,
de néha mégis rád talál,
látja Párizst, és benne téged.
Kétélű kardvirág a július,
elgurult aranyalma a nyár.
Hány születés és hány halál,
amíg a szó, a sebészkes,
a kindzsál felszeletel,
szíven talál.

November

Vércseppek, fekete bogyók,
tüskék fésűjén fennakadva
őrzik a kulcsra zárt pillanatot.

Szétpukkadtt vízhólyag az ég,
hófehér tenyerén
naptükörtojás,
gomolygó ködfátyolcafatok,
ma is elmarad a havazás,
az álom fehér gyolcsot
szó körém.

Sziszifuszi kő

*„miért nő a fű, hogyha majd leszárad?
miért szárad le, hogyha újra nő?”*

(Babits Mihály)

A Monostor minden nyáron befalaz,
mészbe kever, betonba önt,
épült itt már éppen elég
templom, bank és Déva-vár,
fallanszter, futószalag, bizniszcég,
miután csődbe ment a gyár.
Százezer ugyanolyan apró
börtönablakot látok.
Nincs kocsisom, csak gyermekem,
mint a mesékben: három.
Békésen alszanak. S ez az egy
pillanat, mielőtt felgördül a Nap,
a sziszifuszi kő, tiszta, szerethető.
Ilyenkor szárnyát bontja egy madár,
és jeleket ír az égre.

Körforgás

Lepereg minden, mint a vakolat.
Mint homokórába zárt üzenet.
Valaki továbbírja majd az életed.
Valaki továbbéli majd a versedet.

DÖME BARBARA

Egyirány

Meonruhás alak imbolyog, először a vágányok közé, majd a mellette álló kukába köpi keserűségét. Kezében krampács, üti a követ a talpfák alá. Egy férfi sörösdobozzal a kezében bámulja, majd belenéz a szemetesbe, és beledobja az üres dobozt. Arra gondol, visszamegy a feleségéhez és bevállalja az elvonót. Megkönnyebbül, akár a csákányos.

Hömpölyög a váróteremben a dohányfüst, ahogy kinyílik az ajtó, huzat söpri ki az eldobált szemetet. Különféle emberek támasztják a falat, de mind ugyanarra a vonatra várnak. Ha megérkezik, felszállnak majd, és egy ideig egy irányba tartanak.

A padon egy nő és egy férfi ül. Csak oda útra szóló jegyet vettek, fehérret, fekete betűkkel. Ötszáz forintot fizettek. Várakozás közben az asszony puffadt hasára teszi kezét, mellette gurulós kockás szatyor. Húzhatja, ha nem segítenek neki cipekedni. A férfi szakállas, ballonkabátos, kalapos. Mindene ódivatú, kockás szatyros, puffadt hasú nője is. Kabátzsebéből előveszi a jegyet, és alaposan megnézi. Plusz ötszáz forintért visszajöhetnének.

Halványzöld cédulát ragasztott valaki a váróterem falára. Próbálkozik vele a huzat, de az nem hagyja magát. Letéphetesz belőle, ha házat vennél. Áron alul, kétmillióért adják. A világ végén van, kicsit salétromos a fal, de kezelhető. Két szoba, tavaly a kamrából fürdőszobát csináltak. A ballonkabátos férfi megbámul egy lányt, aki telefonszámot tép a hirdetés aljáról. Kisétál vele a peronra. Zsebre vágja a papírt. Pár perc múlva előveszi, olvassa. Aztán összegyűri, és a sínek melletti kukába dobja. Téblábol, körülnéz. Belenyúl a szemetesbe, kiveszi az előbb bedobott hirdetést. Kisimítja a papírt. Mosolyog, ismét zsebreteszi.

Bőgő gyerek áll a jegypénztár előtt. Az anyja pofozza. A fiúcska arcán lévő piros folt a puffadt hasú, kockás szatyros asszonyt a gumimacira emlékezteti a tegnap felbontott zacskóból. A gyerek ordít, egyre több ütest kap. Arcát lassan beborítják a piros

gumimacik. Az anyja borítékot vesz elő a szatyrából. Dühösen darabokra tépi a levelet, melynek feladóján ez áll: Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság.

- Pont olyan vagy, mint az apád. De ezután minden más lesz!
- sziszegi a gyerek felé, majd a kukába szórja a papírfecniket.

Az aluljáró lépcsőkorlátjához biciklit lakatoltak. Nincs kiírva, hogy tilos lenne. Aki fel- vagy lemegy, beleakad a kormányba. Ilyenkor káromkodnak. A pár, amelyik a váróteremben üldögélt, kísétál a peronra, elmennek a kerékpár mellett. A férfi arra gondol, a biciklit bárki ellophatja, mert a lakaton lévő lánc vékony, egy fogóval könnyedén szét lehet roppantani. Korog a gyomra, reggel óta nem evett. A resti zárva. Lefóliázott kínálat a falon. Lángos, kolbász, hamburger. Egy dühös alak a kitett tábla ellenére is próbálkozik, nyomkodja, rázza a kilincset. Körbenéz, belerúg a zöldre mázolt ajtóba. Aztán egy félig rágott zsemlét vesz ki a táskájából. Beleharap, fintorog. A szemetesbe vágja, majd odaszól a mellette állónak. Azt mondja, holnap tényleg keres magának valami munkát, mert már elege van ebből a tré életből.

Népviseletbe öltözött nő ácsorog a peronon. Jobb kezét hímzett bekecse alá dugja, mint aki így akarja ellenőrizni, szabályosan ver-e a szíve. Pár percig ebben a pózban áll, szeme sem rebben. Aztán mindkét kezét zsebre dugja, de előtte gondosan maga mellé helyezi kendővel szépen betakart kosarát. A ballonkabátos férfi nem tudja róla levenni a tekintetét. Főleg a bő, gondosan kikeményített, bordó rakott szoknyája kelti fel az érdeklődését. Úgy véli, a bekecses asszonyság nem illik a képbe. Olyan, mintha eltévedt volna. A népviseletes asszony telefonja megcsörren. Felveszi. Beszél. Leteszi. Sír. Percekig zokog. Senki nem kérdezi meg, segíthet-e neki. A nő pár perc múlva telesírt papír zsebkendőt dob a szemetesbe. Arra gondol: egy darabig most nehéz lesz, de aztán egyedül új életet kezdhet.

A sínek mellett lévő jelzőlámpa narancsról zöldre vált. Lábak hátrálnak a peronon, a sörösdobozos férfit, a hirdetést gyűrögető lányé, a gyereké meg az anyjáé, a mérges alaké, a népviseletes asszonyé, a ballonos férfit és puffadt hasú feleségéé. Hat vagon pihen meg az állomáson öreges nyikorgással. Egy lakk magas

sarkú, egy elől lerúgott orrú, egy csámpásan elkoptatott, egy teli talpú, egy nagy sietségben felkapott, egy minden helybéli járdalapot ismerő és egy tornacipő megy fel a vonatlépcsőn. Mindenki a helyét keresi, szétszélednek a vagonokban. Kint már sötétedik, a koszfoltos ablakok hirtelen fénybe borulnak. Kintől is látszik, hogy a csillogó szemű lány és a fasírtos zsemlét faló fiú egy kocsiban maradtak. Csipognak az okostelefonok, van free wifi, csak rá kell csatlakozni a hálózatra.

A hat-negyvenes személy kihúz az állomásról, a sínek melletti kopott szemetesláda fekete zacskója lebeg. Mintha levegőért kapkodna a nejlon. A hazaérkezők, akik leszálltak a szerelvényről almacsutkát, összegyűrt vonatjegyeket dobnak a sörösdoboz, a bírósági idézés, a félig megrágott zsemle és a tele-sírt papírzsebkendő mellé.

John Constable (1776–1837) festménye/wikiart.org

MUSZKA SÁNDOR

A nyúlfejű lábszag

Szilveszter Dániel flekkenfalvi költő és lírikus a konyhában ült, és gondolkodott. „Ne mindig csak a vers! Egy ekkora tehetségnek, mint én, nem szabad magát beskatulyáznia. Írnom kellene egy regényt, biztos vagyok benne, hogy ebben a műfajban is képes lennék maradandót alkotni. Nem lehet az olyan nehéz. Kell hozzá egy főszereplő, mint például én, aztán egy-két mellékszereplő. Az ember kitalálja a cselekményt, s már meg is van. Vagyok én, valamit csinálok, majd erről szól a regény. A mellékszereplők, a nevükben is benne van: teljesen mellékes, hogy kik ők, és hogy mit csinálnak. A kérdés innentől már csak az, hogy mit csinálok én.”

A lírikus ült, és gondolkodott, de mivel semmi használható ötlet nem jutott eszébe, úgy döntött, sétálni indul. Sétája közben a munkából hazaigyekvő embereket nézte, az üzletek kirakatait, és közben egyre rosszabb kedve lett. „Itt jövök-megyek, mint egy hülye – kezdett belső monológba. – Melyik marha híresztelte el, hogy a téma az utcán hever, hogy feküdjön le melléje, amelyik kitalálta! Milyen téma hever az utcán, balfaszok, jobb, ha megyek, s valamit megiszok.” A kocsmába belépve Szilveszter Dániel lelkivilága helyrebillent, ugyanis az egyik, kockás viaszosvászonnal leterített asztalnál Agusztá Elemér festőt és performert látta ülni. „Elikém, tesvér, hát te itthon vagy!” – köszöntötte rég nem látott barátját.

„Danikám, jaj de jó, hogy látlak! Gyere, ülj le, már azt hittem, egyedül kell igyak” – fogadta a köszönést a festő és performer. „Mikor jöttél haza?” „Én a tegnap, csak már késő volt, s minden zárva volt. Te mit csinálsz?” „Te, én itt, ne, gondoltam, írok egy regényt, aztán elbizonytalanodtam, na.” „Danikám, látom, te a dolgokkal teljesen párhuzamos vagy. Nem regényt kell írni, az emberek már unják, érted? Igaz történet kell, az még megy, de a regény, a vers, az ilyenek, hallgass rám, már kurvára nem menő. Elmondom, mi van, figyelj ide! Jó sztori kell? Elmesélem az életem, s te majd megírod. Várjál, kérek két üveg vodkát. Na,

szóval ez egy ilyen monográf vagy mit tudom én, hogy hívják, érted? Elkezdted a gyerekkoromnál, bár arról én most neked sokat nem akarok mondani. Szóval jártam iskolába, a szüleim szegények voltak, mert tudod, akiről könyvet írtak, az mind szegény sorsú volt, biztos vetted észre. A képzőművészet és a performansz iránti tehetségem már egész fiatalon megmutatkozott. Egyszer vettem vagy negyven csokit az árvaházi gyerekeknek, s avval odamentünk a gyógyszerertár elé, s ott ordította az egész banda, hogy drága a posztinor, drága a posztinor, ilyenek, tudod. Hogy mindig az volt az álmom, hogy festő legyek, egy kétszáz kilós disznó, mert anyám annyi tyúklábat főzött nekem rizzsel, hogy én azt most neked el sem tudom mondani. Aztán ahogy elmentem egyetemre, híres lettem, bejárta a nevem a világot, s minden. Nem tudom, mennyire ismered a munkásságom, de nem gond, itthon is csinálók egy kiállítást, eljössz, megnézed. Egy ilyen nagy teremben tervezem a dolgot, lesz az ajtón egy függöny, olyan, mint a színházban. Arra felírom nagy gótikus betűkkel, hogy kultúrember, kultúrkörnyezet, aztán ahogy belépsz, a terem közepén lesz egy installáció, mert abban most nagyon benne vagyok. Az a címe az egésznek, hogy *A nyúlfejű lábszag*. Képzeld el egy favágó csutakot a terem közepén, a csutak közepében egy százas szeg, a szegre felszúrva egy frissen levágott nyúl feje, a nyúl füleire felhúзва ez a két zokni, amit már két hete viselek. Tudom, egy kicsit merész a dolog, de én így fogalmaztam meg azt, hogy hazatértem. Mert mikor távol is voltam, ha szóba került az otthon, mindig ez a két dolog jutott eszembe, egy csomó nyúlfej meg a lábszag, de szerintem te érted. Na, akkor most megírod, vagy nem? Nem kell azonnal válaszolj, várjál, hozok még egy üveggel, aztán megbeszéljük.

Szilveszter Dániel flekkenfalvi költő és lírikus regénytemakereső körútjáról a hajnali órákban ért haza azzal az elhatározással, hogy holnaptól végre munkához lát. „Bár monográfiáról van szó, és nem regényről, ahogy azt terveztem, írói tehetségem így is biztosan megcsillan majd a sorok között, plusz, ha ezen a vonalon indulok el, mindig lesz témám, hisz, hála istennek, rengeteg ilyen nagyszerű barátom van” – gondolta, és a konyha földjére rogyva mély álomba szenderült.

Radu Aldulescu A népirtás krónikái (Cronicile genocidului) című regénye 2012-ben elnyerte az „Augustin Frătilă” rangos román irodalmi díjat, mely 10 000 eurós jutalommal jár. A teljes fordítás az április 21-én kezdődő Könyvfesztiválra jelenik meg a Napkút Kiadó gondozásában.*

A népirtás krónikái

Részlet RADU ALDULESCU regényéből**
KIRILLA TERÉZ fordításában

A regény főhőse, Ördög Róbert visszatér azokra a helyekre, ahol 30 évvel korábban élt. Az idők megváltoztak, az emberek nyomorognak; a korábbi falu lebontott házaik helyére panelházakat húztak föl. A környező dombokon luxusvillák jelennek meg, az ingázók zsúfolt járatai pedig dzsipek és csillogó limuzinok útját keresztezik. Róbert, a közel hatvanéves férfi az élet ellehetetlenülése miatt kényszerült elhagyni Bukarestet fiatal feleségével és fiukkal. Ellenséges, korrupst, a szenvedélybetegségeknek kedvező környezetben Robert, Andreea, Laurian Susanu és Brîndușa – mérgező négyest alkotva – életre-halálra szóló ördögi játékba kezd. A regény a számbavétel igényével rögzíti az új idők válságtörténeteit.

„A kommunizmus olyan gonoszság volt, amely egy még nagyobb gonoszságot idézett elő. A népirtás krónikái az Iliescu–Constantinescu–Băsescu-korszakra teszi fel a koronát. Az említett személyek árnyékában meséltem el mindazt, amit átéltem” – vallja az író. Reflexiói árnyalt humanista értéktudatosságát mutatják, mely az európai szellemiség alapját képezi.

kísért az iskolába. Azt mondta, hamarosan visszajön, legkésőbb tízre. Befejezték a munkát Crivacnál. Már csak a szerszámokat kellett összeszednie, és a fizetés utolsó részletét fölvennie, az utolsó tízmilliót, amit megosztanak Mironnal. Ötmillióval kihúznák, amíg másik munkát talál. Az apuskájába vetette minden reményét, ez a helyzet, veszekednek, szidják egymást, de nélküle ugyan mihez kezdene?

Elmúlt tizenkettő. Andrejka hazajött az iskolából, de az Ördög miatt még mindig parázson ült: pedig a férfi is nagyon jól tudja, hogy nincs mit tenni az asztalra a gyerek elé. A lábához dörgölődő macskákkal, szemével a tévében sugárzott sorozatra tapadva a nő tűkön ült, s csak nehezen uralkodott magán, hogy oda ne menjen Crivac ajtajához megkérdezni, hol a férje. Az előérzete viszont azt súgta, hogy úgysem találná ott Róbertet és Miront, akik egész biztosan fölvették a pénzt, s a foguk közé szorítva meglógtak vele, meg sem állva Pitești-ig vagy Cîmpulungig, ha csak nem Bukarestig, hogy igyanak és dugjanak, ahogy azt Miron minden bizonnyal megtanította már az apuskának.

A távirányítót odaadta Andrejkának. Hadd csócsálja a rajzfilmeket, ha már ennivalót nem lehet, miután az apját hidegen hagyja ez az egész. Frici asszony, villant át a fején, de a következő pillanatban már el is hessegette magától a gondolatot: nem lenne képe kérni tőle, amikor így is kilencmillióval tartozik neki... És akkor? Átköltözött a konyhába, ahová a macskahad ugrándozva követte, a padlószőnyegen hancúroztak, hemperegtek, verekedtek, miközben ő egyre csak Miron és Róbert históriáján rágódott, egyre jobban belelovalta magát, s egyik pillanatról a másikra már hihetőnek is találta. A macskáknak kirakta a szűrét, majdhogynem kidobta őket az ablakon. Kifelé a zöld gyepre, mihaszna ribancok! Nincs mit adnom nektek sem! Kifelé, mert teleszórtatok tetvekkel! A dühtől lüktető halántékkal rángatni kezdte a konyhaszekrény beragadt fiókjait. Biztosítékok, huzalvégek, parafa dugók, ruhacsipeszek, számlák és gombok köré gabalyodó cérnagurigák és gombolyagok közt kutatott. Széthányt mindent, de egyetlen tablettát, elgurult nyugtatót, altatót, legalább egy aszpirint, fájdalomcsillapítót, semmit, semmit, az égvilágon semmit nem talált, odakint viszont, a konyhában a rajzfilm teljes hangerővel harsogott, majd szétverte az agyát, hiányozni fogsz, halszemű, hiányozni fogsz! újra és újra,

Andrejka, te nem hallasz? Halkítsd már le, mert széttöröm! A televíziót! Szilánkokra töröm a kalapáccsal!

Ezalatt Miron zavartan forgolódott Auraş bácsi körül. Lát-szott az arcán, mely tíz másodpercenként váltotta színét, hol elpirult, elkékült, hol elsápadt, hogy nem a pénzt, hanem sokkal inkább Róbertet sajnálja. Restellte, hogy magával rángatta ebbe a gyalázatba. Belzebub beleütötte az orrát a dolgunkba, Ördög, s keresztül is vitte, amit akart... Harmincmillió lejben egyeztek meg Crivackal, vagyis tizenötmillióban fejenként közel két hónapi munkára. Hitvány egy összeg volt, de az emberük hallani sem akart többről, Miron pedig momentán sehol a városban nem talált kedvezőbb lehetőséget. Adott nekik tízmilliót a munka kezdetén, majd újabb tízet egy hónap múlva. A második részletet csak nagy nehézségek árán csikarták ki belőle, miután megfenyegették, hogy félbehagyják a munkát, s így is kellett volna tenniük, amint a kezükben volt a pénz. Róbert javasolta is, mire Miron, hogy az ilyennel nem játszol, Ördög, sátán faty-tya ez az ember, ami mostanra nyilvánvaló is lett: befejezték a munkát, hagyták magukat lestrapálni napi tíz-tizenkét órán át, s lám csak, nem akarja nekik megadni a megállapodás szerint járó maradék tízmilliót. Azt mondja, felületesen dolgoztak, ösz-szecsapták a munkát, nem lesz hát bolond még tízmilliót adni nekik, mit képzelnék, ő megdolgozik azért a pénzért, nem üzhet csúfot magából azzal, hogy kidobja az ablakon...

Miron és Ördög, aki egyetértően támogatta az egyezkedések során, most dermedt némaságban ültek a hallban, az összegyűjtött szerszámok batyuja mellett, indulásra készen várták, hogy fölvehessék a pénzüket, s mehessenek Isten hírével. Nem hitték volna, hogy Auraş bácsi képes ilyesmire. Pedig Mironnak észre kellett volna vennie, elvégre ő a helybeli, neki kellett volna is-mernie ezt az alakot, nem a holdról pottyant Róbertnak. A va-kolókanalat kellene az öreg torkához szorítani, hogy szedje elő azt a pénzt. Csakhogy Mironnak ilyesféle akciókhoz nem volt elég vér a pucájában, Róbert pedig, nem mintha félt volna, vagy zsenírozna a dolog, de ha már azzal vezekelt a bűneiért, hogy Mironnal vesződött oly sokáig, ahogy egyébként Andreeával is, akkor úgy illett, hogy ezt az embert is a maga kínjára hagyja. Kiszáratva Mironnak támadt egy jó ötlete, Róbert pedig követ-te a példáját, fölkapott valamelyik vödörből egy egykilós kala-

pácsot, s rohant Miron után a szivárvány színeiben pompázó, frissen festett ebédlőbe. Kalapáccsal a kezükben forgolódtak Auraş bácsi körül a gipszárkádok alatt, a pénzüket követelve, Isten ellen való véték, hogy épp kegyelmed, egy ilyen nagy koponya, ilyen nyomorultak miatt vétkezzék, mint mi, s a mi pénzünkre fájjon a foga. Egymást uszították, versenyt ugatva, mint a kutyák, Auraş bácsi, porrá zúzzuk az árkádjaidat és a falaidat, ha nem adod ide a pénzünket, ezalatt viszont az öreg suttogva beszélt valakivel a mobilján, s már épp mondani kezdte volna, mi nyomja a lelkét, amikor az az ökör Miron végre észbe kapott, s kiütötte a kezéből a telefont.

A frásineni-i rendőrőrs közel volt ide, mindössze két utcányira, így hát Mironnak csak egy árkádot sikerült szétvernie, Róbertnek szintén egyet, s már csengetett is az ajtón Drohotaru kapitány, az ügyfelük pedig kiszólt neki, hogy szabad. Az ajtó nyitva volt, ahogy egyébként is egész idő alatt, mivel a vénember más helyen őrizte a pénzét. Nem félt a rablóktól, és mellesleg ezektől a huligánoktól sem, akik berontottak a házába, hogy szétverjék a falakat, az új festést, amiért annyit fizetett, hogy majd belegebedt, nagyon sok pénzt, amiért megdolgozott, hogy aztán ilyen gyengeelméjűek komiszkodhassanak vele. Egyébiránt Drohotaru kapitány maga is nagyon jól tudta, hogy kivel van dolga. Míront úgy ismerte, mint a rossz pénzt, Crivackal pedig olyan viszonyban voltak, mintha részmunkaidős alkalmazottja lett volna az öregnek. Egyedül Róbert volt új a történetben. Miron azon erőlködött, hogy részletesen elmeséljen a kapitánynak mindent, mintha az hinne neki, és kész lenne segítséget nyújtani. Hiszen épp fordítva áll a helyzet, Crivac bácsi tartozik nekik pénzzel, amiért is ők ketten máris indulnak feljelentést tenni a rendőrségen. Kézzel írott kérvényt a rendőrségen, rendben, mondta a kapitány, bár kevésbé valószínű, hogy ez bármiben is a hasznukra tudna lenni, hiszen semmiféle irat és szerződés nincs arról, hogy munkadíj fejében mennyivel tartozik nekik Crivac, de sosem lehet tudni. Menjenek csak vele, és majd valahogy megoldják.

Róbert, úgy tűnik, már megfeledkezett a korábban alkalmazott módszerekről, melyektől végül úgy megcsömörlött. Harminc, harmincöt, negyven évvel ezelőtt estek meg hasonló dolgok Ördöggel, egy másik életben és egy másik világban, ahonnan aligha-

nem a bűnbánat vágya űzte el, mely érzés most hirtelen mintha azon idők utáni nosztalgiává változott volna. Micsoda idők, Ördög, az ember legszívesebben Crivac bácsi falaiba verné a fejét. A csömörig jóllakott, hogy majd kiköpte a lelkét is, de úgy látszik, mégsem volt elég. A fegyveres Drohotaru kapitány kíséretében elindultak feljelentést tenni. A kapitány civilben volt, harminc év körüli, pirosposzgás, pocakos parasztnak nézett ki, a hasa, mint a dagadt keltészta, kibuggyant a farmer övére, amit a szabadon hagyott, lelógó végű ing sem bírt teljesen eltakarni. Úgy tett, mintha a javukat akarná, higgadt-nyájas, parasztos beszédével hatva rájuk, hogy máskor vigyázzanak, hogyan viselkednek Crivac úrral, mert ez nem játék. Épp ezt mondta Miron is, aki lám, jól tudta, csak hogy semmi hasznát nem vették a tudásának. S most meg is kapta, amit érdemelt: amint beléptek a rendőrség épületébe, Miron olyan professzionális pofont kapott Drohotaru kapitánytól, hogy megtántorodott tőle, és már nem egyszer megmondtam neked, Miron, ne ártsd bele magad ilyen ökörségekbe, azután pedig fáradt-bosszús tekintettel Róbert felé mutatott:

– Hát ez meg ki?

Miron még az orrát törölgette, és a dzsekije ujját mustrálta, hogy lássa, vér-e, vagy csak takony. Drohotaru kapitány egy, még a pofonnál is profibb seggberúgással józanította ki, amitől Miron négykézlábra esett.

– Egy barátom, kapitány úr, magam mellé vettem dolgozni... Bukarestből való.

– És mi a fenét keres itt, ha egyszer bukaresti?

Róbert semmit sem tudott fölhozni a maga mentségére, és, őszintén szólva, az egészért csak magát okolhatta: semmi keresnivalója nem volt itt, harminc év után. Nótasorok jutottak eszébe, 'ha sok pénzem lesz, jövök hozzád tavasszal, amikor előbújik a nap', 'az életem mily drága volt nékem, mégis úgy tűnök el a semmiben, ahogy a kód oszlik széjjel'.

– Tisztelettel jelentem, hogy a barátom ideköltözött – mondta Miron. – Neki is kell valami pénzt keresnie, kapitány úr, ezért magam mellé vettem. Nem tettünk mi semmi rosszat. Csak meg akartuk kapni a pénzünket, amiért megdolgoztunk.

A folyosón, a kapitány irodája mellett, három egyenruhás rendőr szórakozott egy farkaskutyával, amit nemrég szerezhettek be, úgymond tesztelték a képességeit. Úgy parancsoltak neki, mint egy kiképzés alatt álló katonának: Fekszik! Áll! Tiszteleg! Tolvaj! Tolvaj! A kutya ugatott, rángatta a pórázát, két lábra emelkedett.

– Megint gondjaink vannak Mironnal – szólta oda nekik a kapitány, amikor bement az irodába.

Egy sötét bőrérmester, ugyanolyan pocakos, mint a kapitány, azt javasolta:

– Én azt mondom, eresszük rá a kutyát. – Miron felé mutatott, és kiáltott a kutyának: – Tolvaj! Tolvaj! Kapd el!

A rendőrök röhögtek, a kutya két lábra állva ugatott, mint aki alá paraszt raktak, a feszülő pórázát az őrmesternek mindkét kezével fognia kellett. Nem sok hiányzott hozzá, hogy kiszabaduljon, és Mironra ugorjon. Drohotaru kapitány letelepedett az íróasztalához a számítógépe elé, és intett a két delikvensnek, hogy üljenek le. Néhány perccel beszélt mobilon Auraş bácsival, helyeslően bólogatva, mintha utasításokat kapott volna. Miután befejezte, Mironhoz fordult:

– Hallod, mit mond az emberetek: ha azt akarjátok, hogy megbocsásson, menjetek vissza rendbe hozni, amit szétvertetek.

Miron ismét úgy válaszolt a kapitánynak, mintha az a felettese lett volna:

– Tisztelettel jelentem, hogy nem megyünk vissza dolgozni Crivachoz, bármi is történjen.

– Történni is fog, mert magánlak megsértése miatt bűnvádi eljárás indul veletek szemben a sértett fél indítványára, aki nem nyugszik addig, míg legalább két évre nem dugnak benneteket a börtönbe. Tudod, milyen becsvágyó. Nem szereti, ha a tyúkszemére lépnek.

– Tisztelettel jelentem, kapitány úr, hogy nem megyünk vissza rendbe hozni az árkádokat, akárhány irat is készüljön.

– Márpedig visszamentek, most azonnal! – ordította Drohotaru kapitány.

Fölugrott a székről, és a kövérségéhez képest valószínűtlenül gyors mozdulattal még egy szakszerű ütést mért Mironra. Ezúttal egy horogütést a gyomorba. Miron kétrét görnyedve halkán nyöszörögte:

– Tisztelettel jelentem, kapitány úr, hogy nem megyünk vissza.

A kapitány pirosposzsgás arca fokozatosan felengedett, ahogy a székre visszaülve Róbert felé fordult, mézesmázos hangon. El kérte a személyi igazolványát, de az Ördög zavaros-bárgyú szemeket meresztett rá, mintha idegen nyelven szóltak volna hozzá.

– Gyerünk, bátyuska, a személyi igazolványt. Nem hallasz? Látom, hogy korosabb, komoly férfi vagy, hogy jutott eszedbe összeszűrni a levelet ezzel az átokfajzat Mironnal?

Róbert csak nehezen tért magához egy másik világ és egy másik élet káprázatából, amelyben ugyanez a jelenet pergett le előtte, csak néhány apró kiigazítással: a kapitány üvöltözik Mironnal, majd megüti, aztán odaugrik őhozá is, és őt is megüti. Jobbal az arcába, ballal a gyomrába üt, két profin kivitelezett, klasszikus ütés, egy horogütés és egy övön aluli ütés, amiktől összegörnyed, megroppan a dereka, térdre rogy, észhez tér, hogy pénze legyen... De nem volt pénze, hiába jött vissza, nem volt itt semmi keresnivalója. Aztán végre fölfogta, magához tért. Személyi igazolványát odanyújtotta a kapitánynak, aki nyilván túl öregnek tartotta ahhoz, hogy olyan túlkapásokat kövessen el miatta, mint a horogütés és övön aluli ütés jobbról és balról. Baljában tartva a személyi igazolványt jobb kezével a számító-gép billentyűzetén babrált, mégis egykettőre fölfedezte az öreg kilétét abban a másik világban és másik életben, abból az időből, amikor ő, Drohotaru kapitány talán még meg sem született.

A három rendőr abbahagyta a kutyával való játszadozást, és a fekete bőrhuzattal bevont kanapén dohányoztak, mely az irodajtó melletti falhoz volt tolva. Figyelemmel követték az elkövetőnek adategyeztetés céljából történő mustrálását, most pedig a csúcspont következett:

– Halljátok csak, kit tisztelhetünk körünkben: ez az ember Robert Stan, akit Ördög Róbertnek is hívnak. A bűnügyi nyil-

vántartásból hiányosan helyrehozott kivonat '89 decemberéig. Figyelem, tehát ami itt szerepel, az csupa bagatell dolog: elítélve lakásbetörésért és hatóság elleni erőszakért és... és... Ó, van itt még tovább is. Lejjebb görgette az oldalt, és az ujjával türelmetlenül dobolva várta, hogy betöltődjön. Aha, emberölési kísérlet. Nagyon veszélyes vagy, bátyuska, kinek vágtad el a torkát? A kapitány fojtottan nevetgélt, mintha valami jó poén csattant volna el. Valószínűleg nem nézte ki ebből az alakból mindazt, ami a számlájára volt írva, de lehet, hogy azon nevetett, ami a saját fején suhant át, amint megpróbálta elképzelni azt az emberölési kísérletet. Ölt, hazudott, csábított, Róbert már alig emlékezett valamire, jóllehet tudta, hogy abban a távoli életben minden ilyesmire kapható volt... A kapitány, miután abbahagyta a nevetést, egy percig mintha elgondolkodott volna a helyzeten. Újra megszólalt:

– Sajnáltnám, ha az öreg keze közé kerülnétek. Menjetek és hozzátok rendbe, amit szétörtetek. Gyerünk!

– Tisztelettel jelentem, még ha az egész hátralévő életünkben a börtönben rohadunk is...

Róbert végül magához ragadta a kezdeményezést:

– Kapitány úr, máris indulunk, és helyrehozzuk. Legyen nyugodt. Telefonálhat Aurasz bácsinak. Tíz percen belül ott leszünk nála, és neki is látunk a munkának.

Drohotaru kapitány megkönnyebbülten fellélegezhetett. Róbert és Miron kiléptek az irodából, az épületből a márciusi dél szikrázó napfényébe, s beszippantották az erdővel borított dombok közt megbúvó város baljós atmoszféráját, ahonnan szerencsétlenségek, öngyilkosságok, emberölések, verekedések, csalások, veszekedések és botrányok hullámai áradtak feléjük.

**A könyv a Román Kulturális Intézet támogatásával jelenik meg.*

***Radu Aldulescu: Cronicile genocidului, Editura Polirom, București, 2012. Fordította: Kirilla Teréz.*

Magány ellen

FLOAREA ȚUȚUIANU versei
KIRÁLY FARKÁS fordításában

Vastag fehér pikéruha (Rochia albă de pichet gros)

Életem a költeményben
(időnként vasárnap a tükör előtt)
felölti magára Emily Dickinson
vastag fehér pikéruháját

S mivel oly sok erény árnyékolja
azért – maradjon egyedül
(a tükör előtt huszonhat évig)
„Time does go on”

(Elefántcsont)toronyházamból
selyemzsinórnyi illúziókkal váltok
jeleket a süketnéma valósággal
„A fájdalomban lévő űrre
emlékezni nem tudok”

Puha szőnyegek lépteket elnyelők
bélelik a fülkagylót
Csak a zaj és a düh hatol be
hullámok, egy oktávval magasabb fény

Én egy ő vagyok életmű nélkül s ő egy
férjtelen Elisabeth Barrett-Browning

Kroki (Crochiu)

A szűkös helyről ahol leledztem
(Sába királynő kíséretének tagjaként)
nem láttam mást mint
Salamon szemhéját
a királynő szemére hunyva
és messer Piero kezét az ő
igen megnyúlt nyakán

Dalles terem (Sala Dalles)

Állok szemtől szemben a jövővel
és nem mond semmit. A múlt
fehér háromnegyedes harisnyában
vörös nyakkendőt lobogtatva távolodik
(esni kezd, gondosan összehajtogatva
ingem alá rejtem)
A tenyér élvonal
(melyet fényes jövő kísér)
és az élet többi napja (a kötelező élet)
között megszületik a rémálom
melyben Gábielhez beszéltem
a Dalles terem közönsége előtt ő pedig
szájából feltörő vérpatakkal válaszolt

Hajnali ötkor
jönnek a közterések
kinyújtják a tömlőket
melyek torkából
sugárban árad szét

a vér mosni a várost
megtisztítva kivasalva becsomagolva
– hősöknek nyoma sincs –
.....

„Elmémben deszkaszál törik
S fokonként zuhanok”¹
És kezed ismét halántékodhoz viszed
elvörösödik az emlékezet
Az utca közepén Gábrriel
Térdepelve
lángra lobbant egy virágot a hóban

Ájtatos manó (Călugărița)

Először szemet vetettem rá
kiolvastam
E férfi én vagyok – de nem hasonlítottunk
Aztán fogakat növesztettem neki
meg haját, megfestettem, megrágtam
lenyeltem és kiköptem
Ekkor már valódi önmaga volt
párosodtunk
Figyelmetlenül elszakítottam nyelve fékét
s ő oly szavakat ejtett ki
melyeket gyerekként hallottam utoljára
Lett ami lett (vége lett)
Hátat fordítottunk egymásnak
egy időre
A magány ellen: kivimadarat
kezdttem nevelni
meg egy csótányt az éjjeliszekrényben

Este lefekvéskor közösen olvasunk
egy-egy oldalt Hadrianus emlékirataiból
Je t'aime Marguerite
Újabban szabályos időközönként
beugrik megmustrálni mint az ingét
Oly szavakat beszél
melyek súlya alatt a nyelv
kettéválk
Elpirulnak a falak
majd elhelyezkednek a hintaszékben
térdükön Kierkegaarddal
inganak és kárálnak:
Manó, manó, manó

S mindeközben
megjelenik hátamon a kereszt jele

Meramorfózis (Metamorfoza)

Élesedek és elmérgesedek mint egy osztályharc
Apró szőrös lábak tartják a
bogos kezekben végződő dagadt testet

Nehezen mozgok

Falakon mászkáló nagy rovar vagyok
A tyúkrágyaként megkeményedett festékek
akasztják az ajtót
A padló tele van
gyűrött papírok halmaival
„Ezt írom, ím, a világnak,
mely sosem írt nekem”²

A plafonról nézve Franz apró,
 az íróasztal fölött görnyed
 Emily egyre kisebb léptekkel halad
 az ágytól az ablak felé
 Ma van a nap mikor
 államból kitépem a szőrszálakat
 Egy verssor születését mindig
 bizonyos szag jelzi előre

Fiókok helyett
 számtalan mellem nőtt

FLOAREA ȚUȚUIANU

(1953) román költőnő. 1996-ban debütált *Femeia pește* (Halnő) című verseskötetével, amelyet eddig öt másik kötet követett. Költeményeinek fordításait angol, francia, olasz, német, lengyel és cseh folyóiratok közölték. 2007-ben elnyerte a kolozsvári Lucian Blaga Nemzetközi Fesztivál költészeti díját. Emellett képzőművész, alkotásai 1980 óta szerepelnek jelentős kiállításokon.

¹ *Emily Dickinson: Agyamban van a temetés c. verséből, ford. Károlyi Amy*

² *Em. Dickinson: This is my letter ... (poem 441) verséből*

Az európai ház a vihar kapujában

SZŐCS GÉZA tárcája

A krónikás

Emlékszünk még a közös európai házra, a nyolcvanas évekből, amikor minden csapból ez a szókép folyt, és igényesebb beszélgetésben már ki sem lehetett ejteni, annyira snassznak és cikinek minősült, ha valaki a szájára merte venni?

I. A ház

Nos, egy vasárnapon a 21. században hosszan elnyúló vacsorára került sor a közös európai menedékházban. Ez volt a neve, bár az európaiak egy része kívül lakott rajta, a szerényebb szomszédságban, de erősen törekedtek arra, hogy maguk is a falakon belülre kerüljenek.

A vacsora elhúzódott. Váratlanul egy csoport éhes, rongyos ember lépett be az ajtón csengetés és kopogtatás nélkül.

Kik ezek? – figyeltek fel az asztalnál ülők.

Hangzavar keletkezett, fölöttébb nagy, erőteljes.

Ültessük őket le – szóltak egyesek.

A család egyik ismert fenegyereke így kiáltott fel: Vigyázat! Még nagyon sokan jönnek! Zárjuk be a kaput!

A hangzavar kis híján elnyomta a hangját. Dehogya! Nyissátok ki! Nyissátok ki! Nyissátok ki! Csukjátok be!

A kedvesen mackós alkatú, bumfordi nagymama hangja be-töltötte az egész ebédlőt:

Bárki jöhet, tárt kapukkal és jó szívvel várjuk!

És valóban, egyre csak jöttek és jöttek.

II. A hajótöröttek

Amikor lángoló hajónk süllyedni kezdett, bevetettük magunkat a tajtékozó tengerbe, és kiúsztunk. Sokan odavesztek közülünk. Fáztunk, és éhesek voltunk. Kicsinyeink szívszaggató hangon követelték az ételt.

Szerencsére megpillantottunk egy kivilágított, meleg házat a parton.

Ott biztosan menedékre lelünk. Nem kell megfagynunk, sem éhen pusztulnunk. Lehet, hogy ez épp az Ígéret Földje, lehet, hogy éppen ide akartunk eljutni, amikor hajóra szálltunk.

Megérkeztünk! – kiáltotta egyikünk.

Elindultunk a ház felé.

III. A hódítók

Miután felégettük a kikötővárost, és rendet teremtettünk a hajón is, magára hagytuk a lángoló roncsot, és kiúsztunk a partra, elvegyülve a nyomorultak között.

Ott volt előttünk a ház.

Mindenki dobja el a fegyvert! – rendelkezett a vezér –, be a tengerbe.

Kelletlenül engedelmeskedtünk, de szót fogadtunk. Vezérünk bölcs, tudja, mi a teendő.

Hogyan fogunk így robbantani?

A ház majdnem olyannak bizonyult, amilyennek leírták. Elégedetten vettük szemügyre: ezt kell birtokba vennünk.

Ami meg a lakókat illeti.

Ahogy meg volt mondva előre, a férfiak valóban öregek vagy puhány kinézetűek, a nők riszálták magukat, és alig várták, hogy sorsukat kezünkbe vegyük, mi, a harcosok.

IV. A szomszédok

A szomszédok közül ki unottan, közömbösen, ki megkönnyebbülve – milyen jó, hogy nem ide jöttek – figyelte az eseményeket.

A krónikás

Hát így történt.

John Constable (1776–1837) festménye/wikiart.org

Képzelt séta peremvidéken

A 80 éves Bodor Ádám köszöntése

VARGA MELINDA tárcája

Verhovina imaginárius hely, ahogy a szokatlan hangzású, Bodor Ádám prózapoétikájában mégis otthonosan csengő nevek viselői – Antol Korkodus, Daniel Vangyeluk, Delfine, Dragila, Roswitha, Nika Karanika, Edmund Pochoriles – is a fantázia szüleményei.

A helyszín és a szereplők az ihletettségi állapotában formálódott irodalmi remekek, a fantázia termékei, Verhovina mégis mintha valóságos lenne, s a hősök akár a szomszédunkban is lakhatnának. Bodor művében mindenki felfedezheti magának a saját kis kelet-európai regényszínterét, mert kétségtelen, hogy ilyen rideg táj csak erre fele létezik, esetleg a jég- és hóborította Északon lelni még hasonlóra.

A hőforrásairól híres, kietlen táj, a Két Cefréhez címzett fogadó a magyar pusztá bármelyik elhagyatottabb településének megfelelne, ha a jelenben keresnénk kapaszkodókat. Ám a könyv alcíme, a *Változatok végnapokra* más irányba tereli az értelmezést, baljós, apokaliptikus üzenete van, nem a jelenhez, a jövőhöz kötődik.

A regény cselekményének helyszínét ennek okán sem lehet létező tájban keresni. Verhovina a jelen és a jövő közötti árnyéksáv. A peremvidék. A periféria. A semmi határán lebegő, hideg kékség. A külvárosok szürke szeme. A hegyi folyók márciusi, jeges érintése.

A leírások, a szagok, az ízek, az illatok olyannyira érzékletesek, mintha színesztéziával tele versbe lépnének. Bár Bodor Ádám állítja, hogy nem költői alkat, sosem írt verseket, prózája számomra mégis a lírai hangolás miatt szerethető (ez már csak az én hőbortom, hogy minden prózában a verset akarom meglesni).

Eme jellegzetes illatok, ízek, szagok, tájleírások fogva tartják a gondolatainkat, az elsőre idegenül hangzó nevek beivódnak a tudatunkba, úgy kezdenek működni, mint valami különös, fülbemászó dallamfoszlány, amelyet a rádióban hallottunk, és automatikusan dúdolásra késztet.

A *Verhovina* olvasása közben irodalmi útvesztőbe kerülünk, mégsem tudjuk letenni a könyvet. Folyton ki akarunk belőle kiveredni, mert ebben a tájban barangolni kétségtelenül élvezetes, de ha túl sokáig tart, megerőltető, szellemileg fárasztó, és letargiába taszít. Hasonló érzésem volt Thomas Mann *Varázshegye* kapcsán is, ami a táj kietlenségét és a labirintust illeti. Vannak rokon hangulatú irodalmi művek, olvasásukkor hasonló érzések kerítik hatalmába az embert, működésbe lép az irodalmi tudattalan.

Lehunyjuk a szemünk, elképzeljük, hogy az emberiség végnapjait éli, valahol a semmi közepén, a letarolt fenyőerdők helyén, ahol már csak néhány korhadtt csutak jelzi a természet egykori bujaságát, a zöld lombokat. Szél fúj. Orrfacsaró bűz terjeng. Valahol a föld mélyén forró, dübörgő élet lakik. Mint lassított film, melynek szereplői árnyéklények. Az idő ráérősen csordogál a hőforrásokkal együtt, a napi rítusok óraműpontossággal jelzik a mulandóságot, a öröklétet, a körforgást. Az árnyemberek nem sietnek sehová, néha betérnek a fogadóba, s hogy isznak és beszélgetnek, mintha csak visszhang lenne, illúziója a létezésnek, hiszen az ízek érzékelésén túli világban ennek semmi jelentősége.

Verhovina tájain nem jó sétálni. Peremvidék. A mindenség széle. Kísérteties csönd csöppög. Megőrjíti azt, aki nem szívesen társalog önmagával. A gondolatok felhangosodnak. Belénk hasítanak. Menekülnénk. Szaladnánk. De nem lehet. Láthatalan mocsárba süppedünk. Kénytelenek vagyunk végighallgatni a csöndszimfóniát.

„A tartós csendnek, amikor egyre csak nyúlik, nyúlik, egyszer csak hangja lesz. Úgy kezd, halkan sóhajtozva, mint egy távoli vízesés, majd sisteregni kezd, aztán amikor már harsog, tombol kibírhatatlanul, hirtelen, mintha beléd spriccelnének, az egész világ jegesen becsorog a füleden” – ezt érezzük, ezt a kellemetlen csendet.

A könyv vége felé már nem is annyira zavaró, mondhatni kellemessé válik. Belénk ivódik. Hozzánk nő. Képzeli csak el, milyen lenne, ha elszakadnánk örökre az urbánus létformától. Képzeli el magunkat egy sűrű fenyőerdő közepén, ahol saját csendünk duruzsol a fülünkbe, mint valami idegesítő dallam, amikor a belső világunk beszélni kezd, szembenézünk jegesen önmagunkkal, egészen őszintén. Ez a szembenézés kezdetben ijesztő, majd egyre inkább a megnyugvás ösvényeire visz minket. És ezt csak egy olyan tájon tehetjük meg, mint Verhovina.

„A boldogság adottság, kevesek kiváltsága. A boldogság és a szabadság érzete odabenn a bordák alatt lakozik, így történhet, hogy nagyon sanyarú körülmények között is boldognak, vagy akár szabadnak érezheti magát az ember. Elképzelhetően Verhovinán is” – mondta nekem Bodor Ádám néhány évvel ezelőtt egy árközi írótáborban készült interjújában. Akkor nem sejtettem, hogy ennek megértéséhez a *Verhovina madarait* kétszer is el kell olvasnom. Néhány napja elkezdtem építeni saját kis, képzelte Verhovinámat, hőforrásokkal, fákkal, rozsdafarkúakkal, kiknek a szárnyaiból nyugalom árad, s fészkeiket gondolatokból rakják össze.

A boldogság önmagunk peremvidékével kezdődik.

Irodalmi élet a Marson

HUDY ÁRPÁD tárcája

Nemrég a Marson jártam, és kezembe került néhány ottani irodalmi lap. Régóta foglalkoztatja az emberiséget, hogy van-e élet Földünk testvérbolygóján, most azonban minden kétséget kizáróan kiderült, hogy van ám, mégpedig nem is akármilyen! – hanem egyenesen irodalmi. Olyannyira, hogy a vörös égiteszten mindenki ír, még az is, aki nem tud, és akár egy szaturnuszi házmester is látja mind az ötszáz szemével, hogy soha nem is fog tudni.

Földi ésszel azt hihetnénk, hogy a Marsot lakóinak kifinomult szelleme, atavisztikus kultúraszomja, netán értékteremtő becsvágya teszi a literatúra paradicsomává. Ám a jelenség magyarázata – hogy az irodalomnál maradjunk – ennél sokkal prózaibb: mi több, természettudományos. A vörös bolygó lakóinak az írás nem holmi mellékes időtöltés vagy úri passzió, hanem létkérdés. Ők ugyanis valamennyien szó szerint az irodalomból élnek.

Millió évekkel ezelőtt a marslakó még földi kollégájához hasonlóan tengette primitív életét. Eleinte csak megdézsmálta a dús természet gyümölcseit, de aztán vérszemet kapott, nekiállt irtani az őserdőket és az állatokat, lecsapolni az ártereket. Egyszóval rátért a korszerű marsművelésre – a csatornák még mindig megvannak. Idővel aztán az intenzív gazdálkodás – amint azt a bolygó egyik prófétája, mások szerint viszont felforgatója, Marszk állapítja meg többkötetes brosrájában – egyre több marciánt fosztott meg munkájától. Ők kénytelenek voltak az új, feltörő irodalmi ágazatban elhelyezkedni, költeményekkel, regényekkel, drámákkal szórakoztatták a robotolókat, hol vigaszt nyújtva nekik, hol rájuk hozva a frászt.

Egy napon azonban nemcsak a táplálék, hanem – a szakszerű, modern tudományos gazdálkodásnak köszönhetően – a víz és a levegő is elfogyott. Maradt viszont az irodalom. Szerencsére a bolygó tudományos lángelméi ekkorra már (a protuberanciain-

tegrálás és a telepatikus úrbicikli mellett) kifejlesztették a tömeges irodalomfogyasztás csúcstechnológiáját. A napsugarak vagy mesterséges fény hatására az irodalmi művek gondolati tartalma és esztétikai értéke egy fotoszintézishez hasonló folyamat során levegővé, vízzé és kalóriává alakul.

Szó szerint értendő tehát, hogy a marslakók falják az irodalmat. A kicsiket mesékkel és gügyөгő mondókákkal etetik, a felnőttek napi szükséglete néhány porhanyós költemény és egy-két kiadós novella vagy regényrészlet. Drámát inkább csak ünnepi alkalmakkor fogyasztanak. A többség nyilván a szaftos, pikáns műveket habzsolja, az ingyencek viszont kedvelik az esszét, míg a tudós alkatúak rágós kritikával és sóltan irodalomtörténettel tömik a fejüket, illetve a hasukat. A műbírálók egyébként kizárólag gasztronómiai szakkifejezésekkel ítélnék: mennyire emészthető az olvasmány, nem fekszi-e meg a gyomrot, elég ízes-e a nyelvezete.

A politikusok, közgazdászok és műkritikusok vállvetve latolgatják, hogy milyen lesz a soron következő irodalmi termés, nem szikkadnak-e ki az agyak, kerül-e elegendő érett, kalóriadús mű a marslakók asztalára. Bár az érvényben lévő gravitációs törvények ünnepélyesen garantálják a bolygó minden lakójának a napi betevőt, a gyakorlatban másként fest a helyzet. A betűhiány tömeges jelenség a jóléti kráterek körül gomba módra szaporodó bődönvárosokban.

A hatalmasok és gazdagok természetesen a Marson is, mint mindenütt a Tejúton, bármilyen ingyencséget megengedhetnek maguknak: egzotikus ősnymotatványokat, ínycsiklandozó könyvtári ritkaságokat, kihalt nyelveken írt pajzán eposzokat. Az átlag marslakók viszont silány ponyvákon és tucatírók fércművein tengődnek, a mind számosabb csatornalakó pedig örül, ha a kukában a tavalyi telefonkönyv és a lejárt vasúti menetrend között kezébe akad egy ócska újság száraz tárcanovellája.

A napi megélhetés marshozragadt kérdései, valamint a távugró, tűznyelő és labdaűző bajnokságok izgalmai mellett természetesen szomszéd bolygónk értelmes lényeit is foglalkoztatják a Naprendszer aktuális kérdései és a világegyetem rejtélyei. Ősidők óta vitatják, például, izgatottan a marslakók – miközben egy hatalmas, kék fényű csillagot bámulnak az éjszakai égbolton –, hogy van-e irodalmi élet a Földön.

ORBÁN JÁNOS DÉNES-sel legújabb regényéről, a 20 éves Előretolt Helyőrségről, az olvasóközpontú literatúráról és az utóbbi időben sokat vitatott Kárpát-medencei Tehetséggondozó Kft.-ről beszélgetett **VARGA MELINDA**.

„Aki egyenarcú és szervilis, az nem is számít írónak”

*A Swedenborg kávéháztól
az Előretolt Helyőrség Íróakadémiáig*

„Szövegpókhálókat építek”

A 2003-ban megjelent Teakönyv című gyűjteményes kötetben olvastam először részletet A Swedenborg kávéházból. Úgy tudom, több ötletet is érlelgettél magadban, miért döntöttél mégis e regény mellett?

A Swedenborgot a Teakönyv megjelenése után, 2003 legvégen kezdtem el írni, csak átemeltem a szóban forgó szövegrészt. Számos regényötletem volt és van, csak épp időm nincs a megírásukhoz. A Swedenborgot viszont olyan rendhagyónak éreztem, hogy szorítottam rá időt. Sajnos nem eleget, így a nyersverzió aztán több mint egy évtizedig rostokolt a merevlemezen, míg a kiadóm ki nem követelte tőlem.

Sokat dolgoztál rajta, „áthangszerelted”, hogy a Facebook világában se tűnjék avittasnak. Miért vetettél el

részeket, kinek a szakmai véleménye számít, vannak-e „tesztolvasóid”?

Igen, közben azért eltelt több mint egy évtized, és ha az érzések nem is, de a világ megváltozott, így illet áthangszerelni – de ez nem jelentett különösebb problémát, belepasszolt a Facebook-jelenség is. Kidobtam néhány fejezetet, de csak azért, mert elégedetlen voltam velük. Kivágtam rengeteg passzust, mert elsi-etettnek találtam őket. Mindezek helyett újakat írtam, és ami megmaradt a régi szövegből, igyekeztem a végletekig csiszolni.

Az utolsó fázisban mindig csapattal dolgozom. Egy főszerkesztő és még egy-két szerkesztő bombázza a szöveget, legalább öt írókolléga és legalább három-négy nem szakmabéli tesztalany kritizál. Szerintem ez a szűrés csak jót tesz a megjelenő műnek, több szem többet lát, több ízlés jobban szűr. Különösen egészséges ez akkor, amikor nincs idő a szöveg érlelésére, arra, hogy saját magunk szűrjük ki a hibákat.

Amikor először olvastam, az volt az érzésem, mintha Búbocska ifjúkori énje bújt volna Jausséba. Tekinthető e műved A Swedenborg kávéház előzményének?

Nem épp, mert a Búbocska egy évvel később született. De mivel ugyanaz a szerzője...

Hogyan kerültél kapcsolatba a swedenborgi eszmeiséggel, az álmoskönyvvel? Borges-en keresztül?

Igen. Egy időben azzal szórakoztam, hogy mindennek és mindenkinek utánanéztem, amiről-akiről Borges ír az esz-széiben, előadásaiban. Van Borgesnek egy pompás értekezése Swedenborgról, ennek elolvasása után Emerson kimerítő esz-szejét is átböngészttem, és tudtam: a svéd polihisztor az én emberem. Nem volt könnyű a főműveket beszerezni, de sikerült, köztük a meghatározó Álmoskönyvet is – azt éppenséggel ro-mánul, de azóta angolul is megvan.

A regényben sűrűn váltakoznak az idősíkok, a valóság és az álom, a lét és nemlét állapota, folyamatos ellen-tétek hatják át a művet. Mondhatjuk azt, hogy tér-idő játék, kalandos-sejtelmes időutazás?

Bármit elmondhatunk róla. Úgy építettem föl, hogy több értelmezése lehessen, de egyik se legyen egyértelmű. Hogy olyan legyen a logikája, mint az álmoknak. Hogy magam is tévedjek el benne.

Jausst csak az különbözteti meg a Sátántól, hogy az ő lelke kék, és nem fekete. A kétség visszatérő motívum. Milyen szimboliztika bújik meg mögötte? Kapcsolható-e Jausz jellemfejlődése Goethehez?

Kérdés, hogy van-e neki jelleme... A főhős mindent felad a szerelemért, a birtoklási vágyért, az atavisztikus ösztönökért... Goethe-re nem gondoltam közben, bevallom, de persze tudjuk, az irodalomnak is van egy tudattalanja. A kék a víz és az ég tisztaságának a jelképe, de egyúttal a titokzatos, gyilkos mélységeké és magasságoké is. Leginkább a magány szimbólumának érzem.

Aki kolozsvári vagy járt Kolozsváron, a Bulgakovval azonosítja a regénybeli kávéházat. A helyiek könnyen ráismerhetnek a valós személyekre is, akikből ihletődve a hőseid kreáltad. A Swedenborgba betérni mégis merőben más, mint a Bulgakovba... Egy túlvilági kávézó, a léten túli lét lakója, vagy csupán földi másának eszményi képe?

Várható volt, hogy egybemossák a két kávéházat, pedig semmi közük egymáshoz. A Swedenborg kávéház a swedenborgi pokol, nem pedig egy evilági szórakozóhely. De hadd higgyék azt egyesek, attól csak gazdagodik az olvasat. És hadd ismerjenek föl egyes szereplőket, úgymint mindenki több valós személyből van összegyúrva, és ki van egészítve fiktív vonásokkal is.

Az intertextualitás lényege mindig az aktualizálás

A Swedenborg vájt fülű olvasói egyebek mellett Janus Pannoniusra, Csokonaira, Dantéra, Szent Ágostonra figyelhetnek föl. Miért éppen őket emeled be a regényedbe? Volt irodalmi intertextus, amelyet elvetettél, másra cseréltél a könyv csiszolása közben?

Mert őket majdnem mindig beemelem, mint ahogy sok más alkotót is, akiket most nem soroltál föl. Ez az én módszerem, kezdettől fogva, minduntalan kiszólok a szövegből, és valamirevalakikre utalok a világkultúrában – így biztosítok többletjelentéseket a műveimnek. Szövegpókhálókat építtek.

Már automatikusan működik nálam, ha megpróbálnám elkerülni az utalások használatát, lehet, nem sikerülne. Belém vannak égve, mint az idiómák. Biztos elvesztek egyesek, és bekerültek más allúziók. A regény lényege nem változott, a mondatok viszont sokat. De hogy hány utalás volt eredetileg, és hány van a végső verzióban, szerintem Hamupipőke-munka lenne kideríteni.

Kurrog, Berreg és Duzzad – e három hősöd neve nyilvánvaló utalás a Csongor és Tündére. Értelmezhető ez Vörösmarty művének aktualizálásaként?

Az intertextualitás lényege mindig az aktualizálás. Igen, szerintem ilyenek lennének az ördögfiak, ha nem a mesében, hanem a valóságban, korunkban élnének, és tegyük fel, bölcsészkarra járnának.

A gonosz metafizikája, izgalmassága, a boszorkányság, a túlvilági lények különösképp foglalkoztatnak. Miért?

Vajon létezik, akit nem foglalkoztat? Ez az egyik örök témánk. A jó egyértelmű, és nem olyan izgalmas. A gonosz metafizikája izgalmas, kihívó. A jónak nincs humora. A gonosznak igen. A humor az ördögtől való, erről szól *A rózsza neve* is. Ma halt meg éppen a drága Umberto Eco... A rút esztétikájával, a gonosz metafizikájával ő is rengeteget foglalkozott.

Kávéházi író vagy, mint a nyugatosok, zsongásban is tudsz dolgozni – olvasom egy korábbi interjúban. Vannak részletei A Swedenborg kávéháznak, amelyek a Bulgakovban íródtak? Vagy születtek verseid, rövidprózáid ilyen környezetben?

A Swedenborg éppenséggel nem kávéházban született, de nagyon sok írásom igen. Olyannyira sok, hogy már nem is tudnám szétválasztani. Azt azonban meg kell jegyezni: általában a

nyersverziók születtek kávéházban, az újraírás, a cizellálás dolgozószobai munka.

A Swedenborg tulajdonképpen „verses” regény, számos korábbi és újabb költeményed kap helyet benne. Korábban beszélgettünk a vers és próza viszonyáról, akkor azt mondtad, egy igazi vers okozza a legnagyobb irodalmi katarzist. Ezért, vagy pedig a lázongó, egzaltált váteszköltő, André személye miatt döntöttél úgy, hogy versek is helyet kapnak a könyvben?

Már sokszor beszéltem arról, hogy a verset tartom a műfajok királynőjének, a vers a legszebb, és verset írni a legnehezebb. Egy érzelmes regényben – mert minden kegyetlensége ellenére A Swedenborg az – mindenképpen helye van a versnek is, főképp, ha az egyik főhős – aki talán a narrátor alteregója – poéta. Máskor is szóttem versrészeket a prózámba, szerintem a versbetétek gazdagabbá teszik azt.

Swedenborg szerint a túlvilág semmiben sem különbözik az evilágtól, álmaink révén információkat kapunk a léten túli létről. Egyes alkotók, például Bartis álmnaplót vezetnek, neked van-e, és ha igen, mennyiben épült be a regénybe?

Semmiféle naplót nem vezettem soha, ezt amúgy rettenetesen bánom, mert nagyon intenzív életem volt, megjegyezhetetlenül sok történnel és olyan frázisok ezreivel, melyeket érdemes lett volna lejegyezni. Egyszer tollforgató barátaimmal három napon keresztül csak kocsmáról kocsmára jártunk, és szóvirágokat faragtunk. Mivel nem jegyzeteltünk, hangfelvétel sem készült, egy csomó nagyszerű költői kép és számtalan poén merült a feledésbe.

Szóval naplót nem vezetek, de vannak visszatérő álmaim, ezeket bele is foglaltam a könyvbe.

Azt mondtad korábban, hogy addig nem adsz ki újabb verseskötetet a kezedből, amíg nem übereli a korábbi lírai termést. Időközben megjelentek A költő, a ringyó és a király címmel Janus Pannonius-átköltéseid. A lírai éned mikor mutatod meg újra az olvasóknak?

Az első három verseskönyvem, különösen a harmadik, a *Hivatalnok-líra* gyors, nemzetközi szintű elismerést hozott nekem, sokak szerint azóta is ez az életmű csúcsa. Elég magas hát a mérce, a kor is nagyon megváltozott, nem könnyű feladat. De épp a napokban határoztam el, hogy megemberelem magam végre, és mindent félretéve nekilátok az új verseskönyv megírásának.

A Magyar Idők kultúrarovatának vezető szerkesztője vagy, nemrég jelentetted be Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft., azaz az Előretolt Helyőrség Íróakadémia-projektet, felkavarva rendesen az irodalmi állóvizet. Mikor lesz időd, energiád s legfőképp indítatásod a versírásra, hogy tudod összeegyeztetni ezeket a tevékenységeket egymással?

A versírás nehéz, de azért nem olyan időigényes. Ha elkészülsz egy verssel, és néhány napig nincs időd írni, nem ugyanaz, mint amikor benne vagy a regényírás sodrásában, és le kell állnod, ki kell lépned belőle. Remélem, a fenti elfoglaltságok mellett is egy év alatt összeáll az új verseskönyv.

„Magyarországon mindent túlpolitizálnak”

„Sokszor hangsúlyoztam, nekünk nem szegénylegényként kell kujtorognunk az összmagyar könyvpiacra, hanem minőséget kell fölmutatnunk, nem azt kell elérnünk, hogy sajnáljanak, hanem hogy elismerjenek. Ha sajnálnak, akkor csak alamizsnát kapunk” – nyilatkozod egy korábbi interjúban a Teakönyv című köteted szép kivitelezése kapcsán. Ha jól értesültem, a Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft. ötletét az Előretolt Helyőrség-sorozat köteteinek felmutatásával, húszéves irodalmi tevékenységeddel fogadtattad el. Sok mindent olvashattunk az ügyel kapcsolatban, kaptál hideget-meleget, legutóbb Krusovszky Dénes mindent körüljáró, szörszálhasogató kérdéseire válaszoltál. Mikor és milyen meggondolásból fogalmazódott meg benned, hogy szükség van egy ilyen tehetséggondozóra? Hogyan érveltél, miként sikerült meggyőzni a kormányt arról, hogy szükség van egy ilyen irodalmi projektre, mert –

gondolom – ehhez Szőcs Géza barátsága, amelyet már oly sokszor számon kértek rajtad, kissé kevés lett volna?

Amikor még az *Irodalmi Jelen* vers- és debütrovatának a szerkesztője voltam, sokszor kérdezték meg tőlem tehetséges anyországi fiatalok, hogyan tudnának publikációs lehetőségekhez, kötethez jutni, merthogy szinte lehetetlennek tűnik számukra, és úgy látják, csak akkor van esélyük, ha valamelyik szekértáborhoz verődnek. Erdélyben egyszerűbb volt akkor a helyzet, mert mi szervezettebbek voltunk, és a Helyőrségnél megjelenni nem jelentett állásfoglalást sem. Azt is láttam, hogy mind Erdélyben, mind Magyarországon fogyatkozik azon lelkes ifjak száma, akik írói-költői pályára kívánnak lépni, mert egyre kevésbé csábító, csak kevesen élnek meg belőle. Láttam több nagy tehetséget anyagi okokból abbahagyni az írást. Ezért gondoltam, szintetizálom az elmúlt két évtized sikeres módszereit, köztük az Előretolt Helyőrség és az Irodalmi Jelen modelljét, és előrukkolok egy olyan projekttel, mely révén lényegesen meg lehet könnyíteni a legnehezebb szakaszt: a pályakezddést. Maga az elképzelés nemzeti fontosságú, így a politikusoknak nem volt ellene kifogásuk, és meg tudtam azt védeni a jogászok és a közgazdászok előtt is, mert ellentétben a vissza nem térítendő támogatások rendszerével, ennek gazdasági alapja is van, és nemcsak szellemi, hanem némi anyagi megtérüléssel is kecsegtet. Ha a megtérülés, az önrész csak 10-20%, akkor is hatékonyabb ez a forma, mint a vissza nem térítendő támogatás.

Tulajdonképpen még semmi sem valósult meg az elképzelésből, és Krusovszky Dénes már területfoglalásról beszélt a Facebook közösségi oldalon. Nagyon hamar politikai-ideológiai színezetet kapott az ügy. Aztán megindult a lavína, cikk cikket követett, még a Laurával a fasz kíván című, 23 évesen írt versedet is belekeverték a diskurzusba. Voltak higgadtabb írások, és voltak egészen indulatosak is. A „legmerészebb” talán az, amelyik a Magyar Narancsban jelent meg. Valószínűleg számítottál rá, hogy ez lesz a reakció. Miért vállaltad mégis?

Persze, hogy számítottam az ellenreakcióra. Semmi új nincs a nap alatt, a Helyőrség egykori indulását is ilyen indulatok fogadták Erdélyben, a Fiatalkorú Írók Szövetségének 1998-ban tör-

tént alapításakor is ugyanez volt a retorika (most pedig épp a FISZ-szel példálóztak ellenünk). Egyrészt megszólalt a politikum, hiszen Magyarországon mindent túlpolitizálnak, másrészt a keserűség is, hiszen valljuk be: az irodalom a legszegényebb művészeti ág napjainkban. Az a bizonyos 150 millió forint, ami fölött ez a marakodás zajlik, egy film költségvetésének fele-harmada, vagy egy piacos lektűr – mondjuk, egy Frei Tamás-könyv – bevételének a fele! Ez sokat elmond a kétségbeesett helyzetről. Magam is szeretném, ha az állam még több pénzt fordítana az irodalomra, de azt is be kell látni, hogy maguk az írók és az irodalomszervezők is felelősek a kialakult helyzetért, hiszen a rendszerváltást követően a magyar irodalom egyre belterjesebb, egyre elvontabb lett, és elveszítette a vásárlóközönség egy tekintélyes részét. Nem várható el az államtól, hogy a teljes magyar irodalmat eltartsa, tenni is kell valamit, mint ahogy léteznek már előremutató önszerveződések, például a nagyobb és rangosabb szépirodalmi kiadók, melyek nyereséges könyveik profitjából pótolják az értékes, de nem nyereséges kiadványok veszteségét. Mindenkinek ez irányba kellene lépnie, többet tennie azért, hogy termeljen is.

A KMTG nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy társművészetek és a tudomány felé is nyisson. Mennyire reális, hogy interaktív kapcsolat alakuljon ki a különböző művészeti ágak között ilyen jellegű ösztöndíjak révén?

A Tehetséggondozó több művészeti projektet szeretne indítani, és természetesen interaktív kapcsolatot szeretne az egyes művészeti ágak között. Rengeteg jó elképzelésünk van, de ezek a jövőben fognak megmértettni, egyelőre a „pilot-project”-re, az Előretolt Helyőrség Íróakadémiára koncentrálunk.

A rendszerváltást követően a magyar irodalom egyre belterjesebb

Az erdélyi szerzők könyvei, főként a pályakezdőké legfeljebb az Írók Boltjába jutnak el, másrészt az anyaországi fiatalabb írók köteteit is gyakran csak interneten keresztül tudja beszerezni az erdélyi olvasó. A Tehetséggondozó segíthet leküzdeni ezeket az akadályokat?

Általában az az ok, hogy a pályakezdők könyveit ritkán nyomják akkora példányszámban, hogy az elegendő legyen az országos terjesztéshez. Nem bíznak az eladhatóságban. Mi annak idején rengeteget turnéztunk, így 1000-2000 példányban is el tudtunk adni egy-egy debütkönyvet, ráadásul Erdélyben, egy kisebb piacon. Most is ez a szándékunk: személyes jelenléttel rásegíteni az eladásra. Az elektronikus könyvek felé is nyitni kell, Magyarországon még nagyon kicsi az e-book piac, de be kell látni: ha azt akarjuk, hogy mindenhová eljusson a mű – akár az ausztráliai magyarokhoz is –, erre is hangsúlyt kell fektetnünk. Van erre egy igen jó ötletünk, de ezt most nem szeretném nyilvánosságra hozni, mondjuk így: üzleti titok.

Vannak-e elképzelések arról, hogyan lehetne elősegíteni a fiatalabb irodalom külföldi reprezentáltságát, illetve az idegen nyelvű kortárs irodalom eljutását a magyar nyelvterületre?

Ezzel is foglalkozunk majd, számos tervünk van, de előbb legyünk túl az itthoni megmérettetésen. Ne próbáljunk olyat exportálni, ami itthon nem állta meg a helyét. Ami pedig a fordítottját illeti: az Íróakadémián a műfordítást is fogjuk gyakorolni, úgyhogy műfordító-műhely is leszünk. Ilyen jellegű műhelyként kellő időben a nemzetközi körforgásba is bele fogunk illeszkedni.

Találkoztál mindkét fiatal írószervezet, a JAK és a FISZ képviselőivel is. Milyen együttműködési lehetőségek merültek föl, miben maradtatok?

A FISZ meg a JAK tagjaival való találkozást körülbelül úgy kell elképzelni, mint a Krusovszky Dénessel folytatott írásos beszélgetést. Rengeteg kérdés volt, ideológiai és szakmai egyaránt. Igyekeztem ezeket megválaszolni. Arról, hogy együtt fogunk-e működni, s ha igen, miként, még nem esett szó. Ahhoz, hogy erről érdemben beszéljünk, még el kell csitulniuk az érzelmeknek, hatékony és konstruktív tárgyalást ugyanis nem lehet érzelmi alapon folytatni. Mi szívesen támogatjuk majd a jövőben a fiatal írószervezetek munkáját, meg bármilyen érdemleges, nem akadémiai projektet is, amely a fiatal magyar irodalom ügyét szolgálja.

Kényes kérdés, de erről is beszélnünk kell, mivel több publicisztikában és különféle FB-fórumokon is fölme-

rült. Többen kifogásolják, hogy egy kormánypárti lap munkatársa vagy, a projekt mögött pártpolitikai-ideológiai szándékot látnak. Azt is felvetik, hogy miért zömében írókkal, költőkkel dolgozol együtt?

Egyáltalán nem kényes kérdés. A *Magyar Idők* kultúrarovatát vezetem, és szöveges bizonyítékom van rá, hogy ez a rovat nem politizál, nem politikai alapon válogatja meg témáit. Jó nevű, jó tollú írók vannak a munkatársak között, abból a megfontolásból, hogy egy írónak nehezebben válik ez rutinná, mint egy újságírónak. Kollégáim közül néhányan tanítani fognak az Íróakadémián, de nem azért, mert a *Magyar Idők* munkatársai, hanem azért, mert kiváló írók és pedagógusok. Mint ahogy a rovat munkatársai is a jó tolluk miatt lettek. Amúgy meg röhejes, ha pont a *Magyar Nemzet* vagy a *Magyar Narancs* lovagol ezen a témán, hiszen mindkét fórum valósággal ordít a politikai elfogultságtól, és míg mi recenziókat, beszámolókat, tárcákat – azaz szakíráásokat – publikálunk a *Magyar Idők*ben, támadóink politikai előítéletekkel teli, személyeskedéssel fűszerezett publicisztikát.

Érdekes ez a szelektív tálalás is. Például a KMTG honlapjára külön kiírtuk, hogy oktatóink mely írószervezetek tagjai. Eszerint van 4 FISZ, 2 JAK, 4 Magyar Írószövetség és 2 Szépirodalmi Társasága tagunk. Azaz mind a négy reprezentatív írószervezet képviselve van az oktatói gárdában meg a bírálóbizottságban. Mégis a gyűjtőfogalom a *Magyar Idők*, ami pár hónapja létezik...

Többen, köztük Krusovszky Dénes is, az irodalom homogenizálásától, „helyőrségesítésétől” tartanak. Van ilyen, hogy helyőrséges stílus, szempont, irányzat? Egységes-e az elmúlt húsz évben a sorozatban megjelent alkotók írásművészete?

Ez is lassan olyan, mint amikor a váradi püspök aggódott, hogy az ifjúság meg fog romlani az irodalomtól... Nem tudom, hogyan lehet öntudatos, alkotó embereket homogenizálni. Kezdjük azzal: aki egyenarcú és szervilis, az nem is számít írónak, azzal nincs mit kezdeni. Helyőrséges stílus pedig nem létezik; a Helyőrségnek vannak markáns arcai, markáns saját stílussal, de ha valaki egy kaptafára tudja húzni például Sántha Attila vagy Lövétei László világát, vagy Farkas Wellmann

Éva és Farkas Wellmann Endre költészetét (hogy ráadásul egy testvérpárt vegyünk példának), akkor az mesteri fokozatot szerezhetsz spekulációból... A Helyőrség égisze alatt jól megfértek a villoni–rimbaud-i alkotók meg az ábrándos lírikusok, a vad próza és a leheletfinom prózavers – bárkinek helye volt a könyvsorozatban vagy a rendezvényeken, aki jól írt.

Egyesek már udvari költészetet is emlegetnek, ez sem fér a fejembe... Magyarázza már el nekem valaki, hogyan lehet udvari költészetet művelni 2016-ban, és agyat mosni a digitális világban, amikor minden véleményhez és publikációhoz pillanatok alatt hozzájutsz!

A Helyőrség munkássága szinte két évtizede egyetemi tananyag

A tehetséggondozó kapcsán a sorozatot többször érte negatív kritika, Urfi Péter cikke is utal erre: „A jelenből visszatekintve úgy tűnik, az esztétikailag és szervezetileg is összetartó alkotók inkább jelenséggént voltak érdekesek, önmagukban és máig érvényes, igazán nagy műveket nem tart számon tőlük a kritika.” Kérlek, reagálj erre mint a sorozat ötletgazdája, szerkesztője, bár megjegyzendő, hogy a Helyőrség kritikai recepciója korántsem mondható szegényesnek, köteteiről Fried István, Cs. Gyimesi Éva, Kántor Lajos, Szilasi László, Makkai Ádám – hogy csak néhány nevet említsek – írtak tanulmányt, esszét, recenziót.

A Helyőrség munkássága szinte két évtizede egyetemi tananyag, a recepció több vaskos kötetet tenne ki, a társaság tagjait agyondíjazták, majdnem mindenki meghatározó kultúregyéniséggé nőtte ki magát. Aztán hogy ezt ki hogyan próbálja elfogultságból vagy érdekből mismásolni, lelke rajta, attól a tények még tények.

A sorozat húszéves, ez alkalomból jelent meg az Ezredévkönyv című antológia, amelyben a sorozat összes szerzője szerepel. Hogyan tekintesz vissza az elmúlt húsz évre, a könyvsorozatra, az Előretolt Helyőrség folyóíratra?

Büszkeséggel és elégedettséggel, örömmel, hogy ennek a nagyszerű mozgalomnak tagja és katalizátora lehettem.

Egyesek kifogásolták, hogy kontraszelektív a sorozat. Két évtized távlatából hogy látod, valóban az volt, milyen szempontok alapján jelenhetett meg valakinek könyve az Erdélyi Híradó Kiadó – Előretolt Helyőrség Könyvek sorozatban?

De kik kifogásolják? Azok, akik mit sem tudnak az egészről, mert a Körúton túl megszűnik számukra a magyar irodalom? Vagy akik minőségi okokból kimaradtak a buliból? Annak, hogy nem volt kontraszelektív, van egy konkrét, tárgyi bizonyítéka: maga a könyvsorozat, melyben 53 alkotó teljesen különböző stílusú-hangú kötete jelent meg. Tehát: 90 könyvnek 53 szerzője volt, nem pedig, teszem azt, 5 ember. 39 debütáns jelent meg – és ez Erdélyben, tehát egy, az anyaországánál hétszer kisebb közösségben és könyvpiacra. Ez kontraszelektívnek és szűk méritésűnek tűnik?

Nem gondoltatok kritikai kötetet, átfogó irodalomtudományos munkát kiadni a Helyőrség-recepcióról, amelyben helyet kaphatna a folyóirat is?

Dehogynem, csak azt jóval nehezebb összeállítani, mert míg a műveket könnyebb volt bekérni az alkotóktól, a recepció összegyűjtése sokkal nehezebb munka. Legkésőbb jövő évben meg fog jelenni az antológia elméleti társkiadványa is. És arról is gondoskodni fogunk, hogy össze legyen gyűjtve a teljes recepció, és digitális formában elérhetővé tegyük az érdeklődők számára.

„A kortárs magyar költők legtöbbször elvont, túl metafizikus, humortalan és a nem szakmai olvasó számára dögunalmas. Azok, akik meg fognak maradni hosszú távon a közönség emlékezetében, azok lesznek, akik Faludy útját követik, ez egyike azon kevés utaknak, amely egyszerre hozhat szakmai és népszerűségi babérokat” – ez is a korábbi beszélgetésünk egyik szemelvénye. Az E. H. Íróakadémián érvényesülni fognak-e az olvasóbarátság szempontjai, hiszen az ösztöndíjra pályázó fiatalok nem csak írástechnikát, irodalmat fognak tanulni?

Én semmit sem akarok ráerőltetni senkire. Sokat fogunk foglalkozni a marketinggel, ahol sok szó esik majd a közönségépítés módszereiről is. Aki akarja, elsajátíthatja és alkalmazhatja ezeket, de ez alkati kérdés, vannak olyanok, akik ösztönösen irtóznak a folyamatos szerepléstől, az országjárástól. Mi mindenkit külön-külön abban próbálunk majd segíteni, amit ő elképzel saját magának, nem pedig abban, amit mi elképzelünk magunknak vagy nekik.

Meglátásod szerint milyen témák, milyen formák foglalkoztatják a fiatalabb magyar irodalmárokat? Fölmerült például, ugyancsak a Tehetséggondozó kapcsán, hogy érzékenyebbek a szociális kérdésekre, a politika is jobban érdekli őket.

Ezt olyan vehemenciával mondták, akik mondták, mintha a mindenkori irodalomnak sosem lett volna egyik fő témája a szociális és a társadalmi helyzet. Nem a téma a kérdés, hanem a megírtság. Bármilyen apróságból lehet nagy művet írni, és bármilyen nagy témát, zseniális ötletet el lehet szűrni. Sok fiatal tehetség van, széles és színes a paletta, általános, átfogó képet nem lehetne fölvezetni. Nem kell, nem is szabad irányt szabni nekik, hanem segíteni kell őket abban, hogy érvényesülni tudjanak, ahogy ők akarnak.

„A magyar irodalom egységesítése sem történt meg, nem is fog mindaddig, amíg a határon túli irodalmakat vagy az emigráció irodalmát alacsonyabb rangú irodalomként kezelik. Summa summárum: azok, akiknek könyveit csak pár tucat elszánt szaki olvassa, nem lehetnek nagyjai egy irodalomnak, és nagyon lóg a levegőben a rendcsinálás, és én bízom abban, hogy az új kánonban Faludynak főszerep jut.” Most, hogy Budapesten élsz, és nagyobb a rálátásod a főváros irodalmi életére, hogyan vélekedsz erről?

Nem lesz itt addig egy objektívebb, széles körű, normálisabb kánon, amíg ilyen megosztottság van, amíg párhuzamos szakmák vannak és nem szakma, amíg az ideológiák belerondítanak alkotók és művek megítélésébe. Hiába „lóg a levegőben a rendcsinálás”, esélye sincs mostanság egy ilyen nagy horderejű dolognak.

Indul a század csuklógyakorlatra – az Előretolt Helyőrség folyóirat debüt-számában olvasom: „Olyan lelkességgel kéne harcolni az irodalomért, mint Rejtő Jenő bájos és dilettáns poétája. Nem az irodalom halála a veszély, hanem háttérbe szorulása. Az irodalom több, mint szöveg: rendszer, irodalmi produkció, közvetítés, befogadás, feldolgozás” – mintha közel húsz év alatt nem minden változott volna. Jól látom? A transzközép eszméket, a kiáltványt most is aktuálisnak tartod-e?

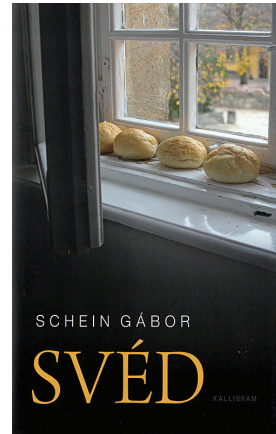
Abszolút. Mi már ezelőtt 20 évvel felmértük, mi vár az irodalomra, hogy milyen új világban, milyen új zajban kell érvényesülnie. Küzdöttünk is érte eleget, tisztas eredményeket értünk el. Nagyban hozzájárultunk ahhoz, hogy az erdélyi magyar irodalomnak évtizedekig van utánpótlása, intézményrendszere bővült és erősödött, és azt hiszem, nem túlzok, ha azt mondom: jelenleg stabilabb, mint az anyaországé. Azt hiszem, abban sem túlzok, ha azt állítom, mi voltunk a rendszerváltás utáni magyar irodalom legpragmatikusabb mozgalma, míg legtöbben tovább álmodoztak egy olyan világban, mely már rég nem az álmokról szól.

Szeretnéd rekonstruálni Arisztotelész Poétikájának a komédiáról szóló, elveszett részét, magas irodalmi thrillert és labirintusregényt tervezel Janus Pannonius életéről, szándékodban áll megírni a Magyar löcs époszát, és nemrég olvastam, hogy Borgesből készülsz disszertációt írni. Hogyan haladsz e munkákkal, melyikük valósul meg a közeljövőben?

Mit is mondjak? Lassan haladok... Nem tudom, miért van az, hogy az irodalomszervező énem életem folyamán legtöbbször legyűrte az alkotót, pedig már kétszer is megpróbáltam végleg kiszállni a szervezésből. Másfél életre való ötletem, tervem, jegyzetem van, ha így folytatom, ennek egytizedét sem tudom megírni, és a magánéletem is megsínyli. Nem tudok tétlenül ülni és csak szövegeket faragni, úgy neveltek – és belém rögzült –, hogy mindig kell tenni valamit, ami közösségi, nemcsak egyéni. Azt megfogadtam, hogy 50 éves koromban nyugdíjba megyek: utána csak pipázni, olvasgatni és írogatni fogok, és remélem, be is fogom tartani, de ezt az intézményt, mely meggyőződésem szerint jót fog tenni a magyar kultúrának, még szeretném felépíteni.

SCHEIN GÁBOR *Svéd* című regényét sokan a 2015-ös év legfontosabb könyveként emlegették. A szöveg segítségével mi is ellátogattunk az Országos Neurológiai és Pszichiátriai intézetbe, amely egy fontos nyomozás középpontjává válik. Közben feltárult előttünk a múlt. **KADLÓT NIKOLETT** recenzóját olvashatják.

A pszichiátriáról szabaduló történelem

Komplex olvasmányélményben lesz része annak, aki Schein Gábor legújabb kötetét, a *Svéd* című regényt a kezébe veszi. A kiadvány karcsú megjelenése becsapós: könnyed olvasmányt ígér a Szócs Petra fotóival kísért szöveg, pedig örület és valóság keskeny határán lépkedve meséli el egy család történetét, váltott idősíkokban, felelevenítve fontos történelmi korszakokat, meghatározó eseményeket Közép-Kelet-Európa szívében.

A történet látszólag egyszerű szerkezetű, a szereplők személyiségvonásai, a részletek eleganciája ugyanis duzzadásig megtöltik a lapokat. Éppen ezért nehéz megtalálni a valódi fókuszpontot: talán Ervin, a múltját-jelenét kereső, megfejtetni vágyó felnőtt férfi áll a középpontban, akit kisgyerekként fogadott örökbe egy svéd házaspár, kimentve őt a menekülttáborból? Vagy esetleg az egykori pszichiátriai intézet és hajdani lakói élveznek kiemelt szerzői figyelmet, különös tekintettel egy bizonyos Stiller Annára, aki kommunisaként és anyaként nem tud mit kezdeni magával 1956 után, s gyermekét ismeretlen körülmények között hátrahagyja? Vagy itt van Grönewald úr, a szenvedélyes gyűjtő, a történetek muzeológusa, akinek rejtélyes tárggyűjteménye és katalógusa megérne egy önálló novellát.

A hét, nemcsak kronológiailag, hanem műfajilag is eltérő fejezet ritmusa, narrációja is különbözik. Van, amelyik gondosan jegyzetelt levél, a másik pedig sorsdöntő találkozást rögzít. Ab-

ban viszont mind rokon, hogy egytől egyig múltra nyíló ablakok különböző időkben. Beömlik rajtuk az eltérő erejű, hőmérsékletű és minőségű friss levegő, amely mindig kijózanítóan fejbe kólint.

Az első, *A katalógus* című rész erős kezdés, sokat ígérő, hangulatteremtő lendülettel szippantja be az olvasót. Kellemes, jól kidolgozott mondatok követik egymást, az olvasónak nem lehet hiányérzete: *in medias res* ott találjuk magunkat Grönewald úr betegágya mellett, pontosabban meghívást kapunk az életébe – Bíró doktornő közreműködésével és személyén keresztül. „*Ezek a tárgyak, amelyeket itt lát, rám vannak bízva. Hogy megőrzöm-e a történetüket, vagy levakarom róluk, és másikat adok nekik, az egyre megy*” – avatja be cinkostársát nem sokkal halála előtt Grönewald úr, hogy saját történetét rábízza, továbbadja a kiválasztott Bíró doktornőnek. Ezzel veszi kezdetét a nyomozás, amely több idősíkban, több szálon indul meg: nyomoz az örökbe fogadásáról felnőttkoráig mit sem sejtő fiú; a kíváncsi édesapa, aki tudni szeretné, honnan, milyen közegből érkezett hozzájuk a fia – érdeklődése hasonló ahhoz, ahogyan a hozzá kerülő tárgyak történetét deríti fel vagy képzei el. Vagy itt van a valóság és örület összemosódott határán megrekedt anya, aki különös módon a politika és a korszellem áldozataként még arra is képes, hogy önmagát feljelentse. Többször visszatér a regény egyik fő gondolatköre, amely tulajdonképpen mottóul is szolgálhatna. Erre egy példa a kötet elejéről: „*Olyan fontos azt tudnia, mi valóságos, és mi nem az? Olyan fontos különbséget tennie?*”

A múlt mindvégig bizonytalan – nehezen vagy egyáltalán nem megismerhető, az alkalmazott történetmesélő nyelv analitikusan közelít tárgyaéhoz. A regény egészét áthatja ez a szemléletmód, amely nemcsak Grönewald úr nyomozási metodikájának sajátja, de a pszichiátriáé is. Nem beszélve a gyűjtögetésről, a részletek szenvedélyéről. Különös jelentőséget nyer a katalógus, szimbóluma az emberi ragaszkodásnak, amelynek köszönhetően dokumentumokra, nyilvántartásokra bízunk a múltunkat. „*Az idő önmagában nem létezik számunkra, elbeszélésekké kell változtatnunk, hogy megalkossuk benne magunkat.*”

ténet szálai is ebben az intézményben érnek össze: itt kezelték egykoron Ervin édesanyját. Az ő nyomába szegődik Grönewald úr, hogy megismerje fogadott fia történetét azzal a szándékkal, hogy a kellő pillanatban visszaadhassa neki a múltját. *„Ervin nem belőlem lett és nem Teresa szülte, mégis a mi fiunk. A mi történetünket folytatta.”*

Bíró doktornő lesz a nyom gazdája, aki kutatásaival és szaktudásával megvilágítja Ervin anyjának, Stiller Annának az állapotát, s megérteti azt a helyzetet, amelyben fiát elhagyta. *„Grönewald úr a határ túloldaláról visszanézve az időben nem volt képes értelmes megfontolásokkal felruházni Ervin anyját. Abban viszont biztos volt, és ezt nem győzte hangsúlyozni, hogy az ő történetét semmiképpen nem akarja a képzeletével feltölteni.”*

Stiller Anna története valódi eseten alapul. A szerzővel való beszélgetésekből és a kötet végén olvasható köszönetnyilvánításból is kiderül: a *Svéd* című regényt Kovai Melinda egy korábbi kutatása, valamint az OPNI egykori jegyzőkönyvei, dokumentumai alapozták meg. Ezek rejtették a történetmagvakat, amelyek végül önálló életre keltek, s a sztori elkezdte megírni önmagát.

A *Gép szándékai* című fejezet éppen ezeknek rövid összefoglalója, történet a történetben, amely Bíró doktornő nyomozásaként tárul elénk, ahogyan felfejti, s az olvasónak valódi pszichológusok okfejtését idéző stílusban megmagyarázza azt az elképesztő lelkiállapotot, amelybe ez a szerencsétlen sorsú nő jutott. *„Bíró doktornő olyan embernek látta Stiller Annát, aki kivételes erővel élte meg korának ellentmondásait, és ezeket tévképzetekben jelenítette meg a maga számára. Ervin anyja viszont meggyőződéssel hitte, hogy összeesküvés áldozata lett.”* (...) *„A Gép 1956 óta működött, de ezek szerint a korábbi emlékekhez is volt hozzáférése. És nem csupán az emlékekhez. Utasításokat adott neki, elaltatta és átvette az uralmat az általi fölött. Önálló emlékezettel rendelkezett, és a parancsára olyan embereket ismert föl, és emlékezett korábbi kijelentéseikre, akiket azelőtt soha nem látott. „Ennek”, mondta, „nem lenne szabad megtörténnie...”*

A múlt csapdájának igazi áldozata, Ervin műfordítóként maga is valaki másnak a történetét fejté meg szóról szóra. Félresike-

rült házassága, hiányzó önbizalma feleségének, Karinnak írt levelében csúcsosodik ki. Ez a fejezet sok szempontból kilóg a kötet szerkezetéből: a levél lábjegyzetekkel kommentált, ami zavaró ugyan az olvasásban, ereje és tartalma azonban dramaturgiailag fontossá teszi ezt a dokumentumot. E lábjegyzetek közt bújik meg a kötet egyik tételmondata is. *„Az ember nem múzeum és nem is az ószeres zsákja. Nem gyűjtögeti az emlékeket, mint különleges tárgyakat. Egyszerűen nem tehet mást. Van egy képessége, amely ha akarja, ha nem, működik. Azt kellene kérdeznie tehát, mire jó nekünk a hosszú távú emlékezés. És erre van válasz. Sokféle válasz van. Például azért, mert ha azt kérdezik, kik vagyunk, történeteket kezdünk mesélni. Az idő önmagában nem létezik számunkra, elbeszélésekké kell változtatnunk, hogy megalkossuk benne magunkat. Úgy látszik, soha nem vagyunk készen. (...) Márpedig nekem tárgyakra van szükségem, hogy elképzeljek bármit, hogy emlékezzek.”*

A tárgyak, emlékek, helyek Szócs Petra képein is visszaköszönnek, a fotók azonban nem fogódzót nyújtanak az olvasónak az értelmezésben, hanem éppen ellenkezőleg: egy párhuzamos befogadói síkot teremtenek. A fényképek felidéznek, ébren tartják az elmegyógyintézet atmoszféráját.

Schein Gábor könyve többszöri olvasásra ajánlott, minden alkalommal újabb történet lesz domináns a sok közül. Ezek ugyanis mind építőkockák, a személyes és egyetemes történelem apró mozaikdarabjai is. A végén pedig maradnak a kérdések, amelyeket önmagunknak feltenni jogos és időszerű. Vajon hány élete van egy embernek? Mit árulnak el rólunk tárgyaink? Milyen történetek szegélyezik életünket, amelyeket eddig nem vettünk észre vagy nem értettünk meg igazán? Milyen a múlt természete: változékony, amint a különféle emlékeket őrző emberek elmesélik, vagy állandó, amelynek hitelességét dokumentumok őrzik? Melyik múltunk az igazi: a valóságos vagy az elképzelt?

A kuszaság nem feltétlenül jelent rosszat, véli **CSOBÁNKA ZSUZSA** *Minden kikötő* című új verseskötetét olvasva **SIMON ADRI**, aki mégis a prózában látja kiteljesedni a szerzőt.

Több gömbbel álmodik

Talán 2011-ben, egy hetedik kerületi romkocsmában irodalmi szekciójában találkoztam először és utoljára személyesen Csobánka Zsuzsával, aki harmadmagával lépett fel a nőiséget a fókuszába helyező, a fiatal (talán így nevezték) „feminin irodalmat” bemutató estén. Akkor prózát olvasott fel, azt hiszem, egy regényrészletet, a tőle megszokott erotikus témájút. Kedvelem ezeket az írásait, bár sohasem merültem el mélyebben a Csobánka-életműben, de időnként eljut hozzám legalább néhány oldal abból, amit éppen ír, és akkor jó nekem.

Most pedig a kezembe vettem új verseskötetét, a *Minden kikötőt*. Pontosabban sajnós nem; nem tudom, milyen színű a borító, mi áll rajta, milyen a lapok illata, ha megpörgetem őket az arcom előtt – szóval csupán elektronikus formában birtoklom a kötetet, és így nem teljes az élmény. De más dolgok miatt sem az.

E lírának elsőként a kuszasága szökik a szemembe, ami nem feltétlenül jelent rosszat a költőre nézve. A szövegfolyam vagy inkább gyors hegyi verssodrás gyakorta mind tematikusan, mind formailag álomszerű, ilyen módon el- és szétfolyó. Sokszor érzem zavarosnak, kaotikusnak, amit olvasok, de aztán számomra helyen kiderül, nem is csoda, hiszen álmodunk:

*Várj. A billenő falakra nem festek
több égitestet. Hajnalban lázas darvakat
álmodtam a korlát fölé. Most röppennek fel.*

*Ha ébredsz, el ne vakítson a fény,
ezer daru őrzi szemed világát, hogy találj haza.*

Elégé szokatlan rímtelen és egyéb kötöttségektől is mentes versben egyszer csak tiszta csengésű, rímelő sorpárt elhelyezni, amint teszi Csobánka Zsuzsa *Búgócsiga* című versében:

*Föntről zajokat merít az éjjel, Krakkóból nincs tovább.
Mindig ugyanaz a szivarfüst, ugyanaz a nagykabát,*

és ilyen megoldással találkozunk a *Biankó*ban is:

*Hát akkor gyere közelebb:
Ez itt az ágyam.
Annyi szív fordult meg benne, és most mégis üres, mint a tó.
Ha sós lenne, hívhatnád tengernek,
de könnyem sincs, mi visszatartható.*

E sorokat azért is idézem, mert a legjobban sikerültek közé tartoznak, akárcsak az *Almirante Reis*ben alább olvashatók:

*Almirante Reis,
kürt legyél,
kérdzd meg a tengert, álmodik-e arról, óceán lesz egyszer,
kiül-e a partra némán, megfájdul-e benne
az a meleg szél.*

Másutt ötsoros strófákból építkezik, s azokon belül más-más sorok rímelnek véletlenszerűen; tartalmilag és formai megoldásait tekintve is a rendszertelenség a könyvben a rendszerszervező elv, ha szabad így fogalmaznom.

Ahogy Csobánka Zsuzsa strófákba szedett rímes verset ír, az engem több helyütt is zavar. Például a *köröznek–süllyed, szemben–könnyebben, embert–keresztelte el, úgy él–úgy fél, követi–hüvelyezi* rímpárok. De zavaróak ezek a mondatszerkezetek is:

*„Álmomban léket kapott az isten,
és hiába mertem, olyan kevés tud lenni a szó”*

*„nem látom, milyen a színe, ágaként töröm össze minden ál-
mát, a kéztő csontjait”*

Bár, gondolom, utóbbinál inkább „ágaként”-ről van szó, és szerencsésebb lenne talán azt mondani: „nem látom a színét”. A szerző nyelvtani, szórendi V-effektekkal hökkent meg másutt: „Ringassa belőlem ezüstöd ki”, „Ez a folyó körbe bennem ér az éggel”, „önmagába fordul, ahogy rá visszanéz” – megnehezítik a verstérképen haladást ezek a nyelvi úttorlaszok. Nem akarom elhallgatni azonban azt sem, amikor sokkal befogadhatóbban szólal meg kötött formában:

*... Cellában lapít,
sandán les fel az égre, merengő,
terhes felhők után kutat, bárha itt
egymást úzó cseppek szemfödél gyanánt,
eső, hó, álom hullna rá kerengőn,
Tejútsál átdobva fuldokló nyakán.
Mint égi sarat felitató kendő,
terpeszben áll a Föld, haránt,
kisikló fényvonat, fázol, teremtőm
(Elveszett jelentés).*

Kedvelt metaforája a gömb, mely több mint metafora, nőiség- és teljesség-szimbólumként is működik a versekben, földi és éteri dimenzióban is életre kel egy időben, ismét felbukkan vele az álmodás elúszó-ellebegő létállapota:

„Több gömbbel álmodik egyszerre”

*„Kardozik bennem a végtelen,
gömbökből teremte oltárt”*

„óriási gömbök az éteri térben keringve”

A Hold (fél)gömbként akár női mellként is elképzelhető: „A holdat figyeltem a testben, az idegenbe nyíló félgömböt.” Más-
hol mindez egymást kiegészítő és teremtető ellenpárokra szól:

„*este, reggel, gömbökre sarkítottan*”. Csobánka Zsuzsát magát is egy harmonikus, gömbölyű jelenségnek látom emberi, női mi-voltában.

Az *Irtás* című versben metonimikusan, sűrítve érzékelem azt a szétesettséget, mely az egész kötetet jellemzi. Elég zavaros sorokkal indul, majd folytatódik is e költemény:

Kitárt karok nem voltak még soha üresebbek.

Miért hagyta.

Az irtáson két homlok villan, fényben úszó

duplaholdak,

a másik tekintetében lett igévé a test.

...

És mégis, hajnalban az átmenet nélküli fény,

a szerelem, a fogatlan vakok szájában az ínynek ütődik,

nincs mit átvinni a kápolnán.

Lehet, hogy bennem van a hiba, vagy nem rezonálok eléggé, de nem igazán értem, mit kellene értenem. Majd a vers ezekben az immár sokkal jobb és izgalmasabb sorokban bomlik ki:

Vakító gépezet.

Se túlpárt, se látvány, se állatok.

Csak a torkomban lüktető száraz homok,

a kifacsarodott inak, a mozdulatlan szemüreg.

A tükröket az erdőben hagytam. Mennyi gyerek.

És nem tudok semmi vigasztalót.

Ez utóbbi sorokat emelem ki a kötet legsikerültebb részeként. E ponton megtörténik velem a varázslat, élni kezd a szöveg. Ez az élmény felvillanásszerűen kísér a kötetben, de sajnos egyetlen műben sem tart ki végig.

Amikor odáig jutok az olvasásban, hogy „*kerül fölé, fölém is, mi illan, / este, reggel, gömbökre sarkítottan*”, vagy „*Telihold az aranyfüst nászéjszakája*” – Balatonból kipusztult menyhálegyek, ha értem e sorokat. Elnehezülnek az idegsejtjeim: axonjaim összecuklanak, és kedvem támad(na) bekapcsolni a televízióm (ha lenne).

Egy szó, mint száz, sem minőségileg, sem máshogyan – jellem, utóbbi, jelentsen bármit is, nem tartom feltétlenül bajnak – nem látom egységesnek a *Minden kikötőt*, noha a kötetcímadó vers néhány sora éppen tetszik:

*Akkor már magától fordult a hegyek lakta lankák felé a test,
lomb merült a lombba, a felhők süllyedni kezdtek.
Ebben az álomban tenger vagy,
s én mozdulatlan hallgatom,
hogyan köröz bennem apályra dagály,
akár egy üres rendszámtábla gurulna a domboldalon.*

Úgy vagyok Csobánka Zsuzsával: akadnak jól sikerült költői megmozdulásai, de írjon prózát inkább, ha lehet; számára az epikus hang a hazai terep.

Csobánka Zsuzsa: Minden kikötő. Kalligram, 2015.

John Constable (1776–1837) festménye/wikiart.org

Hatszáz oldalas szoba

E

Hatszázoldalas kamararegény. Vagy naplóregény. Mindössze néhány szereplő, minimalista történet, érdemben jószívről egyetlen helyszínről, az elbeszélő, Szabad András szobájáról. Alig valami szüremlik be a világból, jóllehet a kor nagyon benne van, ötvenhattól a rendszerváltásig. Az első rész, az *Apám könyve* a hatvanas éveké. A második, *Éva könyve* jobbára a hetveneseké, kevésbé a nyolcvanasoké. Az egész fölött, mögött pedig a már nem élő, de állandóan jelen lévő, felmagasztalt Anya – illetve az ő családjára való emlékezete révén ott húzódik az egész 20. század.

A regényben nem sok minden történik, de mindig vagy inkább folyton történik valami. Ám nem egyetlen nagy sztorival van dolgunk. Időnként mintha az élőbeszéd imitációjával találkozánk – „*nem ezt akartam mondani*” –, máskor vallomás, magánnapló, néhány soros, esetleg pár oldalas följegyzés, visszatérő emlékezés és az álmok rögzítései váltják egymást.

Számomra nincs riasztóbb, mint a sűrű, tömör szöveg, a többszörösen alárendelt mondatokból álló hosszúpróza. A vége előzékeny, olvasóbarát könyv, címeikkel ellátott szöveg-fragmentu-

mokból, mikro-eseményekből, mikro-reflexiókból áll, ezekből képződik meg a hatvanas–hetvenes–nyolcvanas évek (Magyarországa) Szabad András számára, az olvasó előtt pedig a némi-képp deviáns elbeszélő-főhős karaktere.

A naplóíró Szabad András fotográfus 52 évesen visszatekint az életére, és könyörtelen vagy mániákus pontossággal megpróbálja rögzíteni azt, amit, ahogyan – a jelenben, az emlékezés által a múltban, és néha a majd megtörténőben – megél.

Polgáris vidéki városból, Mélyvárból az Anya halála után apjával Budapestre költözik a gimnazista fiú. Az anya akkor hal meg, amikor az apa ötvenhatos börtönbüntetéséből szabadul. Előbb az anya a valóságos, aztán az apa, egymás negatívjai. Az anya abszolút érték és mérték, mindig és mindenütt jelen van a fiú – és a felnőtt férfi – életében. *(„A te anyád már több mint húsz éve nem él. És még mindig abba szól bele, amibe akar.”)* Az apának a fizikai jelenléte is zavart okoz, egy lakásban, de külön szobában él fiával, s mint az udvarias társbérlet, kölcsönös feszengésben, egymás kerülgetésében. Az apa halála után – a könyv második része – Szabad András élete egyetlen igazi, nem kevésbé zaklatott és takargatott családi háttérű szerelme, Éva is ide, az apa és az anya emlékével fulladásig belakott lakásba költözik, innen menekül el Amerikába, hogy egyengesse András nemzetközi fotós karrierjét. Mellettiük a Kornélnak nevezett barát és az öreg fényképész mester bír teljes, megerősítő értékkel András életében.

Noli me tangere! – mondhatná a narrátor, a naplóíró Szabad András. Lehetőleg nem érintkezni az úgynevezett valósággal, élettel, világgal. A jelenléthez elég az a néhány ember, akikhez viszont a személyiség teljes érzelmi és intellektuális intenzitásával ragaszkodik. A szociálpszichológus talán ingerszegény környezetet mondana, az elbeszélő alig találkozik emberekkel, nincs társasági élete, szocializációs hálójá, olyan, mint egy örök albérelő vagy száműzött egy idegen nyelvű nagyvárosban. Nincs miért kimozdulni, részt venni, része lenni valaminek, éppoly magányos, mint Gagarin vagy Lajka kutya a világűrben.

Lélektani, önismereti, nevelődési, mikrorealista karakterregénynek is mondhatjuk *A végét*, és még sok másnak is. Szabad András személyes – tulajdonképpen banálisnak mondható – életének történései azért lebilincselően és sodróan izgalmasak, és telnek meg vibráló

feszültséggel, mert elképesztően erős és koncentrált a főhős jelenléte – sűrített levegőt teremt maga körül az élet minden pillanatában. A kívülálló (az Apa barátai, Éva társasága) magának való, különc, tüskés vadócnak ismeri, érzéketlennek, kíméletlennek, részvételennek. („*Apám úgy fog megdöglenni, mint egy kutya. Nyűszítva a fájdalomtól. Én meg majd ott állok, és hallgatom, és nem tehetek semmit. De mindezek ellenére nem fogom fellógatni magam. Szeretem a napot*” – mondja rákibekötött, haldokló apjáról.) Belső világa azonban szuverén, zárt univerzum, ahol mindennek és mindenkinek pontos helye van, vagy helye kell, hogy legyen – az abszolútum igényével. Mert Szabad András – ebben rejlik különcsége, devianciája – nem egyik vagy másik esemény, dolog, személy fölött nem tud napirendre térni, hanem egyáltalán. Mint a „megakadt” lemezjátszó tér vissza emlékeiből, sejlik fel előtte mániákusan például a vészorkoszorú, nagybátyjának és zsidó feleségének brutális meggyilkolása. Mindez nem önkínzásként jelenik meg, hanem saját tapasztalatként (noha kicsi gyermek volt, nem emlékeztethet rá). Ezért nemcsak fölisméri a pesti nyomorúságos bérházban bezárkózott, hegedülő cigányfiú sorsában a kiszolgáltatott páriá-életet, de meg is próbálja önmagával kísérletezve újraélni azt.

„Megakadt”, ha olyasmivel érintkezik, ami nem azonos önmagával, márpedig ezt alig lehet elmondani valamiről. „Meghasznált ország”, vonja le a következtetést, meghasznált férfakkal, nőkkel, meghasznált emberi kapcsolatokkal, s tulajdonképpen ezért zárja ki (vagy be) magát a szűk privát szférába a könyv egyébként is erőteljesebb első részében. Ezért menekül mindegyre az egyetlen fix vonatkoztatási ponthoz, a szeretet, derűt, életörömet sugárzó Anyához („*Anyám azt mondta, aki nem tud semminek örülni, az megkeseredett. Az veszélyes. Valaki mindig van.*”). Ezeket a fogódzókat keresi és találja majd meg szerelmekben, barátban, mesterben. Szabad András folyamatosan arra tesz kísérletet, hogy ezt az általa jobbára elutasított világot értelmezze, és érzelmileg, racionálisan, intellektuálisan egybe lássa.

Az emberi kötődések föltérképezése mellett a regény másik fő vonulata Andrásnak a fényképezéshez való viszonya. A látás, a technikai tudás tanulási folyamata is hangsúlyos a könyvben, de számára nem a (fotó)művészet a tét, hanem az abszolút megragadása. „*Hogy azon múlik, meglátom-e valaha egyben az egészet. Miközben csakis úgy lehet egyben látni az egészet, ha külön-külön a legapróbb részleteket lát az ember mindent. [...]*”

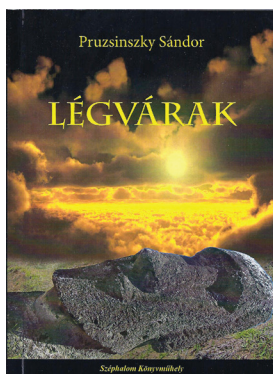
Ahhoz, hogy ne a vaksors készítse a képeim, úgy kellene látnom egyben az egészet, ahogy ember nem láthat soha.”

A főhős folyamatosan a következő fogalmakhoz kapcsolódó alapkérdéseket teszi fel: Isten, szerelem, emberi kötődés, magyarság, áruulás, igazság, szabadság, méltányosság, létbe zártság. A válaszáért mindig rendszerezi és újrarendezi személyes, belső univerzumát (újraértelmezi emlékeit, kapcsolatait, saját műveinek olvasatait), de végső válasz nincs, csak a benne lévő hiányérzet növekszik, és személyes magánya súlyosbodik.

András számára értelmezhetetlen a konvencionális művészség, hazai és nemzetközi sikere csúcsán paradox, fordított „meztelen a király” kiállítást rendez: a megnyitóra sereglett *fontos* közönség szeme láttára tűnnek semmibe a fixálatlan képek: *„Tulajdonképpen én is csak ekkor láttam először a képeket. Nem éreztem semmit. Csupán vegytanilag tudott megtörténni, aminek történnie kellett volna, meg persze optikailag. Csakhogy legbelül se a vegytan, se az optika nem nagyon számít. Ahogy senki nem marad meg mindörökre attól, hogy lefényképezzük, ugyanúgy nem szűnik meg létezni attól, hogy megsemmisítjük a képeit.”*

Szabad András megszenvedett gyötrelmek, keresések és súlyos veszteségek árán pillanatokra megéli és semmibe tűnő fotókban „elmeséli” a tiszta létet. Magát a léthiányt azonban nem szüntetheti meg, de megélhetővé teszi az életet az Anyától örökölt érzékeny tapasztalat. Éva mellett megértette, hogy *„az egyetlen, ami kiűzheti belőlünk a magányt, az a másik szívverése a saját mellkasunkban. [...] Nemcsak Apám kellett ahhoz, hogy Anyám ne legyen magányos, hanem Apám meg én.”* A regény zárásában – némiképp romantikus, érzelmes meglepetésként, de poétikailag helyénvalóan, madáchi pillanatban – jelzést ad magáról az András életének tartalmát adó, de már halott Éva leánya, aki az ő lánya is...

A hatvanas években fiatal, felnőtté váló, szuverenitását, azonoságát kereső nemzedék tagjai közül lesznek, akik sorspárhuzamra ismernek a könyvben. A vége nem nemzedéki regény, de érvényes és meggyőző fejezete a kornak. Érdekes bemutatása annak, miként próbáltak fiatalok egy eszmény nélküli, szabadságdeficit és történelemhiányos időszakban, a meghasonlott apák országában rátalálni megalkuvás- és manipulációmentes önmagukra.

Petőfi Sándor és József Attila feltámad, majd különböző bonyodalmakba keveredik. Egy örült színházi előadást rendez, Mátyás király pedig a halálos ágyán üzen az utókor-nak. Még a bürokrácia is kap egy erőteljes pofont **PRUZSINSZKY SÁNDOR** *Légvárak* című kötetében.

Petőfi öngyilkos akar lenni

Különleges művet jelentetett meg 2015-ben a Széphalom Könyvműhely, Pruzsinszky Sándor *Légvárak* című kötetét. A könyv válogatott novellákat és drámákat tartalmaz.

Pruzsinszky legtöbb novellájában és drámájában holtukban is halhatatlan, valóságos történelmi és irodalmi nagyságok világába kalauzolja olvasóit. A megjelenített figurák környezetében a szerző meghökkentően otthonosan, könnyedén mozog. Szövegeit a rendkívül alapos felkészültség, tájékozottság, az érett stílus, a kiváló jellemábrázolás és a bátor fantázia jellemzi.

Utóbbira példa lehet az is, hogy Petőfit (*Petőfi redivivus*) a mába helyezi (mondhatni „száműzi”), ahol a reformkori költő finoman szólva nem érzi jól magát, ezért öngyilkos akar lenni. Petőfi 160 évvel halála után „támad fel”, Segesvár határában. Véres ingben, mezítláb bolyong az országúton. A „csavargót” egy autós veszi föl, az Ipiapacsi Petőfi Kultúrház igazgatója, aki-nek megtetszik Petőfi tökéletes „petőfisége”, ezért felkéri, hogy legyen egy vetélkedő-show házigazdája. Sándor előbb ámul ezen az új világon, a „guruló dobozokon”, a „beszélő ketyeréken”, a neki teljesen idegen, korrump világon meg azon, hogy Segesvár Romániához tartozik, aztán egyre keserűbb lesz. „*Örült világ, annyit értek belőle, mintha újra négyéves lennék.*” A vetélkedő-showban az egyik kérdésnél (hol tette le a fegyvert Görgey?) betelik nála a pohár, dühösen kiabál, aztán zokogva elhagyja a termet. Kint látja, hogy időközben plakátokat ragasztottak ki, és önmagát is felismeri az egyiken: képviselőnek jelölték a so-ro-s választáson. Ez már sok neki. Fel akarja magát akasztani, de nem sikerül. Hisz van egy komoly probléma, sugallja a remek

novella: egy halhatatlan ezt már nem teheti. Annál meglepőbb, hogy „Sándor másnap ötkor halott volt: átment rajta egy dömpér”. A novellából később kiderül, hogyan történt az eset.

Másik, efféle korunkba-helyezős és szintén kiváló története az *Attila rediivivus*. Ebben József Attila kénytelen szembesülni korunk és önnön halhatatlansága visszásságaival. „Csak most vette észre, hogy a felöltője bal oldalt rongyos, ott, ahol a vonat kereke elkapta. A hosszanti szakadástól szinte szétnyíltott a kopott zakó, s alóla a véres inge villant elő. Lesújtva ballagott a Fiumei úton. Összehúzza magán a ruhát, körülnézett: a város erre felé alig változott. Csak a levegőben volt valami félelmetes, agresszív lüktetés.” A rendőrök séta közben elkapják a költőt, és egy közeli hajléktalanszállóra kísérik. Mivel József Attila természetesen József Attilának vallja magát, őriütnék nézik. Másnap egy koldus ad neki tanácsot, hogy az ilyen „mimikrik”, mint ő, szép pénzt kereshetnek egy reklámiügynökségen. Attila el is megy oda. „Versemet kell szavalni? – lobban fel Attila büszkén. De a kopasz leintette: – Isten ments, hogy képzeld? Ez egy nyugtatószerreklám és főműsoridőben megy. A nézők azonnal átkapcsolnának egy másik csatornára! Odaállsz, mögöttes a mozgó vonattal és azt mondd: 'Nem történt volna meg, ha nálam van a Baricci-nyugtatóm' és feldobsz egy drazsét, majd bekapod. Ennyi az egész. Vállalod? – Attila bólintott.” Aztán mégsem vállalja, kiszalad a stúdióból, a vonatsínekhez. „Attila csak a fejét rázta. Előrerohant, majd átbújt a sorompón. Ott megállt: nézte, ahogy a szabaddá vált sínpárra csikorogva becammog a tehervonat.” A költőt valósággal arcul csapja ez a világ: „– Ki a fene az a József Attila? – nézett rá gondterhelten a csákányos, de a másik helyretette: – Az a híres újságíró, akit a ruszkik puffantottak le, hát ezt se tudod, köcsög?” Mit jelent költőnek, művésznek lenni most? – kérdezhetnénk ezek után. Talán erre adhat – mondhatnánk: lesújtó – választ ez a két történet.

A szerző többi novellája is hasonlóan erős írás. Nagyon meggyerő például a *Röpte a hollónak*, amely a haldokló Mátyás király belső monológját tárja elénk. Olvasásakor eszünkbe juthat Tolsztoj *Ivan Iljics halála* című műve, már csak a lélektani ábrázolás ereje miatt is. „Akárhogy is, a föld alatt is, ki fogom várni, hogy újra szeressenek!” – búcsúzik Mátyás az élettől.

Pruzsinszky négy színművét tartalmazza még a kötet: a *Marczibányi-ház*, az *Archivatal*, a *Vasmenyasszony* és a *Légvárak* címűt. A szerző ezekben is igen jól ismeri témáit, szereplőit.

A *Marczibányi-ház* történelmi darab. Jókai Mór a szabadságharc leverése után bujkálni kényszerül, Petőfi utolsó pesti lakásában, a Marczibányi-házban. A halott-élő Petőfi hirtelen kilép a lakás sötétjéből. Jókai ekkor a drámában túlélőnek tekintett barátjával diskurál, vitázik.

„JÓKAI (fejéhez kap) Istenem, Sándor! Hol jártál te mostanság?

PETŐFI *Finnyás a végzet. Válogatós. A gyengéket kiköpi... Mint például...*

JÓKAI *Mint például engem?*

PETŐFI *Magad mondtad.*

[...]

PETŐFI *Megalkudtatok az országtipró gyilkosokkal – te és a Békepárt –, békeüzeneteket küldözgettetek a Kamarillának!*

JÓKAI *Hallgass meg!”*

Petőfi gyávasággal vádolja Jókait, és szemére hányja Laborfalvi Róza iránti szerelmét is. Jókait később elfogják:

„GIESE *Holnap meghozzák az ítéletet.*

JÓKAI (megdöbben) *Már holnap? Itt újévkor is dolgoznak a vérbírók?*

GIESE *Nálunk rend van.”*

Az olvasó sejtheti, hogy olyan rend és rendszer lehetett ez, mint amilyenről Joseph Heller ír A 22-es csapdájában: „...körülöttünk fortyog a téboly, a káosz, vagyis minden a lehető legnagyobb rendben van...” Jókait – ahogy a valóságban – itt sem végzik ki.

Az *Archivatal* abszurd színmű, mint ahogy az élet is az. Ádi, a nyomorgó festőművész munkát keres. Bodó a *Pokol* kocsmában segít neki. Meg kell festenie Dr. Schön portréját. Dr. Schön a település diktátora lesz. Ádi megfesti a portrét. Túlságosan is élethűre.

„BODÓ *A mi elnökünknek nem lehet se anyajegye, se miteszszere. Se ráncai, a szemöldöke körül. Legfeljebb dr. Schönnek. De ő már nem létezik. Érted?”*

Ádi nem engedelmeskedik az új „rendszernek”. Ki akarják végezni. De aztán „Elnöki kegyelmet” kap. Később kiderül, hogy

mindezt csak álmodta, a kocsmá padlójáról kel fel, ahová részegen esett. Majd közlik vele, hogy ő lett az Archivátal elnöke. Ádi fejvesztve menekül a kocsmából...

A darab szorongató és mulatságos – olykor egyszerre:
„BODÓ Szabad kérdezem: hány tagja van most a Boldogságpártnak?
DR. SCHÖN (kis szünet után) Egyelőre... csak én magam.”

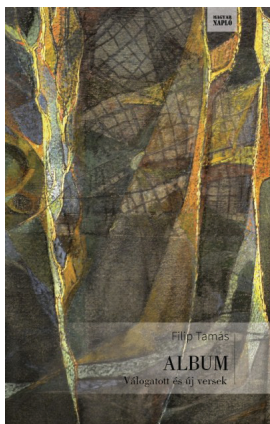
Pruzsinszky kesernyés humora talán ebben a műben mutatkozik meg leginkább.

A *Vasmenyasszony* dráma a drámában. A formai ötlet ugyan nem teljesen eredeti, de a téma jó, a megvalósítása is kitűnő. Egy 20 éves osztálytalálkozó alkalmával mutatják be Tamás, az öregdiák darabját. Ez Gábor Áronról szól, és a régi osztálytársak adják elő. Az iskolai dráma végül sikeres lesz. De a valódi dráma még folytatódik. Tamás egy régi osztálytársra való féltékenységében lerészegedik. Delíriumában megjelenik előtte „eredeti valójában”, az „igazi” Gábor Áron, aki elmondja, mit lát a mi korunkból. Többek között: „Furcsa és ideges lett itt a világ. Mindenütt ezek a vágtató, színes dobozok...”

A *Légyvárak* című darab kezdetén egy düledező épületben egy nem kevésbé lerobbant házaspár színházi munkát keres hirdetés alapján. Feladója Henrik, a kiégett színházi ember.

A légyvárakat építő „társulat” Ibsen darabját, a *Solness építőmestert* próbálja előadni. Közben kiderül, hogy a rendező orvosi értelembenőrült, a bemutató után elvezeti egy doktornő. A darab azonban ezzel nem ér véget, a zárlat itt is katartikus. Ahogy a könyv hátoldalán olvashatjuk e részre és az egész könyvre vonatkozóan: „A légyvárak tehetik az embert boldoggá, és a légyvárak – a kis és nagy remények meghíúsulása – taszítanak a mélybe.”

Pruzsinszky műveit sajátos, fekete humor jellemzi. Írásai nem kínálnak „menekülési útvonalakat”, a szerző egyszerűen azt írja, ami van, és ami megtörténhet. A *Légyvárak* különleges történeteivel éppen ezért nehéz betelni. A könyv mindenkinek ajánlott, életre szóló olvasmány.

A kritikus szerint Petri György költészetéhez mérhető **FILIP TAMÁS** folyamatosan bővülő lírai életműve. Az *Album* című gyűjteményes kötetről **BOLDOGH DEZSŐ** írt.

Szeplőtlen fogalmazás

Nem lehetett könnyű Filip Tamás eddigi életművéből válogatást készíteni, és nem is elsősorban az anyag bősége miatt, hanem mert a Filip-versekre jellemző kidolgozottság, az egységesen magas színvonal mindegyik kötetére nagymértékben jellemző. Felmerülhet a kérdés, hogy ha az *Album* az eddigi termés kb. hatvan százaléka, akkor a maradék negyvenből készült összeállítás hasonló minőséget hordozna-e? Véleményem szerint megközelítőleg igen, de ez a feltételezés nem csökkenti a mostani kiadvány jelentőségét. Filip Tamás főként szakmai körökben (talán nincs is igazán más kör) elismert költőnek számít, a nyolcvanas évek óta kisebb kitérőkkel jelen van az irodalmi életben, hangja egyedi, „összetéveszthetetlenül felismerhető a kortárs líra szövegüniverzumában” (Simon Ferenc).

A gyűjtemény a kezdetektől, a „*Fékezett habzás korszakától*” a mai napig, a publikált szövegektől a kötetben még meg nem jelent művekig követi nyomon az alkotás fázisait. A költő a lírai kelléktár tökéletes birtokában, saját eszközeit alkalmazva lépett az irodalom terepére. A megszólalásmód gongútése évtizedekből idezengve hallatszik ma is – az *Album* nyitó oldalait lapozgatva első olvasásra nem érezhetünk radikális hangváltásokat a későbbi alkotásokban sem. Mindez csak felületes áttekintés, és nem érinti a Filip-versek egymásba ágzó világképeinek teremtés-szintjeit, azokat a meghatározatlanból sarjadó, a létezését állandóan újraértelmező szellemi határátlépéseket, amelyek ezt a

költészetet jellemzik. A látszólag visszafogott, egységesnek tűnő szövegvilág, a fegyelmezett, kicsit kívülálló szerepben feltűnő lírai ének megjelenítette belső utazások folytonos, feldolgozandó lelki-szellemi nyersanyagok képtöredékei. Sokszor szinte soronként, szakaszonként képesek új, még nem tapasztalt hangulatok plasztikus ábrázolására. Ebből a szempontból szinte mindegy, hogy a költő látszólag „mindig ugyanazt a verset írja”, csak a burok hasonlít valamelyest, a megszólalás – távolról Nemes Nagy, Vasadi Péter és követőikre jellemző – hangja tűnik folytonosnak. Filipnél a versképző lényeg egy olyan lírai fényérzékeny közege, amely a valóság filmjeit metaforánként bontja magasrendű költészetté. Noha, talán a korszak elvárásai miatt, jól alkalmazza „magánhasználatra szánt, saját depoetizált versbeszédét” (Ferenc Győző), és formailag kevésbé jelenik meg nála az újítás kényszere. Témakezeléseiben a nyilvánvaló félálomi-szürreális hatások mellett érzékelhető néha egy csöndes, akár neoavantgárd motívumokra is hajazó rejtett vonulat a sorok között, („nyugodjék lázadásban” – ahogy Henry Michaux mondja). Ez felülírja a hagyományos, újhordas példaképek megszólalásmódjait, az ezredfordulóra jellemző hangszereléssel. Filip hatása a későbbi nemzedékekre is kimutatható (pl. Ijjas Tamás), illetve olyan, metafizikai élményekből is táplálkozó kortárs költőkre (pl. Miklya Zsolt), akik a fent említett Nemes Nagy-vonulattal is rokoníthatóak.

Csőndes, labirintusokkal teli ház

A kellemes kiadású, maga színvonalon szerkesztett kötet borítója Farkas György *Metamorfózis* című festményének felhasználásával készült, színvilága remekül illik a versek általános hangulatához. Lehetséges, hogy a nyelvezet valóban „depoetizált”, a képi alkalmazások ereje azonban mindent áthat, persze a költőre jellemző, harsányságot kerülő módon. Filip költészete csöndes, labirintusokkal teli ház, amely fölött a Nap és a Hold egyszerre világít. Sorait olvasva Magritte „A fény birodalma” című képe is eléink vetülhet: nappal lehet, vagy korai alkonyat, a ház előtt és odabent is égnek a hangulatlámpák, és az is bizonyos, hogy a falak között minden megtörténhet. Az épület mögé egy tengert is odaképzeltünk, hiszen a vízeség, a formaképződések, alakulások illékony őseleme meghatározó az egész életmű során. Ta-

lán innen való a kicsit kívülálló, flegmatikus hangvétel, mintha a versbeli *én*nel, (és a szereplőkkel) folyton akaratauk ellenére történnének az események, maguk a költemények, a belső villanások varázsütései, és ő csak kamerázna, jegyzetelne fáradhatatlanul.

Külön tanulmányt lehetne írni Filip motívumairól, a tízezer alakban visszatükröződő, rejtőzködő személyiség mélytudati világairól, a finoman úsztatott sorok mögött felsejlő, mindig új és egyszerre ismerős elemekből összeálló költeményről. Arról is sokat lehetne beszélni, hogy miként áll össze a vers mintegy a szerző szándéka ellenére, de érezhetően gondos utómunkálatok következményeként.

A szövegalkotás látszólag formai kötöttségeket nem alkalmazó módszerai szintén a víz mint elem zabolázhatatlan tulajdonságait mutatják, azonban itt egyáltalán nem parttalan ez a sodrás, a költő képes úgy szerkeszteni mondanivalóit, hogy az gyakran a kötött vers látszatát kelti. Az *Album* című gyűjteményből valami okból kimaradtak az életmű egyébként ritka, klasszikus metrumot, rímeket tartalmazó darabjai, mégis sokszor találkozhatunk a formaművészek műhelyére jellemző csiszolásokkal a szövegek külső-belső struktúráinak összeállításában.

Van valami kősziklaszerűség is Filip költészetében, hiszen ez a líra nemcsak finom, légies-intellektuális vershajókázás a pszichét borító óceánon, hanem utazás közben olykor hűsvét-szigeti gránitkolosszusként tekint ránk némelyik költemény vagy szakasz, meghökkentő és maradandó élményt jelentve. A versbeli sziklák falai azonban sohasem áthatolhatatlanok, noha ott meredeznek előttünk a pálya kezdetétől fogva és az érett korszakok álomi tájaiban is. A *Függőhíd* kötetből: „*Egy oly puha kőfal, / hogy átrepül rajta a lepke.*” (*Egy fiók*) A jóval későbbi *Kő*, papír, ollóból: „*átbeszélni / a sziklán, hogy elmeséljük az álmot.*” (*Valahogy átbeszélni*) Bárhová lapozunk, többször is találkozhatunk hasonló motívumokkal: „*a szobrokat szeretném a sziklába / visszazárni.*” (*Maradjon elég időm*) Vagy például itt: „*A versem egyszer / szürke és tömör legyen, / mint az utcakő, máskor meg / törmelékes, rideg, mint / sírkövesnél a tömbről / lehulló darabok.*” (*Én nem akarom*)

kiadni a kezéből, a művek tanulmányozása közben pedig érezni lehet a versalkotó lendület szakaszos, fellobbanó mozgásirányait, az inspiratív és ötletszerű tendenciák jelenlétét. A fent említett Magritte-kép láthatatlan Napja és Holdja nála egyforma erővel üzemel, noha az ösztönvilág ellentétben áll a megszólalásmód óvatos, versben is szinte diplomatikusan mintáival, a kifejezés viszont gazdagodik a formateremtő készség homályos és bizarr területekről is felhozott világainak immár letisztított, az elgondolhatóság értelmében is befogadható ideáival. A képzeteket molekuláris szintekig ható intellektuális és esztétikai szövedék köti össze. Filip verseiben, mint az igazán jó költészetben, mindig van valami megmagyarázhatatlan, a valódi intuíció természetével egylényegű. Luna istenasszony birodalmában a tiszta értelem fényével megvilágított keskeny csapások a tudat sosem járt álom- és alvilágain keresztül vezetnek, és mindenütt egyaránt otthonos bolyongásai közben határozottan érezzük Vénusz vezető kacsóját.

Mivel ezredfordulói költészetről van szó, a korszak és talán egy civilizáció végének pontos és kíméletlen rögzítésére is sor kerül, nyilván összehasonlíthatatlanul egzaktabb eszközökkel, mint ezer szocio- és egyéb-lógiai tanulmány, vagy akárhány nyáladzó nagyhatalmi politikus-pénzember tehetné. Amikor eljön „a gipszből kiöntött árnyékok kora. / A hosszú botokkal levert Napé”, mit tehet a költő? Ha nem rendelkezik valamilyen szellemellenes, de jól profitáló foglalkozással, a tápláléklánc legalján találja magát, „a szalvétára írt ország legszélén, / ahol egy tábornok törli belé a száját.” (Ideje). Lehet, hogy még a nyolcvanas években írt „utalásos verseiben” a hatás nem éri el a Nagy Októberit húgyfoltos gatyájából előszedő Brezsnyev bombasztikus képzetét, de látható, hogy Filip már akkor minimum olyan jelentős költő volt, vagy inkább lehetett volna, mint Petri György.

Beletörődő pesszimizmus

Az *Album* korai verseitől kezdve jelen van a létértelmező szándék negatív, beletörődő pesszimizmusa, a pusztulás kényszererőinek víziókkal teli megidézése: „Fejem és karjaim már a fűben, / S mintha húsból lennék való, / hazahordanak a hangyák. // Ingok a fény és pusztulás / mérlegnyelveként, míg egy

zölden / lihegő gyíknak megadom magam” (Homályban). A sodródó, ősvilági hangulatok, térelvesztítő felérzések háttérben éber szempár kamerázza mindig a belső történeteket. Az egész köteten végigvonuló, vibrálóan finom, ösztönös megérzésekre fogékony intellektualitás kitűnően párosul a nem látható történetek tapintható jelenvalóságával: „a félálom / röntgensugaraitól földerengett / egy ismeretlen lény csontozata” (Most minden üzenet).

Filip versvilágai valahol racionálisak is, időnként visszakövet-hetjük az események, a látszólag mindennapos életszerepek alakulásait, de e költészet rejtőzködő természetéhez tartozik a lírai alany önmagán mindig túlmutató álomi jelenléte, aki körül a vers sokszor groteszk helyzeteket produkál: „A vezetőfülkét egy szárny lengi be. / Angyalé? Denevére? – nem tudom, / de megfagy tőle a vasfazékba lefejt víz, / s én a fogammal törhetem fel.” (Ennyi). Egy későbbi versében (Szájjal és lábbal) teljesen köznap, mégis morbid szituációt elevenít fel, testi fogyatékos emberek által festett képeslapokat nézegetve megpróbálkozik a szájjal írással: „Aztán, amikor nem látta senki, próbáltam / írni úgy, hogy fogammal tartom a tollat, / de nem jutott eszembe, csak néhány / kusza gondolat...” A költő ekkor elszégyelli magát, hiszen: „ez olyan ostoba kísérlet, hogy / nem is szabad sikerülnie.” Ezek a történet-villanások, akár valóságos, akár fiktív közegben zajló események, emlékezetes verseket hoznak létre, a belső hang, vagy ahogy az egyik könyvét nevezi, a „harmadik szem” látásmódja szerinti költészetet.

Nyelvi alakzatok

Beszédeselek, önmagukon túlmutató jelentést hordoznak Filip kötetcímei, különösen a későbbi korszakból: *Saját erőd, Kő, papír, olló, Éjjél-torony*... Rövid kitérő erejéig érdemes itt megemlíteni a költő szívesen használt nyelvi alakzatait, játékait, melyek életművének sajátos elemei. Bár a versvilág ezredforduló pesszimizmusa sokszor a kívülálló, a belső élményeit lejegyző „kisember” fanyar humorú álarcaiba rejtőzik, de ilyen is csak a maga örömére tesz: „Mindenik versem legyen külön. / Sőt, legyen külön a többinél. / Legközelebb majd innen folytatom.” (Én nem akarom).

A versekbe ékelt kiszólások, az időnként felbukkanó szelíd irónia helyénvaló, gazdagítja az összhatást, és Filip jól él velük. A szöviccekkel azonban más a helyzet. Lehet, hogy a befogadói érzékenységen múlik, de első pillantásra enyhén disszonánsan hatnak ezek a kísérletezések. A korai művekben még csak elvétve találkozunk velük: *„De hiába kapunk fémemlői / után, csak dübörög / alattunk, és nem / szoptat meg többé az / ANYAHA-JÓ”* – a kiemelt szó egyben cím is. *„A semmi gyáván üt szíven”* – ez is rendben van, egy sornyi tréfás-keserű allúzió. Viszont a későbbi termésben, különösen a *Kő, papír, olló* kötetben tömegével tűnnek fel a megkopott jelentésű, illetve álruhát öltött kifejezések. („A szavak használatuk következtében elveszíthetik jelentésüket” – ahogy a Filippel együtt induló Petőcz András mondja egy korai szövegében.) Például: *szeplőtlen fogalmazás, pizskító tűz, felettes ő, ezeregyévszaka, láz minit, kórházi Apollónók, esőszülött, sohaság fia, sikertorony, szívtevesztő, hídpróba örömszakadtáig*, és talán ide tartozik a *hanyatt-homlok fekvés*, valamint a következő címek is: *Álmokfutás, Imakönny, Fejbenjárás, Éjfél-torony, Az omlás villámai...*

Filip Tamás ezekkel a látszólag „költészetéhez nem méltó” szókapcsolatokkal egyszerre több dolgot valósít meg: eltereli, kizökkenti az olvasóját, aki meglepődik – hogy kerülnek rajzfilmbetétek egy Tarkovszkij-filmbe? Mer, általában csupán egyetlen betű kicserélésével olyan szavakat létrehozni, amelyek nem biztos, hogy önmagukban beleférnének egy kereskedelmi rádió szórakoztató műsorába. Végképp különös, hogy a meglévő anyagba illesztve ezek passzolnak költészetéhez (bár hozzájuk kell szokni). Sőt élvezhető, filozofikus többletjelentést is kölcsönözhetnek a szövegnek. A kissé zavaró könnyed szójátékok tehát olyan bűvészműtatványok, melyek egyre inkább velejárói a Filip-lírának. Amennyiben tehát apró fenntartást kellene megfogalmazni az *Album* verseivel kapcsolatban, egyedül az alkotói profizmus olykor túlzottan rutinos megoldásai merülhetnek fel. Lebegtetett, se jó, se rossz sorok is előfordulnak: *„Mintha apám üzenne ilyenkor valami / fontosat odaátrol, amit tán nélküle / is tudok, de amit különben / biztosan elfelejtenék.”* (Nagygép). Vagy az egyébként kitűnően sikerült *Saját Zágon* befejezése, amely már nem ad hozzá semmit a vershez, elmosódik, mint esőben kajütablakból a tenger: *„Így jut / magától mindenki egyre messzebb, / miközben nem jut közelebb semmihez”*.

Filip Tamás költészetének egyik legvonzóbb tulajdonsága, hogy minden elképzelhető megvalósulni látszik benne, formák sokszínűségein át. Idézhető és emlékezetes pillanatok szinte mindegyik versben találhatók. A némiképp szenvtelen hangú, de a fejében szakadatlanul láttamozó-jegyző lírai alany egyszerűen egy életfilm operatőrije és szereplője is. Sokszor mintha egy filmrendezői székéből nézné a mindenséget, a valóság és a mélytudat álmoképeit, tudja, milyen érzés „*aranyat mosni reggeltől estig és ékszerésznek lenni minden éjszaka*”. Kötetről kötetre kicsit más, kicsit visszatérő hangulatok, utazások, hol elmélyül a tónus, máskor naplószerűvé válik... Mellesleg a prózája is remek, tűhegyes rézkarcok, megfigyelt események pontos leiratai, nyersanyagok a versekhez, sőt, lírai alkotások maguk is.

Az *Album* válogatásában számos olyan élettörténeti prózaköltemény is szerepel, amelyek betekintést nyújtanak a magánélet hétköznapijaiba. Filip költői ereje e leírásokban nem csekélyebb annál, mint amikor elvontabb, a psziché láthatlan bugyraiból felhozott képeit sorjáztatja. Mint a legnagyobb filmrendezők, úgy vált kameraállást és dimenziókat, hogy közben számtalan síkot ütköztet és világít át. A kisvárosi séta alkalmával az egykori lakatanyánál mintha hálóbá kerülne, elnehezülnek a léptei, aztán: „*A közeg kocsonyás lesz, majd / lassan megszilárdul, én pedig / bogárként mozdulatlan / úszom a borostyánban.*” (Füredőváros). És ez megint az indulás, a pályakezdés korszaka.

Az *Album* az időjátékok könyve is, nehéz egy recenzió keretében számot adni a gazdagságáról, az életpálya korszakokonként változó hangsúlyairól, kiemelni a rengeteg jelentős vers közül a néhány legmaradandóbbat. Erre nincsen is szükség. Filip Tamást olvasni kell, egyre többször és egyre elmélyültebben, annak tudatában, hogy irodalomtörténeti jelentőségű művet tett le az asztalra.

Hihetetlenségek

BÁRDOS JÓZSEF rovata

A te színed előtt

(Kafka Margit és Bauer Ervin)

- Ne sírj!
- Tehetségtelen vagyok!
- Édes vagy. Mi a baj?
- Olvastad, mit írt a bátyád?
- Féltékeny.
- Téged félt tőlem. Mit is akarhatsz egy ilyen magamfajta, tehetségtelen, elvált asszonytól?
- Feleségül akarlak venni.
- De én nem vagyok jó semmire!
- Ugyan, ne sírj már!
- Feleségnek se váltam be. Egy igazi feleség elment volna az erdész férjével egy sűrű erdő közepén rejtőző kis házikóba. Főzött, mosott volna az ő urára, és finom vacsorával várta volna haza az ő fáradt kis urát. Én meg...
- Te nem arra születél, hogy buta feleségként eltemetkezz egy erdő mélyén.
- Hát mire? Mondd!
- Hogy szárnyalj. Egyre magasabbra.
- Ugyan hová? És minek?
- A Színek és évek után nincs többé okod kételyre. Az remekmű. Még Móricz is elismerte. Pedig hát...
- Pedig hát?
- Móricz olyan önző, olyan beképzelt, legszívesebben mindent és mindenkit legázolna maga körül.
- De látod, a Nyugat is csak nőíróként hajlandó elfogadni. Vacsak, semmi költőnőcskékről íratnak velem kritikákat. Merthogy én is nő vagyok.
- Osvát? Mit számít a véleménye? A havi egy költőnő-zseni felfedezettjeivel!

- Most te vagy féltékeny.
- Elmesélték, milyen jellemtelenül viselkedett veled. Azt nem bocsátom meg neki.
- Osvát okos. És erős. Látod, Adyt és Hatvanyt is félre tudta állítani az útjából.
- Na látod, ha valaki, hát Ady véleménye számít. És ő tisztel téged.
- Mert egyszer megpofoztam, amikor fogdosni akart.
- Ezért talán tisztel, mint nőt, de ő tisztel téged költőként, íróként is. Gondolj a neked írt ajánlására: „*a nagyon nagy asz-szonyírónak*”! Erre gondolj! Ne Osvátra, az már a múlt.
- Látod, nekem már múltam van. Sötét múltam. Kell ez neked?
- Te kellesz. Nekünk nagyszerű jövőnk van.
- A kisfiamra is gondolnom kell.
- Eddig is együtt neveltétek Fröhlichkel. Ezen az én érkezésemnek nem kell változtatnia. Te jó anyja vagy, ő meg jó apja a gyerekeknek. És én is szeretni fogom, mert a tiéd.
- Miért is nem vártam rád!
- Mert túl későn születtem. Azért.
- Tudod, az Erzsébet nőiskola után engem is elfogott a pánik. Hogy nemsokára huszonöt leszek, és nem kellek már senkinek. Kinek is kellene egy nőíró! Akkor jött Brúnó. És megkérte a kezem. Tudtam, hogy ez nem szerelem. De az évfolyamtársaim már mind férjhez mentek. A legjobb barátnőm, Józsika is. A családom meg már csak azzal volt elfoglalva, hogy adják férjhez a húgomat. Rólam már lemondtak, hogy jó partit találok. Csak az zavarta őket, hogy elriasztom a húgom kérőit. Mert megmondta már Gyulai Pál:

„A nők körét és pályáját nem férfi önkény, vagy pusztá konvenció szabta meg, hanem a természet rendje, és a társadalom szüksége. A nőnek korlátozott helyzeténél fogva csak pár gyöngédebb húr állhat rendelkezése alatt, mi nem adhat nagyobb szerű költészetet.”

Valahogy így, ha jól emlékszem. És hozzátette, hogy a művészet különben is erkölcsi fertő, és ezért egy nőnek ott semmi keresnivalója nincsen, mert csak elzúllik tőle maga is.

- Hol van már Gyulai, meg az ő avult felfogása!
- Itt körülöttünk. Az emberek semmit se változtak. Látod, szegény Majthényi Flórából is mi lett, mert el mert válni Tóth Kálmántól. Világgá üldözték. Most meg, hogy hazajött, úgy néz rá, mint egy bolondra. Pedig micsoda versei voltak!

– Ne sírj! Szegénykém.
 – Látod, egy gyenge, érzelgős, öregedő nőszemély vagyok. Mi-
 nek ez neked?

– Mert szeretlek.

– Miért szeretsz?

– Csak. Mert te vagy, aki nekem rendeltetett. Érted? Nagyon
 nehéz volt?

– Nagyon. Pedig anyám eleinte még örült is, amikor megtud-
 ta, hogy megjelentek írásaim a Szatmár és Vidéke című helyi
 lapban. És persze visszamondták neki, hogy én vagyok az M
 betű meg a Pausa álnév mögött.

– Ó, „jóakarók” mindig találtak.

– Anyám még büszke is volt kicsit. Elvégre az ő vére. Az ő csa-
 ládjában már voltak művészek. Színésznő, de költő is.

– Lauka Gusztáv?

– Igen. Látom, mindent tudsz rólam.

– De még nem eleget. Mindent tudni akarok rólad!

– Igen, Lauka Gusztáv, Petőfi barátja. Anyám elküldte neki
 az első verseimet. Hogy mit szól hozzá. Ő mégiscsak járatos az
 irodalom berkeiben.

– És mit szólt?

– Még mindig tudom szó szerint, mit írt anyámnak. Ezt: „*Nem
 rosszak a lányod versei, húgom, sőt szépek és egészen jók. De
 hát minek írni egy nőnek? Az olyan jó gazdasszonynak, mint te
 vagy, kár volna, ha a lánya nem a főzőkanál mellett maradna
 meg. Még az is kár, hogy tanítónő lesz!*”

– Borzasztó!

– Még jó, hogy tanulni engedtek. Előbb ezt se akarták. Szeren-
 cse is kellett, hogy kegyesen megengedjék, ingyenes diák legyek
 Szatmáron az Irgalmas nővérek zárdájában. Ott lettem tanító-
 nő. Mondjam, mi volt a család véleménye a tanulásról?

„*Bolondéria az! Tudatlanok mániája, minden alap nélkül
 való. Mindig is inferiőr is marad az asszonyi állat, nem is lehet
 másképpen. Hisz az életideje kétharmad részét elfoglalják a faj-
 fenntartással járó öntudatlan, állati gondok, kötöttségek, s az
 értelmét az ösztönök igazítják. Ha ezek alól felszabadítja magát,
 iránytalan, korcs, helyét nem lelő figura lesz, időtlen és boldog-
 talan. Az asszony vak eszköze a természet céljainak, öntudatra
 nem jutott, félig még gyökérző, növényéletű lény, kinek minden
 értéke az akaratlan báj és szépség, mely olyan, mint a virágoké,
 s a magvak hallgató, igénytelen, váró termékenysége. Mind*

a bölcsesek, Platon, Spinoza, Kant, Schopenhauer, Nietzsche megegyeznek ebben. Csak a mai beteges művelődés játszik erőlködve azzal, hogy komolyan számba vegye a nőt.”

– Megismerem, ez a Színek és évek. Hát ezért annyira átütő erejű!

– Jól látod, én vagyok ott minden szóban, minden írásjelben. A véremmel írtam azt a könyvet.

– Csak azt?

– Mindegyiket. A *Mária éveit* is, a novellákat is. Hogy lehetne másképpen?

– És a *Levelek a zárdából*? Azt olvastam először tőled.

– Az a kislány is én vagyok. És persze Mária is, akinek nem jutott elég se szeretetből, se szerelemből. Mert tanulni akart, mert többre vágyott. Mint én is, aki kierőszakoltam, hogy az Erzsébet nőiskolába felvegyenek, és tanárnővé lehessenek.

– Jól tetted. Ez volt a te utad.

– De vajon tudok-e még valaha valami jót írni?

– Légy biztos magadban. Egyre jobbakat írsz majd ezután is.

– Tudod, én csak magamról tudok írni. A kritikusok szememre is hányták. Ezt a Mária éveiről írták: „A nagyrészt önéletrajzi ihletésű regényének fő problémája a női szerep változása az átalakuló magyar társadalomban”. Tessék: nagyrészt önéletrajzi ihletésű. Éppen csak, hogy számon nem kérték rajtam, én miért nem lettem öngyilkos.

– Jaj, miket beszélsz!

– Szerinted lehet mást írni, mint amit megéltél, megszenvedtél?

– Nem tudom. Állítólag Goethe azért nem lett öngyilkos fiatalon, azért volt képes kilábalni a szerelmi csalódásból, mert kiírta magából az öngyilkosságot a Wertherben. De én ehhez nem értek. Én nem vagyok alkotó ember.

– Te tudós vagy. De jó is neked. Belenézel a mikroszkópba, és látod. Egy sejtmembrán vagy ott van, vagy nincs ott. Nem kritikus magatartás kérdése.

– Bár így volna. De a butaság, az irigy féltékenységek nem a művészlátás privilégiuma. A tudományos élet is tele van vele. Gondolj csak Louis Pasteurre vagy Semmelweisre! Hiába voltak a tények, mégsem hittek nekik.

– Én mindig hinni fogok neked. Hinni fogok benned. Mert te nagyszerű ember vagy, mert te okos vagy, jó vagy. Csak azt nem tudom még mindig, miért is kellek én neked.

- Először is azért, hogy elvigyelek Olaszországba, a szerelmek országába. Eljössz velem?
- Veled? A világ végére is, ha kell. Írtam neked egy verset.
- Nekem?
- Igen. És köszönöm, mert már rég nem írtam verset. Főleg ilyet.
- Láthatnám?
- Igen. Lejegyeztem neked erre a lapra. Fogadd tőlem eljegyzési ajándékul. A címe: *A te színed előtt*.

*Az én két fáradt asszonykezem
Hogy milyen lágy, amikor simogat,
Mily enyhén táruul, amikor ad:
Terajtađ ősmerte meg.
– Köszönöm neked a két kezemet!*

*Szemem, a bágyadt, bús tükröző
(Áldott csoda ez!) sorsodba nézett;
S megtanulta, hogy tiszta szövétnek,
Betlehemcsillag, égi vezér...
– Áldjon meg az Isten a két szememér'!*

*Mindig azt hittem: rút vagyok,
Csak durva vágyra hangoló,
Szívet bájolni nem tudó.
– Te megszerettél, – s rámgézted
Ezt a halk, esteli szépséget.*

*Oly csúnya volt, mit eddig éltem;
Kevert, pocsékló, fél, törött!...
– Most a multam is rendbejött,
Ahogy tenéked elmeséltem. –
Mert láttad sorsom: megszerettem.*

*Nemes, szent csordultig-hited
Aranykelyhét felém kínáltad,
Szerelmed grál-borát ajánltad:
Most már, míg élek, szent leszek;
Felmagasztaltál; fennt leszek;
Végig „te színed előtt” járva...
Ó hála, hála, hála, hála!*

DEBÜT

„1991. augusztus 20-án születtem Budapesten. Jelenleg is ott élek.

Az ELTE végzős joghallgatója vagyok. Érettségi oklevelet a győri Krúdy Gyula Gimnázium humán–angol–olasz tagozatán szereztem.

Sokáig az élsport is szerves része volt az életemnek, nyolc évet versenyszerűen szertornáztam.

A versekkel körülbelül két éve kerültem szorosabb kapcsolatba (azelőtt csupán prózát olvastam). A klasszikusok iránti érdeklődés fokozatosan vezetett el a kortárs líra irányába, és mára – azt hiszem, fogalmazhatok így – ez a viszony rajongásig erősödött. Ennek is köszönhető, hogy végül tollat ragadtam. A magyar kortársak közül Krusovszky Dé-

nes és Fehér Renátó költészete volt rám a legnagyobb hatással. Első komolyabb irodalmi publikációm nemrég a SiópArt és a FÉLonline folyóiratokban jelentek meg.”

UDVARDI ATTILA

SRÁC A SAROKBAN

A sarokban rendszeresen ott ül az a srác.
Gazembernek hiszik, talán azért,
ahogy a koszos terítő sarkait gyűrögeti eszelős
– valójában csak simán méla – tekintettel.
Közben gyakorta Goethétől idéz, olykor meg
Shelley-t, Keats-t, Byront.

Asztalának egyetlen díszé egy nem mű-, csupán
halott virág, és nem érdekli az anyja (egyetem
utáni lakótárs), aki a boltba küldte és folyton
munkáért. Ritkuló, egyre ritkuló kínálat;
a diplomaosztó után, azért még járt kávé,
sütemény is – azóta unicum sörrel a divatos.

Az élet persze zajlik. Az intelligenciából félelem, a tudásból kihívás, a pólón átütő mellekből szép dekoltázs lett. A diákbérletből meg felnőtt – a laminált hátlap mostanra rég megtelt, az érvénytelen matricákat manapság már a homlokra ragasztják.

Az a srác a sarokban gyakran arról álmodik, hogy egy felsepert utca, egy friss hajnalba csilingelő villamos, lektorált dolgozat, nem fizetős véccé vagy csak, mint az imént elé csúsztatott, Ászokos alátét legyen – egyébként kerek egész, elbír akár *végtelenkorsónyi* súlyt is.

SZARKATEKINTET

a legtöbb esetben őszintének látszom.
két szem, amiből egy fekete szarka
kilopta a tekintetet, most már övé, csőrével őrizi.

az erő a súlytalan karokban reked,
és a térdhajlatokban,
könyök- és csuklóficamokban nevet

a tehetetlenség.

rám nehezül most a sokadik kimaradásom ára.
a te hajnalodban lenni már csak egy bevetetlen
ágy, egy be nem gombolt alsónadrág
prózai emléke.

jelzők nélkül emlékszem rád,
pedig régen gondosan cizellált szavak

mögé rejtettelek.
elevenebben marsz belém, mint valaha.

ÚT AZ AMONDÓK VÁROSÁBA

Látod, ez itt az út, ami vidékedről az Amondók városába visz, ez a kacskaringós-hosszú, átszelve még a többmérőföldnyi, rozsdás rétet is. Feletted az ég törékeny, gyenge,

a föld megizmosodott, acélfányi kéreg.

A város falai mellett kunyhókban bácsik laknak, valamennyien edzett favágók voltak,

asszonyt-cipelő vetélkedőkön vesznek részt.

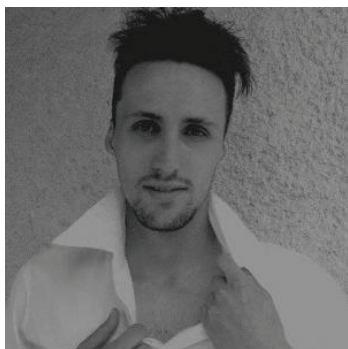
Mindjűk őrizget egy-egy rönknyi emléket, hátul, sufnijában, a hajdani erdő terebélyes koronázottjairól.

VÉGTÉRE IS

Reggel a tükör előtt ráncait simítgatta. Lefolyt a megsárgult víz – a kagyló is öregségben mosdott. A *mindenkórság* íze terült szét a szájon, majd félig pucéran, a tévé előtt nyúlt el a bőrdíványon. Zúgtak az ősrégi csatornák, mint agyban kiüresedett járatok. *A fene esne beléd te trottyos vénember* – mondta, s tovább nyugtalankodott. Mire megjött az ebéd, kész volt a végrendelet, mit papírra nem vetett, csak szemérmesen mormolta félálomban – nem volt ez több, mint gyors istentisztelet.

Ennyi mindent... – és sokadjára is
a nemrégiben kitépett sorokra
gondolt – ... *ki fogja ezt mind átvinni?*
Aztán kisvártatva újra csöngettek,
de ő már indult, semmit össze nem
csomagolva, amit pedig másképp
úgysem lehet: mindazt fogatlan
szájában tartva.

Mert a túlsó partra, vagy a végére
érni – tudja jól, egyre megy most már.
Térdig állni az iszapban, onnan ki a zöldre
vagy bármire jutni, és lekaparni
egymásról a megszáradt sarat. Hisz a Nap
ott már se föl, se le - - - csupán viszonylagos
erejével és ideig, de végtére is
– mert muszáj neki – sütni fog.

1996. április 4-én született Bonyhádön. Jelenleg Szászváron él, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészkarának első éves hallgatója.

Kötetei: Profilod a valóság felett, Gondolatgyilkosok. Publikációi: dokk.hu

DEBÜT

SZABÓ DÁRIÓ

RÉSZ-EGÉSZ

Tekintetem kihűlt tavak
Medre.
Rész-egészeként olvadok szét
A pihekönnyű harmatban.

JÁTÉKSZER A VERS

Vers volt Ádám és Éva szájában a kukacos alma,
királyok fején vers a korona,
vers volt Hawking tolószékén a kerék,
templom minden test és benne tüdő helyett
vers az orgona,
álmatlan estéken versek dúdolják
a mindenség elméletét.

SZÁRMAZÁS

Az idő hántolt
Kincse az ember vagy
Édesgyermek?

INAS

Egy árnyék levedlett bőre voltam
a sziklák magányos oldaláról,
kopasz süketeknek kiáltottam,
majd alámerültem képzeitemben:
a szürke habok közönybárkáin,
gonosz dzsinnek inasává váltam.

KOLDUSKENYÉR

Profán ima lennék
Isten nyári kertjében,
A lét csak az álmok paródiája,
kolduskenyér benne az idő.

MADÁRNYELV

A cinegék nyelvét tanulom,
amikor a rozsdás föld és
a fehér ég pillanatra összeér.

EZÜSTFOLYÓ

A holdfény ezüst szirmokkal
hinti be a folyót,
sosem volt még ennyire halk szavú,
az arra tévedő fényeket némán nyeli el,
testét kósza falevél sem öltözteti,
meztelenül réved semmibe,
csöndet parancsol bőre alatt
fickándozó halakra is.

METAMORZIS

buborék vagyok ízesített vizek palackjában,
máskor meg kirakati baba szőke parókával a fejemen
aki minden nap új ruhát kap.
a szabadságnak az aktuális divat szerint
milyen szín és forma felel meg?

RÓLUNK

A vászon egy nyitva felejtett könyv
A legizgalmasabb rész előtti
Csendben.
Rögzített formái vagyunk a fényjáték
Sötét pillanatainak.
Divat lett lassított felvételen várni
A halált.

„1992-ben születtem Tapolcán. A Keszthelyi VSZK-ban érettségiztem, jelenleg a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem filozófia szakos hallgatója vagyok. Verseimet eddig csak a blogomon publikáltam.”

KÁLOMISTA BENCE

SOSE LÁTOTT TORONY

Próbálom elhinni,
 hogy egyszer:
 elhajított lelkemet
 csőrébe ragadja távoli rokonod,
 egy ősi lény,
 ki félig égbolt, félig asszony,
 lapockáján pihés holdkorong.

Sose látott torony tetején
 emlékeim görnyedt hátába tép,
 gondosan elrendezett tőreidet
 nedves, borzolt tollakkal vájja ki.

Hatalmas, forró vihart idéz elő,
 párolgó esőcseppekből
 fészket emel.

DEBÜT

SORSCSAPDA

Szabad vagyok.
Bármit tehetek az életemmel,
az életem bármit tehet velem.

PORTRÉ

Színvakok festenek
rólam kirakatképeket:
tiritarka árnyalatokkal
készülnek a portrék,
egy felhasított vásznon
szétdörzsölt, fekete foltként
valóságghűbb lennék.

KORREKCIÓ

Ha minden egyes
gondolatomnak hinnék,
rég halott lennék.

FAGYPONT

Lélek! Itt vagy még?
Nem adhatod fel! Kérlek,
légy újra gyermek!

LÁBNYOMOK

Lábnymaimat hintsétek be
friss hóval,
ne találhasson rám a múltam,
bárki keresne otthonomban,
büszkén súgjátok fülébe,
megszületni indultam.

VOID

Minden szerelem íze más:
hozzád leginkább
az alkohol és cigarettafüst
elegyét hasonlítanám.

Ha részegen láncdohányosként,
megállás nélkül
gyújtok rá,
mintha újra ajkaid
peremén pihennék meg.

(Elítélem a józan életet,
mióta elengedtelek.)

- 3 Böszörményi Zoltán: Arad csillagvárában Damjanich hallgat (vers)
 4 Marton-Ady Edina: Úgyis elfogyott (novella)
 7 Csobánka Zsuzsa Emese versei: Női minta, Sziklazátony, Betlehem, Vakhit
 12 Mohai V. Lajos: Anyám prémes kabátja (novella)
 15 Szócs Géza: Dal, Kurtág-dallamra (vers)
 16 Lanczkor Gábor: „Züllik szét az irodalmi generáció” (naplórészlet)
 18 Boldogh Dezső versei: Ujjgyakorlat, Retró
 21 Szappanos Gábor: A második eljövétel (regényrészlet)
 26 Szokolay Zoltán versei: El, Ugróiskola, Tetem, Kortárs, Ráfagy, Nyárvég
 29 Miklóssi Szabó István: Gyászharang (novella)
 34 Horváth Veronika versei: első csók; metamorfózis; tulajdon; ú ne lásson senki; Szerepminták
 37 Hidas Judit: Oriáskerék (regényrészlet)
 42 Lőnhárt Melinda versei: Rózsaujjú hajnal, November, Sziszifuszi kő, Körforgás
 44 Döme Barbara: Egyirány (novella)
 47 Muszka Sándor: A nyúlfejű lábszag (novella)
 49 Láthatár
 49 A népirtás krónikái – Radu Aldulescu regényrészletét Kirilla Teréz fordította
 57 Magány ellen – Floarea Țuțuianu verseit Király Farkas fordította
 62 Szócs Géza: Az európai ház a vihar kapujában (tárca)
 65 Varga Melinda: Képzelt séta peremvidéken (tárca)
 68 Hudy Árpád: Irodalmi élet a Marson (tárca)
 70 „Aki egyenarcú és szervilis, az nem is számít írónak” – Varga Melinda beszélgetése Orbán János Dénessel
 84 Kadlót Nikolett: A pszichiátriáról szabaduló történelem (Schein Gábor: Svéd)
 88 Simon Adri: Több gömbbel álmodik (Csobánka Zsuzsa Emese: Minden kikötő)
 93 Pécsi Györgyi: Hatszáz oldalas szoba (Bartis Attila: A vége)
 97 Jahoda Sándor: Petőfi öngyilkos akar lenni (Pruzsinszky Sándor: Légvárak)
 101 Boldogh Dezső: Szeplőtlen fogalmazás (Filip Tamás: Album)
 108 Bárdos József: Hihetetlenségek – A te színed előtt (Kaffka Margit és Bauer Ervin)
 113 Debüt
 113 Udvardi Attila versei
 117 Szabó Dárió versei
 120 Kálomista Bence versei

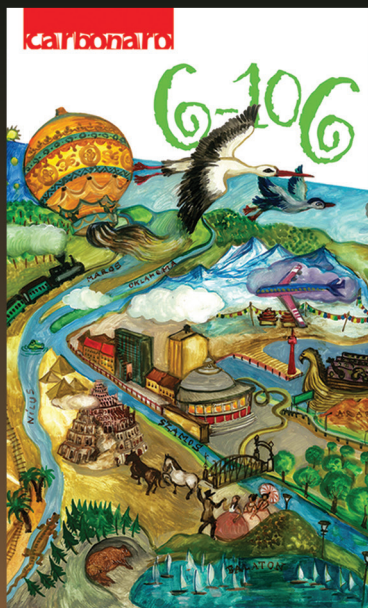
<http://shop.irodalmijelen.hu>

Thamó Kata

TÉBOLY

ijk

VESZTERGOM ANDREA

SZÜNET A SEMMIBEN

ijk

500 forint, 6 lej, 1,50 euró

